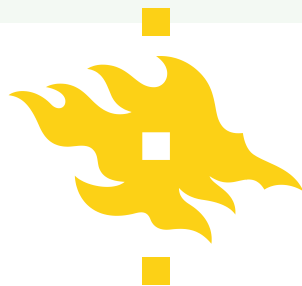

LUKION OPETUSSUUNNITELMA

HELSINGIN NORMAALILYSEO

HELSINGIN YLIOPISTO

KÄYTTÄYTYMISTIEEELLINEN TIEDEKUNTA

Versio 20.08.2015

Sisällys

LUKIOKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA ARVOPERUSTA	3
Kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet	3
OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	3
Opiskelijaksi otto	3
Toimintakulttuuri	3
Tuntijako	4
Soveltavat kurssi	5
Kieliohjelma	6
OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN	6
Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö	6
Ohjauksen järjestäminen	6
Opinto-ohjaaja	6
Opiskelun erityinen tuki	7
OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT	9
Äidinkieli ja kirjallisuus	10
Toinen kotimainen kieli - Vieraat kielet	15
Englanti	20
Matematiikka	35
Matematiikka — pitkä oppimäärä	35
Matematiikka — lyhyt oppimäärä	39
Biologia	42
Maantiede	45
Fysiikka	47
Kemia	50
Evankelis-luterilainen uskonto	52
Ortodoksinen uskonto	54
Elämäkatsomustieto	55
Filosofia	56
Psykologia	57
Historia	60
Yhteiskuntaoppi	62
Musiikki	64
Kuvataide	67
Liikunta	71
Terveystieto	73
Soveltavat kurssit	75
OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI	85
1. Kurssisuoritusten arviointi ja käytänteet, etenemiseste ja jaksotodistus	85
2. Diagnosoidut sairaudet ja vammat tai muut niihin rinnastettavat oppimiseen liittyvät vaikeudet	86
3. Kurssin suorittaminen itsenäisesti	86
4. Oppiaineen tason vaihto	86
5. Osaamisen tunnustaminen ja 2. asteen yhteistyö	86
6. Oppiaineen oppimäärän suoritus ja arviointi	86
7. Lukion oppimäärän suoritus ja päättöarviointi	87
8. Lukion antamat todistukset	87
LIITTEET	88
HELSINGIN NORMAALILYSEON JÄRJESTYSSÄÄNNÖT	88
PÄIHDETYÖN TOIMINTAOHJELMA	89
Otteita turvallisuus- ja pelastussuunnitelmasta	91

LUKIOKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA ARVOPERUSTA

Kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet

Yliopistollisena harjoittelukouluna Helsingin normaalilyseossa korostetaan oppimisen ja aktiivisen tiedonrakentamisen merkitystä. Normaalilyseossa jokaisella on oikeus hyvään oppimiseen ja oppijana kehittymiseen sekä ihmisenä kasvamiseen ja sivistymiseen. Koulu tukee oppilaiden ja opiskelijoiden pyrkimyksiä oman elämänsä hallintaan ja antaa heille mahdollisuuden vaikuttaa yhteisiin asioihin. Koulun toiminta mahdollistaa jokaisen kasvun vastuulliseksi yhteisön jäseneksi. Normaalilyseossa kunnioitetaan jokaisen ihmisarvoa ja edistetään tasa-arvoa. Koulussa arvostetaan suomalaista kulttuuria ja jokaisen omaa kulttuuritaustaa sekä edistetään kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Koulu sitoutuu kestäväan kehitykseen sekä vastuunottoon ympäristöstä ja tulevaisuudesta.

OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opiskelijaksi otto

Helsingin normaalilyseon lukion opiskelijoiksi valitaan ensimmäiselle vuositason vuosittain 81 uutta opiskelijaa valtakunnallisessa yhteishaussa, josta määrätään asetuksessa Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmästä 1197/1998.

Toimintakulttuuri

Lukio-opintojen tavoitteena on laaja ja syvälinen yleissivistys: eri tiedon- ja taidonalojen monipuolinen tuntemus on olennaista. Tärkeää on myös yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen perehtyminen. Lukiossa opiskellaan opiskelutaitoja sekä nykyisyyttä että tulevaisuutta varten.

Ensimmäisen vuositason opiskelijat tutustuvat toisiinsa ensimmäisen jakson aikana, jolloin he opiskelevat eri oppiaineita omassa ryhmänohjausryhmässään. Järjestelyn tavoitteena on luoda opiskelijalle mahdollisuus perehtyä uuteen oppimisympäristöönsä ja opiskelutovereihinsa.

Vankan tietämyksen ja taidokkuuden opiskelua tuetaan sekä yhdessä tekemisellä että koulun kulttuurisilla juhlilla, joiden suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistuvat opiskelijat ja opettajat. Keväällä ensimmäisen vuositason opiskelijat tekevät lukion kevätjuhlan. Toisen vuositason opiskelijat rakentavat lukion puurojuhlan sekä harjoittelevat Vanhojen päivän vanhaintanssiesityksen, jonne huoltajat ovat tervetulleita. Kolmannen vuosikurssin yhteinen tekeminen keskittyy penkkaripäivän ohjelmaan.

Kodin ja koulun yhteistyötä pidetään yllä järjestämällä lukion opiskelijoiden huoltajille vanhempainiltoja. Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa näkyy koulun arjessa siten, että lukio osallistuu Helsingin kaupungin opetusviraston järjestämään toisen asteen oppilaitosten yhteistyöhön. Normaalilyseolla on yhteistyötä myös muiden koulutuksen järjestäjien kanssa — erityisesti yliopiston harjoittelukouluna — Helsingin yliopiston ainelaitosten kanssa. Nämä yhteistyötahot on mainittu erikseen jokaisen oppiaineen opetussuunnitelmassa. Työelämäyhteyksiä luodaan muun muassa opinto-ohjauksen TET-harjoittelulla.

Tuntijako

Helsingin normaalilyseon lukiossa noudatetaan seuraavaa tuntijakoa:

Oppiaine	Pakolliset kurssit	Valtakunnalliset syventävät kurssit	Koulukohtaiset syventävät kurssit
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	3	3
Toinen kotimainen kieli			
Ruotsin kieli, A-taso	6	2	3
Ruotsin kieli, B1-taso	5	2	3
Vieraat kielet			
Englannin kieli, A-taso	6	2	5
Ranskan kieli, A-taso	6	2	
Latinan kieli, B2-taso	8		
Ranskan kieli, B2-taso	8		
Saksan kieli, B2-taso	8		
Venäjän kieli, B2-taso	8		
Latinan kieli, B3-taso	8	2	
Ranskan kieli, B3-taso	8	2	
Saksan kieli, B3-taso	8	2	
Venäjän kieli, B3-taso	8	2	
Matematiikka, pitkä oppimäärä	10	3	3
Matematiikka, lyhyt oppimäärä	6	2	2
Biologia	2	3	4
Maantiede	2	2	3
Fysiikka	1	7	4
Kemia	1	4	2
Evankelis-luterilainen uskonto	3	2	1
Ortodoksinen uskonto	3	2	
Elämäkatsomustieto	3	2	
Filosofia	1	3	
Historia	4	2	2
Yhteiskuntaoppi	2	2	2
Psykologia	1	4	1
Musiikki	1-2	3	6
Kuvataide	1-2	3	7
Liikunta	2	3	2
Terveystieto	1	2	
Opinto-ohjaus	1	1	

Soveltavat kurssi

Kurssien kuvaukset sivulla 74.

AT1	Tietokone työvälineenä	KÄX1	Käsityömix
AT2	Verkkojulkaisun perusteet	KÄX2	Ekodesign
AT3	Ohjelmointi	KÄX3	Käsityöfantasiaa
AT4	Tietokoneen laitehallinta	KÄX4	ITEmuotia – tee se itse muotia
AT5	Multimedia ja julkaisu	KÄX5	Käsityön lukiodiplomikurssi
BI11	Mikrobikurssi	KV1	Kansalaisvaikuttamisen kurssi
BI12	Vaikuta ympäristösi	LBT1	Virtaa ja voimaa - mielen hyvinvointia ja elämäntaitoja oppimassa
BI13	Biologian ja maantieteen eheyttävä kurssi	LI8	Liikunnan lukiodiplomikurssi
BI14	Geenitekniikan yhteistyökurssi	LI9	Laskettelukurssi 1
BI15	Elävää anatomiaa	LI10	Erätaidot ja luonnontuntemus
FI5	Antiikin mytologia, uskonnot ja filosofia	LI11	Norssi-Ressu – kamppailupäivän kurssi 1
FY13	Elämää maailmankaikkeudessa	LI12	Tanssi- ja koreografiakurssi
FY14	Science-työkurssi	LI13	Laskettelukurssi 2
GE8	Geofysiikka	LI14	Salibandy 1
HI9	Venäjän historia ja kulttuuri	LI15	Salibandy 2
HI10	USA:n historia ja kulttuuri	LI16	Norssi - Ressu –kamppailupäivän kurssi 2
HI11	Lähialueiden historian ja kulttuurin opintoretki	MED1	Mediakurssi
HI12	Historian ja yhteiskuntaopin kertauskurssi	MED2	Toimittajakurssi
IA1	Italian kielen perusteet	MED3	Median lukiodiplomi
IA2	Italian kieli ja kulttuuri	MU12	Helsinki laulaa, soittaa ja tanssii
JUH1	Juhlakurssi	OP3	Tutor-kurssi
KE8	Biokemia	OT1	Opiskelutaitojen kurssi
KLT1	Kulttuurikurssi - Tuskaa ja Hypeä!	PS7	Käytännön psykologiaa
KO	Kotitalous	TD1	Tieteellinen maailmankuva 1
KO1	Kotitalouden elintarviketiedon kurssi	TD2	Tieteellinen maailmankuva 2
KO2	Kansainvälinen tapa- ja ruokakulttuuri	TE4	Terveys ja tiedeyhteistyö
KO3	Opiskelijan selviytymiskurssi itsenäiseen elämään	UE7	Naisen asema kirkkojen ja kulttuurien historiassa — naistutkimuksen kurssi
KU13	Kuvataiteen lukiodiplomikurssi	VE11	Pietari tutuksi
KÄN1	Tekninen työ 1	WW1	Maailma kuvastimessa: kansainvälisen ongelmanratkaisun simulaatio
KÄN2	Tekninen työ 2	ÄI13	Ilmaisutaidon kurssi
KÄN3	Teknisen työn lukiodiplomikurssi	ÄI14	Elokuvakurssi

Kieliohjelma

Helsingin normaalilyseon lukiossa tarjotaan seuraava kieliohjelma:

Englanti	A
Ranska	A
Ruotsi	A, B1
Latina	B2, B3
Ranska	B2, B3
Saksa	B2, B3
Venäjä	B2, B3

A on perusasteen 1.—6. luokalta alkava vieras kieli tai toinen kotimainen kieli.

B1 on perusasteen 7. luokalta alkava toinen kotimainen kieli.

B2 on perusasteen 8. luokalta alkava valinnainen vieras kieli.

B3 on lukiossa alkava valinnainen vieras kieli.

OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Yhteistyöllä huoltajien kanssa tuetaan opiskelun edellytyksiä sekä opiskelijan turvallisuutta ja hyvinvointia. Kodin ja koulun yhteistyön lähtökohdانا on aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan itsenäisyyden ja oman vastuullisuuden huomioon ottaminen sekä huolenpito tukea tarvitsevasta opiskelijasta. Opiskelijoiden huoltajille järjestetään tilaisuuksia keskustella koulun rehtorin, ryhmänohjaajan ja opettajien kanssa koulun opetuksesta ja tavoitteista. Näitä mahdollisuuksia on ryhmä- ja koulukohtaisissa vanhempaintilaisuuksissa sekä tarvittaessa henkilökohtaisissa tapaamisissa. Myös koulun johtokunta tukee kodin ja koulun yhteistyötä.

Ohjauksen järjestäminen

Ohjaustoiminta muodostaa lukiossa kokonaisuuden, joka tukee opiskelijaa lukio-opintojen eri vaiheissa ja kehittää hänen valmiuksiaan tehdä koulutusta ja elämänuraa koskevia valintoja ja ratkaisuja. Lukion ohjaustoimintaan osallistuvat rehtori, opinto-ohjaajat, aineenopettajat sekä tarvittaessa erityisopettajat ja muu oppilashuoltohenkilöstö. Opiskelija saa ohjausta oman opiskelusuunnitelmansa tekemisessä siten, että hän pystyy suunnittelemaan lukio-opintojensa sisällön ja rakenteen omien voimavarojensa mukaisesti. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä kehitetään lukio-opintojen aikana tutor- ja oppilaskuntatoiminnan avulla. Lukio-opinelusta ja lukio-opintoihin hakeutumista tiedotetaan peruskoulun päättövaiheessa oleville opiskelijoille ja heidän huoltajilleen vanhempainilloissa. Lukioon pyrkijöille järjestetään tiedotustilaisuus. Normaalilyseon lukio-opinnoista tiedotetaan myös valintaoppaissa ja verkkosivuilla.

Opinto-ohjaaja

Opinto-ohjaajalla on päävastuu opinto-ohjauksen suunnittelusta ja järjestämisestä. Hän ohjaa opiskelijaa henkilökohtaisen opiskelu- ja ylioppilastutkintosuunnitelman laatimisessa sekä jatko-opintoihin liittyvissä kysymyksissä ja muissa valinta- ja pulmatilanteissa. Opinto-ohjaajan vastuulla ovat myös ammatinvalintaan liittyvät kysymykset sekä yhteistoiminta muiden oppilaitosten ja työelämän kanssa.

Ryhmänohjaaja

Ryhmänohjaajan tehtävänä on perehdyttää oman ryhmänsä opiskelijat koulun toimintaan sekä lukio-opinelun käytänteisiin sekä seurata ja tukea oman ryhmänsä opiskelijoiden opiskelua ja hyvinvointia. Ryhmänohjaaja ohjaa myös opiskelijan opiskelusuunnitelman laatimista ja seuraa sen toteutumista. Lisäksi hän seuraa jaksoittain oman ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä ja kurssikertymää. Ryhmänohjaaja toimii linkkinä kodin ja muun ohjaushenkilöstön sekä opiskelijahuollon välillä.

Aineenopettaja

Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa oppiaineen opiskelussa, ylioppilastutkintoon valmistautumi-

nessa, auttaa opiskelijaa kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja valmiuksiaan sekä ohjaa opiskelijan itsenäistä opiskelua. Aineenopettaja laatii oppiaineen opiskelussa tarvittavat ohjeet.

Erityisopettaja

Erityisopettaja ja opinto-ohjaaja tekevät yhteistyötä erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opintojen suunnittelua ja valintoja koskevissa asioissa. Erityisopettaja arvioi erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimisvaikeuksien vaikutusta opintojen etenemiseen.

Rehtori

Rehtori luo ohjauksen toimintamahdollisuudet sekä tukee ohjauksen suunnittelua ja yhteistyötä. Rehtori vastaa siitä, että ohjauksella on tarvittavat voimavarat ja että opiskelija saa riittävästi henkilökohtaista ohjausta. Rehtori tiedottaa lukio-opintoihin ja ylioppilastutkintoon liittyvistä määräyksistä opiskelijoille ja heidän huoltajilleen. Ohjaussuunnitelman toteutumista arvioidaan jaksoittain pidettävissä rehtorin, opinto-ohjaajien ja ryhmäohjaajien palaverissa. Kevään viimeisessä jaksopalaverissa käydään läpi ohjaustoiminnan kehittämiskohteet.

Opiskelijahuolto

Helsingin normaalilyseon lukion opiskelijahuoltoon kuuluu oppilaiden hyvinvoinnista huolehtiminen. Opiskelijahuollolla edistetään opiskelijoiden terveyttä ja tasapainoista kehitystä sekä luodaan edellytykset hyvälle oppimiselle. Opiskelijahuollon tavoitteena on terve oppimis- ja työympäristö. Opiskelijahuolto kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville ja sitä toteutetaan yhteistyössä kotien kanssa.

Normaalilyseolla on koko koulua koskevat kriisitilanteiden ja päihdetyön toimintasuunnitelmat.

Normaalilyseon lukiossa seurataan opiskelijoiden poissaoloja kurssien opettajien, ryhmäohjaajien ja opiskelijahuoltoryhmän yhteistyönä. Poissaoloihin puututaan, koska ne haittaavat opintoja ja lisäävät syrjäytymisvaaraa.

Normaalilyseon lukiossa edistetään opiskelijoiden keskinäistä ja opiskelijoiden ja henkilökunnan välistä myönteistä kanssakäymistä. Kaikilta kouluyhteisöön kuuluvilta edellytetään asiallista ja ystävällistä käytöstä toisia kohtaan. Mahdolliseen kiusaamiseen, häirintään tai muuhun keskinäisiä suhteita vahingoittavaan toimintaan puututaan ensisijaisesti keskustellen, mutta tarvittaessa myös lukiolainsäädännön mukaisen rangaistusmenettelyn avulla.

Normaalilyseon lukiossa on säännöllisesti kokoontuva opiskelijahuoltoryhmä. Ryhmän puheenjohtajana toimii rehtori ja siihen kuuluvat lisäksi opinto-ohjaajat, erityisopettajat, terveydenhoitaja ja psykologi. Ryhmä seuraa opiskelijoiden opiskelua ja muuta elämäntilannetta ja tarvittaessa tarjoaa tai järjestää tukea opiskelun ja elämäntilanteen ongelmien ratkaisemiseksi.

Normaalilyseon lukion opiskelijoille on tarjolla kouluterveydenhuollon (terveydenhoitaja ja lääkäri) ja koulupsykologin palveluja.

Ryhmäohjaajat seuraavat ryhmänsä opiskelijoiden opiskelun etenemistä ja ovat tarvittaessa yhteydessä opiskelijahuoltoryhmään tukitoimien suunnittelemiseksi.

Helsingin normaalilyseon lukion opiskelijahuoltotyö tapahtuu yhteistyössä kotien kanssa. Huoltajille järjestetään vanhempainiltoja, joissa he voivat kuulla koulun toiminnasta ja kertoa lastensa opiskeluun liittyvistä tarpeista ja toiveista.

Normaalilyseon lukio tekee opiskelijahuoltoon sopivin ja tarpeellisin muodoin yhteistyötä myös paikallisten terveys- ja sosiaaliviranomaisten, nuorisotoimen sekä ammatinvalinnanohjauksen kanssa.

Opiskelun erityinen tuki

Helsingin normaalilyseon lukiossa erityisopetusta annetaan tarvittaessa yksilö- ja ryhmäopetuksena.

Lukion erityisopetus on ensisijaisesti pedagogista tukea, joka kohdistuu oppimaan oppimiseen, oman oppimistyylin löytämiseen sekä itsetunnon vahvistamiseen oppijana. Erityisopetus tukee myös opiskelijaa, jolla on kielellisiä erityisvaikeuksia tai muita oppimisvaikeuksia.

Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa opiskelijan ohjaukseen ja arviointiin silloin, kun on kyse oppimisvaikeuksiin liittyvistä asioista. Hän toimii yhteistyössä opiskelijaa opettavien aineenopettajien kanssa. Opiskelijan tukeminen toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä, johon opiskelija itse ja tarvittaessa hänen vanhempansa osallistuvat.

Erityisjärjestelyt

Erityistä tukea ovat myös Valtioneuvoston asetuksen nro 144 / 2001 § 14 tarkoittamat järjestelyt lukion aikana sekä oppimistilanteissa että kokeissa. Erityisjärjestelyjä voidaan suunnitella myös opiskelijalle, jolla on vähintään keskivaikea luki-vaikeus. Erityisjärjestelyt suunnitellaan moniammatillisena yhteistyönä yhdessä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa, mikäli opiskelija on alle 18-vuotias.

Erityisjärjestelyjä lukioaikana voi saada opiskelija, jonka tuen tarpeen opiskelijahuoltoryhmä on arvioinut. Erityisjärjestelyihin lukion aikana on mahdollisuus myös sellaisella opiskelijalla, joka ei aio osallistua ylioppilaskokeeseen. Ylioppilastutkintolautakunnalta anotaan erikseen erityisjärjestelyt ylioppilaskoetta varten.

Kieli- ja kulttuuriryhmien opetus

Kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksella tarkoitetaan ensisijaisesti maahanmuuttajataustaisten ja muiden vieraskielisten opiskelijoiden opetusta.

Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat kuten suomen kielen taito, opiskelijan äidinkieli ja kulttuuri, maassaoloaika ja aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu tukevat opiskelijan kasvamista sekä suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön että opiskelijan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Ohjauksella ja huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on keskeinen merkitys maahanmuuttajataustaisen ja muun vieraskielisen opiskelijan opintojen tukemisessa.

Suomi toisena kielenä

Maahanmuuttajataustaiselle ja muulle vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden suomi äidinkielenä -oppimäärän sijasta S2-oppimäärää, mikäli hänen suomen kielen taitonsa ei arvioida olevan äidinkielen tasoinen kaikilla kielitaidon osa-alueilla. Yhdessä oman äidinkielen kehittymisen kanssa S2-opetus vahvistaa opiskelijan identiteettiä ja rakentaa pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle. Lukion S2-oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Kunnallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan opetuksen tavoitteet, sisällöt ja arviointi.

Normaalilyseon lukiolaiset osallistuvat lukioiden yhteistoiminta-aikoina alueen lukioissa järjestettävään S2-opetukseen.

Maahanmuuttajien äidinkieli

Maahanmuuttajataustaisille ja muille vieraskielisille opiskelijoille järjestetään mahdollisuuksien mukaan myös oman äidinkielen opetusta. Helsingissä maahanmuuttajien äidinkielen opetusta annetaan keskitetyissä opetusryhmissä kaksi tuntia viikossa niissä kielissä, joihin on laadittu kunnalliset opetussuunnitelmat.

Opiskelijan uskonto

Evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen uskonnon opetuksessa noudatetaan koulukohtaisia opetussuunnitelmia.

Muiden uskontojen opetuksessa sovelletaan uskonnon opetussuunnitelman perusteiden periaatteita, erityisesti kaikille uskontosidonnaisille ryhmille laadittuja tavoitteita. Opetus perustuu kunnallisiin opetussuunnitelmiin. Omassa uskonnollisessa yhteisössä suoritettavat opinnot voidaan rehtorin harkinnan mukaan hyväksyä ja arvioida suoritusmerkinnällä. Uskontokuntaan kuulumattomille opetetaan elämäkatsomustietoa.

Arviointi

Suomen kielen opetuksen ohella maahanmuuttajataustaisten ja muiden vieraskielisten opiskelijoiden tulee saada tarvittavaa tukea selviytyäkseen lukio-opinnoistaan edellytyksiään vastaavalla tavalla. Opiskelijoita informoidaan jo lukio-opintojen alussa opiskelumahdollisuuksista, tukijärjestelyistä sekä oikeuksista ylioppilastutkinnoissa. Opiskelijoiden kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa huomioon arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja muuhunkin kuin kirjalliseen näyttöön. Kyseiset vaikeudet voidaan ottaa huomioon annettaessa opiskelijan kurssiarvosanaa.

Maahanmuuttajataustainen opiskelija arvioidaan S2-oppimäärän mukaan, jos opiskelija on valinnut sen oppi-

määräkseen riippumatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä -opetusta vai ei tai onko lukio voinut tarjota vain osan S2-kursseista. Äidinkielen ja kirjallisuuden suomi äidinkielenä -oppimäärän mukaisesti suoritettut kurssit luetaan hyväksi täysmääräisesti S2-kursseihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2-kurssin arvosanaksi. S2-kurssit korvaavat äidinkielen ja kirjallisuuden suomi äidinkielenä -oppimäärän kurssit vain siinä määrin, kuin niiden tavoitteet ja sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pääsääntöisesti pakollisten kurssien osalta edellytetään lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko äidinkielen ja kirjallisuuden suomi äidinkielenä -oppimäärästä tai S2-oppimäärästä, mutta ei molemmista. S2 merkitään todistuksessa äidinkielen ja kirjallisuuden kohtaan.

Suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeeseen voi osallistua vain opiskelija, jonka äidinkieleksi on väestökisterissä merkitty muu kuin suomi.

Mikäli opiskelijan opiskelema oma äidinkieli ei ole suomi, se kirjataan soveltaviin opintoihin omaksi kohdaksi otsikolla ”Maahanmuuttajan äidinkieli”. Maahanmuuttajien äidinkielen arvioinnin tulee kohdistua monipuolisesti kielitaidon ja tiedon eri alueisiin. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset ja suulliset tuotokset, osallistumisaktiivisuus ja harrastuneisuus. Maahanmuuttajien äidinkieli arvioidaan soveltavana kurssina suorituserityksellä. Arviointia voidaan täydentää kirjallisesti annettavalla sanallisella arvioinnilla.

OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT

Johdanto

Opetussuunnitelman perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet ovat

1. Aktiivinen kansalainen ja yrittäjä
2. Hyvinvointi ja turvallisuus
3. Kestävä kehitys
4. Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus
5. Teknologia ja yhteiskunta
6. Viestintä- ja mediaosaaminen

Aihekokonaisuudet sisältyvät oppiainekohtaisiin opetussuunnitelmiin. Tämän lisäksi aihekokonaisuuksia toteutetaan Helsingin normaalilyseossa lukuvuosittaisina projekteina ja teemapäivinä. Tulevan lukuvuoden yhteisistä teemoista ja aihekokonaisuuksista päättävät opettaja- ja oppilaskunnat yhdessä. Aihekokonaisuuksien tarkoituksena on eheyttää lukion opiskelua. Esimerkiksi reaaliaineiden opetuksessa niitä hyödynnetään valmistauduttaessa ylioppilastutkinnon ainereaalikokeisiin.

Normaalilyseossa opiskelija voi suorittaa kotitalouden, kuvataiteen, käsityön, liikunnan, median ja musiikin lukiodiplomit. Lukion päättövaiheessa opiskelija voi osallistua opetushallituksen laatimiin valtakunnallisiin toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten suullisen kielitaidon kokeisiin sekä äidinkielen ja kirjallisuuden puheviestinnän päättökokeeseen.

Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on lukio-opetuksen keskeinen taito-, tieto-, kulttuuri- ja taideaine, joka tarjoaa aineksia kielelliseen ja kulttuurilliseen yleissivistykseen. Se saa sisältöjä kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteistä sekä kulttuurin tutkimuksesta; opiskelija tutustuu niin kansanperinteeseen ja teatteriinkin kuin sähköiseen viestintään. Tekstitaitoja opitaan monenlaisissa viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus ohjaa näkemään oman kielen ja kulttuurin merkityksen. Se ohjaa myös ymmärtämään monikulttuurisuutta ja rakentaa kielellistä ja kulttuurista suvaitsevaisuutta. Kaunokirjallisuus tarjoaa aineksia henkiseen kasvuun, kulttuuri-identiteetin muodostumiseen ja omien ilmaisuvarojen monipuolistamiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus tähtää sellaisiin viestintä- ja vuorovaikutustaitoihin, jotka antavat riittävät edellytykset jatko-opinnoille, osallisuudelle työelämässä ja aktiiviselle kansalaisuudelle. Sosiaalinen vuorovaikutus ja oppiminen perustuvat monipuoliseen viestintäosaamiseen ja vankkaan luku- ja kirjoitustaitoon sekä taitoon käyttää kieltä tilanteen mukaan. Oppiaine äidinkieli ja kirjallisuus ohjaa aktiiviseen tiedon hankkimiseen, tiedon kriittiseen käsittelyyn ja tulkintaan.

Opetuksessa pyritään liittämään oppiaineen eri osa-alueita toisiinsa, sillä eri tieto- ja taitoalueet ovat yhteydessä toisiinsa.

Opiskelun tavoitteet

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa opiskelija syventää tietojaan kielestä, kirjallisuudesta ja viestinnästä ja osaa hyödyntää niihin liittyviä käsitteitä. Hän syventää ja monipuolistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitojaan niin, että pystyy tavoitteelliseen ja tarkoituksenmukaiseen vuorovaikutukseen.

Opiskelija oppii toimimaan monipuolisesti tekstien maailmassa: Hän oppii selvittämään ja ymmärtämään tekstejä erilaisissa asiayhteyksissä. Hänen tekstitaitonsa syventyvät niin, että hän osaa eritellä, tulkita, arvioida, hyödyntää ja tuottaa erilaisia tekstejä ja tiedostaa niiden tavoitteita ja asiayhteyksiä. Hän oppii myös arvioimaan tekstin ilmaisua, esimerkiksi erilaisia perustelujen tapoja, sekä soveltamaan tietojaan tekstien vastaanottamiseen ja tuottamiseen.

Opiskelija syventää kirjallisuuden tuntemustaan ja kehittää siten ajatteluaan, mielikuvitustaan ja eläytymiskykyään sekä rakentaa maailmankuvaansa.

Opiskelija hallitsee kirjoitetun kielen säännöt ja ymmärtää yhteisen kirjakielen tarpeellisuuden. Hän suhtautuu kriittisesti tietoon ja toimii tietoisesti käyttäessään erilaisia tietolähteitä. Opiskelija on kiinnostunut kulttuurista ja näkee arvon sen monipuolisuudessa.

Opiskelun ominaispiirteitä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa painottuu itsenäinen, pitkäjänteinen työ ja vastuu siitä. Monet tehtävät ovat laajoja, omaa pohdintaa, tiedonhankintaa ja monivaiheista prosessointia edellyttäviä kokonaisuuksia. Opiskelija asettaa tavoitteita opiskelulle ja saa palautetta sekä toisilta opiskelijoilta että opettajilta. Kurssimuotoisessa lukiossa opettajien vaihtuessa opiskelija kantaa itse vastuuta taitojensa rakentumisen jatkuvuudesta: hän muun muassa seuraa eri taitojensa kehittymistä.

Kirjallisuus on kaikkien kurssien ydinaluetta, joten jokaisessa kurssissa luetaan kokonaisteoksia muiden tekstien lisäksi. Kirjallisuutta luetaan sekä koulussa että kotona.

Opiskeluaan suunnittelevalla ryhmällä on liikkumavaraa, sillä opiskelu voidaan järjestää monella tavalla: tavoitteisiin voidaan päästä hyvinkin erilaisin työtavoin ja sisällöin. Myös opiskelijan omille valinnoille jää tilaa. Kaikilla kursseilla on myös mahdollisuus tehdä yhteistyötä yli oppiainerajojen.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Opiskelija voi melko vapaasti päättää pakollisten kurssien suorittamisjärjestyksen. Kurssi Kieli, tekstit ja vuorovaikutus (AI1) suoritetaan kuitenkin ennen muita pakollisia äidinkielen ja kirjallisuuden kursseja. Kieli, kirjallisuus ja identiteetti (AI6) puolestaan tulee sijoittaa pakollisista kursseista viimeiseksi, koska kurssi edellyttää muiden pakollisten kurssien sisältöjen hallintaa.

Kirjoitustaitoja kehittäviä kursseja on neljä:

- Kirjoittamisen kurssi: aiheena fiktiivinen kirjoittaminen (ÄI11) on tarkoitettu niille, jotka kaipaavat teksteillä leikittelyä ja mahdollisuuksia luoda omia tekstimaailmoja. Kurssia suositellaan ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoille.
- Varmuutta kirjoittamiseen (ÄI10) on tarkoitettu niille, joilla on ongelmia kirjoittamisessa, ja kurssi on parhaalla paikallaan lukion toisen vuoden alkupuolella.
- Tekstitaitojen syventäminen (ÄI8) antaa valmiuksia äidinkielen ensimmäiseen osakokeeseen. Kurssi suoritetaan juuri ennen päättökoetta.
- Kirjoittaminen ja nykykulttuuri (ÄI9) valmentaa äidinkielen esseekokeeseen. Kurssi suoritetaan juuri ennen päättökoetta.

Syventävät kurssit Puheviestinnän taitojen syventäminen (ÄI7) ja Kirjallisuuskurssi (ÄI12) sekä soveltavat Ilmaisutaidon kurssi (ÄI13) ja Elokuvakurssi (ÄI14) sopivat mihin vaiheeseen opintoja hyvänsä.

Puhumisen ja kirjoittamisen taitojen kehittyminen vaatii jatkuvaa harjoittelua ja myös kypsymistä. Siksi äidinkielen ja kirjallisuuden opinnot kannattaa jakaa lukiovuosille tasaisesti niin, ettei esimerkiksi ennen päättökoetta tule pitkää kirjoitustaukoa.

Kahteen äidinkielen ja kirjallisuuden kurssiin osallistuminen samaan aikaan on mahdollista vain poikkeustapauksissa, sillä kursseihin kuuluvan kirjallisuuden lukemisen ja ulkopuolisen ohjelman (esimerkiksi teatterikäyntien) sovittaminen muihin opintoihin saattaa käydä ylivoimaiseksi. Myös kirjoitustaitojen kehittymisen kannalta päällekkäiset kurssit ovat epämielekkäitä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden kurssien suoritusjärjestys kannattaa hahmotella heti lukion alkaessa, jotta opiskelu jakaantuu tasaisesti. Suositeltavin kolmen vuoden polku on seuraava:

- 1. lukiovuosi: kurssit 1, 2, 3 ja 10, 11
- 2. lukiovuosi: kurssit 4, 5 ja 7, 10
- 3. lukiovuosi: kurssit 6, 8, 9 ja 7 (jos vielä suorittamatta)
- minä vuonna vain: 12, 13 ja 14.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Monet äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteista ovat sellaisia, että niihin päästäkseen opiskelijan on osallistuttava ryhmän työskentelyyn: viestintätaitojen kehittyminen ja laajojen työprosessien läpivieminen edellyttävät vastaanottajien palautetta. Siksi minkään kurssin suorittamista itsenäisesti ei suositella.

Jos opiskelija kuitenkin haluaa suorittaa itsenäisesti äidinkieltä ja kirjallisuutta, siihen soveltuvat parhaiten kurssit Teksti, tyyli ja konteksti (ÄI5) ja Kieli, kirjallisuus ja identiteetti (ÄI6). Lukio-opiskelua pohjustavaa kurssia Kieli, tekstit ja vuorovaikutus (ÄI1) ei voi suorittaa itsenäisesti. Sama koskee kaikkia äidinkielen ja kirjallisuuden syventäviä ja soveltavia kursseja.

Äidinkielen ja kirjallisuuden itsenäinen kurssisuoritus on aina moniosainen. Siihen kuuluu muun muassa yksi puheviestinnän tehtävä, laajoja kirjoitelmia, kokonaisteosten lukemista sekä usein teatterivierailu. Lisäksi arvioidaan kurssin tietosisältöjen hallintaa. Kurssin itsenäisestä suorittamisesta pitää neuvotella sen äidinkielen ja kirjallisuuden opettajan kanssa, joka kyseisenä vuonna ottaa vastaan itsenäiset suoritukset.

Kurssien arviointi

Äidinkielen ja kirjallisuuden pakollisten ja syventävien kurssien arvosana määräytyy monen näytön pohjalta. Ne voivat olla sekä suullisia että kirjallisia, ja niiden määrästä, laajuudesta ja painoarvosta sovitaan kurssin alussa. Arvosanaan vaikuttaa myös opiskelijan sitoutuminen koko ryhmän työskentelyyn.

Syventävien kurssien arvioinnin erityiskriteerit ovat luettavissa kurssikuvauksista.

Jos opiskelija haluaa korottaa äidinkielen ja kirjallisuuden kurssiarvosanaa tai päättöarvosanaa, hänen pitää neuvotella korotuksen vaadittavista suorituksista kurssin opettajan kanssa.

Erityisnäyttöjen todistukset

Puheviestinnän päättökokeeseen voi osallistua lukio-opiskelun loppuvaiheessa. Mediadiplomin voi suorittaa lukio-opintojen aikana.

Päättökokeeseen valmistautuminen

Uusimuotoinen äidinkielen päättökoe on kaksiosainen, ja opiskelija osallistuu sekä tekstitaidon kokeeseen että esseekokeeseen. Tekstitaidon kokeessa keskeistä on erittelevän ja päättelevän lukutaidon ja kielellisen ilmaisun hallinta. Esseekoe puolestaan keskittyy tutkimaan opiskelijan ajattelun kehittyneisyyttä, kielellistä ilmaisukykyä ja kokonaisuuksien hallintaa. Kaikilla äidinkielen ja kirjallisuuden kursseilla hankitaan valmiuksia päättökokeessa vaadittaviin sisältöihin ja taitoihin. Näihin keskittyvät kuitenkin varsinaisesti vain syventävät kurssit Tekstitaitojen syventäminen (ÄI8) sekä Kirjoittaminen ja nykykulttuuri (ÄI9).

Pakolliset kurssit

1. Kieli, tekstit ja vuorovaikutus (ÄI1)

Tavoitteena on, että opiskelija syventää käsitystään teksteistä ja niiden tulkinnasta sekä tarkentaa viestijäkuvaansa. Hän vahvistaa ryhmätaitojaan ja tottuu huoltamaan tekstiensä kieltä.

Kurssin keskeisiä asiasisältöjä ovat tekstin ja tekstilajin käsite sekä tekstien tulkintaa ja tuottamista ohjaavat perustekijät. Tekstitaidoista opiskellaan referointia ja kommentointia. Sisältöihin kuuluvat myös aineistopohjaisen kirjoittamisen perusasiat ja keinot, joilla voi parantaa omien tekstien kieltä. Lisäksi kursilla kartutetaan tietoja ryhmäviestinnästä ja harjoitellaan vuorovaikutustaitoja keskustelutilanteissa. Lukemista-pahtumaa eritellään opiskelijan kirjallisuuskäsityksestä ja lukijahistoriasta käsin.

2. Tekstien rakenteita ja merkityksiä (ÄI2)

Opiskelija oppii erittelemään tekstien kieltä, rakenteita ja merkityksiä sekä näkemään tekstin yhteyden kontekstiin ja muihin teksteihin. Hänen tekstilajituntemuksensa syvenee, ja hän edistyy puhuttujen ja kirjoitettujen asiategstien tuottajana. Hänen tiedonhallintataitonsa kehittyvät, ja hän oppii entistä paremmin antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

Kurssin keskiössä ovat asiategstien rakenteen asiat, muun muassa kokonaisjäsenitys, kappalejako ja tekstin sidosteisuus. Tekstin tekemisen asioista käsitellään muun muassa aiheen rajausta ja näkökulman valintaa sekä palautteen antamista ja käyttämistä omien tekstien kehittämisessä. Kurssilla suunnitellaan ja esitetään informatiivinen (tietoa välittävä) puheenvuoro ja kirjoitetaan asiategsti samalla kirjoitusprosessin vaiheet kerraten. Opiskellaan kielen asioita, jotka auttavat tekemään tekstistä ehyttä. Harjoitellaan tiedonhakua sekä aineistojen valikointia ja käyttöä omassa tekstissä. Kaunokirjallisuutta luetaan vertaillen.

3. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (ÄI3)

Opiskelijan tiedot kaunokirjallisuuden lajeista ja ominaispiirteistä syvenevät. Hän kehittyi fiktiivisten tekstien tulkitsijana ja pystyy omista teksteissään käyttämään hyväkseen niitä kielen keinoja, joihin kaunokirjallisuudenkin ilmaisuvoima pohjautuu.

Kurssilla tehdään novelli- ja runoanalyysi sekä perehdytään niihin liittyviin käsitteisiin ja lähestymistapoihin. Syvennetään myös tietoa proosasta, lyriikasta ja draamasta kirjallisuudenlajeina sekä kokeillaan fiktiivisten tekstien tuottamista.

4. Tekstit ja vaikuttaminen (ÄI4)

Opiskelija oppii erittelemään ja arvioimaan kriittisesti tekstejä ja niiden kieltä erityisesti vaikuttamisen näkökulmasta sekä tuottamaan argumentatiivisia tekstejä.

Kurssilla tutustutaan tekstien avulla tapahtuvaan suoraan ja epäsuoraan vaikuttamiseen, tekstin argumentaatioon, retorisiin keinoihin ja ideologiaan. Tarkastellaan sähköisiin ja painettuihin mediateksteihin liittyviä viestijän vastuun ja mediakritiikin kysymyksiä. Keskeistä kurssilla on myös omien suullisten ja kirjallisten mielipidetekstien tuottaminen sekä osallistuminen erilaisiin ryhmätilanteisiin, esimerkiksi väittelyihin ja keskusteluihin. Kurssilla luetaan kantaa ottavia tekstejä, muun muassa yhteiskunnallisia kysymyksiä käsittelevää kirjallisuutta.

5. Teksti, tyyli ja konteksti (ÄI5)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä ja niiden tyyliä siten, että hän osaa tekstin tulkinnessa ja tuottamisessa ottaa huomioon kontekstin merkityksen. Hän oppii myös tekemään pohtivan tekstin ja kuljettamaan siinä valitsemaansa näkökulmaa.

Kurssi perehdyttää eri aikakausien kirjallisuuteen, jota luetaan tekstin syntyajan ja nykyajan kulttuurikontekstissa sekä suhteessa muihin teksteihin. Tarkastellaan muun muassa tekstien ihmiskuvaa, maailmankuvaa ja arvomaailmaa. Kurssilla tutustutaan myös tekstin keinoihin, jotka synnyttävät tyylin, sekä hiotaan ja huolletaan omien tekstien tyyliä. Kirjoitetaan pohdiskelua teksti eli esse.

6. Kieli, kirjallisuus ja identiteetti (ÄI6)

Opiskelija saa yleiskuvan suomen kielen ja suomalaisen kirjallisuuden kehitysvaiheista sekä pohtii oman kulttuurin ja äidinkielen merkitystä ihmiselle ja yhteisölle.

Kurssilla perehdytään suomen kielen kehitykseen ja muuttumiseen kansainvälisessä ympäristössä. Tarkastellaan tekstiä suullisessa ja kirjallisessa traditiossa sekä nyky-Suomen monikulttuurisuutta ja -kielisyyttä. Lisäksi perehdytään suomalaisen kaunokirjallisuuden vaiheisiin sekä keskeisiin teoksiin ja teemoihin. Kursin aiheista tehdään artikkeli tai muu laajahko kirjallinen tai suullinen tuotos.

Syventävät kurssit

7. Puheviestinnän taitojen syventäminen (ÄI7)

Kurssi kehittää puhumisrohkeutta ja ilmaisuvarmuutta sekä lisää esiintymis- ja ryhmäviestintätaitoja. Opiskelija syventää ja monipuolistaa puheviestintään liittyviä tietoja ja taitoja. Hän oppii arvioimaan puheviestinnän merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä. Hän vahvistaa kykyä tunnistaa ja analysoida sekä puhujan että sanoman luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä.

Kurssilla on runsaasti erilaisia esiintymis- ja ryhmäviestintäharjoituksia, esimerkiksi vaikuttavia puheenvuoroja, paneeleja, neuvotteluja, kokouksia ja keskusteluja. Lisäksi tutustutaan puheviestinnän kulttuuriin piirteisiin ja suomalaiseen puhekuulttuuriin. Kiitettävään arvosanaan ylittää, jos osallistuu opiskeluun säännöllisesti ja aktiivisesti, tekee kurssin suorittamiseen vaadittavat työt, paneutuu puheviestintätaitojensa kehittämiseen sekä osoittaa oppivansa harjoituksista. Kurssi sopii median lukiodiplomin pohjakurssiksi.

8. Tekstitaitojen syventäminen (ÄI8)

Kurssi valmistaa ylioppilastutkinnon tekstitaidon kokeeseen. Taidot analysoida ja lukea kriittisesti erilaisia tekstejä syvenevät. Analyysin tulokset opitaan esittämään ehyenä ja johdonmukaisena tekstinä.

Kurssilla kerrataan ja syvennetään tietoa tekstityypeistä ja -lajeista, tekstianalyysin käsitteistä ja tekstin rakentamisesta. Harjoitellaan tekstien avaamista, erittelyä ja kommentointia. Luetun ymmärtämisen taitoa vankennetaan erityyppisin harjoituksin. Mediateksteistä tarkastellaan argumentointikeinoja ja niiden vaikutusta. Lisäksi käydään läpi kirjoittajille ongelmallisia kielenhuollon asioita. Käydään läpi tekstitaidon kokeen käytänteet.

Korkeimpiin arvosanoihin edellytetään, että opiskelija osoittaa pyrkivänsä tietoisesti ja tarmokkaasti luku- ja kirjoitustaitojensa kehittämiseen. Lisäksi kiitettävään arvosanaan vaaditaan, että pystyy tuottamaan tekstitaidon kokeen kriteerein arvioituna laadukasta tekstiä.

9. Kirjoittaminen ja nykykulttuuri (ÄI9)

Kurssi pohjustaa ylioppilastutkinnon esseekoetta. Tavoitteena on kehittyä lukion päättövaiheessa kirjoittajaksi, joka on ilmaisultaan omaääninen, ajattelultaan itsenäinen ja tekstin tekijänä ratkaisuihistaan tietoinen. Opitaan näkemään tekstit osana yhteiskunnallista keskustelua. Tavoitteena on myös osallistua nykykirjallisuudesta käytävään keskusteluun.

Ajankohtaisista kieltä ja kulttuuria käsittelevistä aiheista sekä nykykirjallisuudesta tuotetaan kirjallisia ja suullisia puheenvuoroja. Harjoitellaan päättökokeen tavallisia tekstilajeja, esimerkiksi esseitä, mielipidetekstejä ja analyysejä. Näissä harjoituksissa opetellaan asettamaan tekstille tavoite ja löytämään tavoitteeseen ja tekstilajiin sopivia keinoja, joilla tavoitteisiin päästään. Käydään läpi esseekokeen käytänteet. Korkeimpiin arvosanoihin edellytetään, että opiskelija osoittaa pyrkivänsä tietoisesti ja tarmokkaasti kirjoitustaitojensa kehittämiseen. Lisäksi kiitettävään arvosanaan vaaditaan, että pystyy tuottamaan esseekokeen kriteerein arvi-

oituna laadukasta tekstiä.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

10. Varmuutta kirjoittamiseen (ÄI10)

Tavoitteena on löytää apua kirjoittamisen ongelmakohtiin ja tulla tietoisiksi omasta kirjoittajalaadustaan.

Kurssi on perusvalmiuksien kurssi, jossa tehdään runsaasti kirjoitusharjoituksia ja muun muassa analysoidaan kuvia. Harjoitusten kohteena ovat myös virkerakenteet, oikeinkirjoitusasiat ja tyylliseikat. Paikataan kirjoitusprosessiin jääneitä aukkoja.

11. Kirjoittamisen kurssi: aiheena fiktiot (ÄI11)

Kurssilla pääsee kirjoittamaan fiktiivisiä tekstejä ja itseilmaisun ilolle löytyy tilaa.

Kurssilla kirjoitetaan runsaasti fiktioita: novelleja, runoja, draamaa. Oman työprosessin kautta käydään läpi luovan työn vaiheet ideoinnista viimeistelyyn. Opiskelijat valitsevat itse, mihin kirjallisuudenlajeihin haluavat keskittyä. Lajien tuntemusta syvennetään kaunokirjallisuuden avulla.

12. Kirjallisuuskurssi (ÄI12)

Tavoitteena on lukea kirjoja ja keskustella niistä yhdessä valituista näkökulmista.

Luettavista kirjoista päätetään kurssin alussa; ne voivat esimerkiksi kietoutua jonkin teeman ympärille tai edustaa eri maanosien kirjallisuutta. Ryhmä voi työskennellä esimerkiksi kirjallisuuspiirinä.

Toinen kotimainen kieli - Vieraat kielet

Vieraan kielen taito on sekä opetuksen tavoite että väline. Kielitaito on osa kulttuuria. Opiskelijoita kannustetaan monipuoliseen kielivalintaan, jonka avulla he pystyvät laajentamaan maailmankuvaansa ja ymmärtämään erilaisuutta. Laajat kielivalinnat antavat hyvän jatko-opintokelpoisuuden myös ulkomailla.

Opetusjärjestelyissä otetaan huomioon opiskelija sekä yksilönä että ryhmän jäsenenä. Opiskelijaa rohkaitaan käyttämään omaa luovuuttaan ja mielikuvitustaan kielitaitonsa kehittämiseksi eikä arvioimaan itse omaa edistymistään kielen opiskelussa.

Opiskelun tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija osaa viestiä kohdekielellä ja sen kulttuurille ominaisella tavalla.

Vieraita kieliä opiskellaan sääntöjä, malleja ja sovelluksia hyödyntäen. Opitaan muokkaamaan, yhdistämään ja esittämään opittua suullisesti, kirjallisesti ja visuaalisesti. Viestintään kuuluu myös sanattoman viestinnän keinojen tunteminen ja luonteva käytös kohdekulttuurille tyypillisellä tavalla.

Omaksutaan tietoa kielialueen maista, asukkaista ja elintavoista, opitaan välittämään vastaavia tietoja omasta maasta sekä ymmärtämään ja arvostamaan omaa ja kohdekulttuuria. Vierasta kieltä hyödynnetään myös muiden oppiaineiden opiskelussa, ajankohtaisten tapahtumien seuraamisessa ja koulun ulkopuolisessa elämänpiirissä.

Keskustelua harjoitellaan systemaattisesti liitettynä muihin opetuksen alueisiin. Opiskelijat oppivat ilmaisemaan itseään erilaisten keskustelukumppanien kanssa: edetään pienistä tilannedialogeista ja arkikeskusteluista vapaasti polveilevaan keskusteluun, vaativistakin aiheista keskustellaan ja argumentoidaan.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Kurssit suositellaan suoritettaviksi numerojärjestyksessä.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Kurssi on mahdollista suorittaa itsenäisesti. Tästä sovitaan opettajan kanssa erikseen. Kahta perättäistä kurssia ei pääsääntöisesti voi suorittaa itsenäisesti.

Kurssien arviointi

Arviointi on jatkuvaa ja sen kohteena ovat kielitaidon kaikki alueet kurssikuvausten painotusten mukaisesti. Kielitaidon eri osa-alueiden arvioinnissa voidaan käyttää sekä suullisia että kirjallisia kokeita. Arvosanaan vaikuttaa myös pitkäjänteinen, huolellinen ja aktiivinen työ sekä oppitunneilla että kotona.

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa eri oppimäärissä kielitaidon kuvausasteikon (liite) tasot seuraavasti:

Toinen kotimainen kieli

Oppimäärä	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A-oppimäärä	B2.1	B1.2	B2.1	B1.2
B1-oppimäärä	B1.2	B1.1	B1.2	B1.1

Vieraat kielet

Kieli ja oppimäärä	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Englanti A	B2.1	B2.1	B2.1	B2.1
Muut kielet A	B1.1-B1.2	B1.1	B1.2	B1.1-B1.2
Englanti B1	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2
Englanti B2	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet B2	A2.2	A2.1-A2.2	A2.2-B1.1	A2.1-A2.2
Englanti B3	B1.1	A2.2	B1.1	B1.1
Muut kielet B3	A2.1-A2.2	A2.1	A2.1-A2.2	A1.3-A2.1

Toinen kotimainen kieli - Ruotsi

Ruotsin kielen opetus antaa opiskelijoille ruotsin kieleen ja sen käyttöön liittyviä tietoja ja taitoja sekä tarjoaa heille mahdollisuuden kehittää pohjoismaista yhteiskuntaa ja kulttuuria koskevaa tietoisuuttaan, ymmärtämystään ja arvostustaan. Se auttaa opiskelijoita syventämään tietojaan kaksikielisestä Suomesta. Ruotsin kielen opetus antaa opiskelijoille valmiudet ruotsin kielen omaehtoiseen opiskeluun auttamalla heitä ymmärtämään, että viestintätaidon saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista viestinnällistä harjoittelua.

Opiskelun tavoitteet

Ruotsin kielen opetuksessa noudatetaan toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten yhteisessä osassa mainittuja tavoitteita.

Kurssien aiheita käsitellään oman kulttuurin sekä suomenruotsalaisen ja pohjoismaisen kulttuurialueen kannalta niin, että opiskelijoille tarjoutuu mahdollisuus vertailuihin. Kullakin kurssilla voidaan käsitellä myös muita aiheita opiskelijoiden harrastuneisuuden ja toisaalta ajankohtaisuuden vaatimusten huomioon ottamiseksi.

Rakenteiden ja sanaston tuntemuksen laajentamiseen ja käytön monipuolistamiseen ja tarkkuuteen kiinnitetään huomiota kaikilla kursseilla kummankin oppimäärän tavoitteiden mukaisesti. Huomiota kiinnitetään äidinkielen ja ruotsinkielisen viestinnän eroihin ja eroja selittäviin kulttuurisiin tekijöihin. Kaunokirjallisuus ja muu autenttinen materiaali tarjoaa tähän mahdollisuuksia. Kulttuurisen herkkyyden kehittymiseksi opiskelijoita tulee ohjata tiedostamaan oman toiminnan ja omien arvostuksien kulttuurisidonnaisuus.

Opiskelijoiden opiskelutaitoihin kiinnitetään huomiota jokaisella kurssilla. Heitä ohjataan tunnistamaan omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijöinä ja kielen opiskelijoina. Heitä ohjataan käyttämään strategioita, jotka ovat tarkoituksenmukaisia heidän oman kehittymistarpeensa ja kulloisenkin opiskelu- ja viestintätehtävän kannalta.

Arviointi

Oppiaineen arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki alueet kurssikuvausten painotusten mukaisesti. Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa arvioidaan erillisellä kokeella, jonka laatimisesta vastaa Opetushallitus.

A-oppimäärän syventävän kurssin 7, B-1 oppimäärän syventävän kurssin 6 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssit arvioidaan käyttäen asteikkoa 4-10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus päättötodistuksen liitteenä.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Mahdollisuuksien mukaan ollaan yhteistyössä Helsingin yliopiston Pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuden laitoksen Nordican kanssa, pyritään saamaan kouluun vierailijoita muista ruotsinkielisistä korkeakouluista ja laitoksista tai Helsingin ruotsinkielisistä teattereista.

Oppimäärän tason vaihto

Opiskelijan vaihtaessa tasoa kesken oppimäärän suorituksen selvitetään vastaavuudet tapauskohtaisesti.

A-kielen pakolliset kurssit

1. Arkielämää Pohjoismaissa (RUA1)

Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion kielenopetusta ja vahvistaa sanaston, perusrakenteiden ja lauseopin hallintaa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät jokapäiväiseen elämään ja henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen, ja kieli on tuttavallista ja epämuodollista. Kurssilla painotetaan keskustelua, mielipiteen ilmaisua ja keskeisiä puheviestinnän strategioita.

2. Ihmiset ympärillämme (RUA2)

Kurssilla harjoitetaan puheviestintää monipuolisesti ja vahvistetaan ja laajennetaan edelleen rakenteiden ja lauseopin hallintaa. Aihepiireinä ovat ihmissuhteet, erilaisuus sekä ihmisen hyvinvointiin liittyvät asiat. Kurssilla vertaillaan elämää ennen ja nyt. Kirjoittamista harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla. Puheviestinnän strategioiden hallintaa vankennetaan ja kiinnitetään huomiota ilmaisuvarmuuteen.

3. Suomi — osa Pohjolaa ja Eurooppaa (RUA3)

Aihepiireinä ovat Suomen ja suomenruotsalaisen kansanosan ja sen kulttuurin esittely eri näkökulmista ja olojemme vertailu muihin Pohjoismaihin ja Eurooppaan, Suomi monikulttuurisena maana sekä maamme kaksikielisyys. Kirjallista tuottamista harjoitellaan kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä. Rakenteista kiinnitetään huomio etupäässä pronomineihin ja substantiivien määräysmuotoihin.

4. Elinympäristömme (RUA4)

Kurssilla painotetaan ymmärtämisvalmiuksien lisäämistä vaativahkon tekstiaineksen avulla. Aihepiireinä ovat ihminen osana luontoa ja ympäristöä, tekniikka ja viestintä. Kurssilla perehdytään verbioppiin ja sananmuodostukseen sekä harjoitellaan erilaisia ymmärtävän lukemisen strategioita.

5. Opiskelu ja työ (RUA5)

Aihepiireinä ovat työ, opiskelu sekä palvelutilanteet yhteiskunnassamme. Kurssilla harjoitellaan niille tyypillistä suullista ja kirjallista viestintää. Harjoitellaan myös muodollisten tilanteiden vaatiman kielen ymmärtämistä ja käyttämistä. Syvennetään verbioppia opiskelemalla partisiippien, passiivimuotojen ja s-verbien käyttöä.

6. Kulttuuri ja sen tekijöitä (RUA6)

Kurssilla käsitellään kulttuuria laaja-alaisesti. Opiskelijat valmistavat valitsemastaan aiheesta laajahkon tuotoksen ja esittelevät sen. Eniten harjoittelua vaativat keskeiset rakenteet kerrataan.

A-kielen syventävät kurssit

Syventävillä kursseilla kielitaitoa kehitetään monipuolisesti. Syventäviin kursseihin sisältyy ylioppilaskirjoituksissa tarvittavien taitojen monipuolista harjoittelua.

7. Puhu ja ymmärrä paremmin (RUA 7)

Kurssilla harjoitetaan puheviestinnän strategioita ja suullisen kielen käyttöä eri tilanteissa oppimäärälle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Puhumisen harjoittelun aiheina ovat ajankohtaiset tapahtumat ja muiden kurssien aihepiirit. Puhumista harjoitellaan kyseisiin aiheisiin liittyvien vaativien tekstien ja puheen ymmärtämistä harjoittavien materiaalien avulla.

8. Tiede, talous ja tekniikka (RUA8)

Kurssilla lisätään ymmärtämisvalmiuksia vaativan kieliaineksen avulla; lähtökohtana ovat esimerkiksi eri tieteenalat, tekniikan saavutukset ja yritys-elämä. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

B1-kielen pakolliset kurssit

1. Koulu ja vapaa-aika (RUB1)

Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion kielenopetusta ja vahvistaa sanaston, perusrakenteiden ja lauseopin hallintaa opiskelijoiden tarpeen mukaan. Aihepiireinä ovat opiskelu ja nuorten harrastukset, ja kieli on tuttavallista ja epämuodollista. Kurssilla keskustellaan, ilmaistaan mielipiteitä ja opiskellaan keskeisiä puheviestinnän rakenteita.

2. Arkielämää Pohjoismaissa (RUB2)

Kurssilla jatketaan sanaston ja rakenteiden vahvistamista ja painotetaan puheviestinnän harjoittamista sekä kirjoittamista lyhyiden viestinnällisten tehtävien avulla. Kurssilla jatketaan nuorten elämän, opiskelun, työn, harrastusten, palveluiden ja vapaa-ajan tarkastelua. Vankennetaan suullisen viestinnän strategioiden hallintaa ja kiinnitetään huomiota ilmaisuvarmuuteen. Rakenteista päähuomio kiinnitetään adjektiiveihin ja adverbien muodostukseen ja käyttöön.

3. Suomi, Pohjoismaat ja Eurooppa (RUB3)

Aihepiireinä ovat kotimaa, suomenruotsalaisuus, vertailu muihin Pohjoismaihin sekä Suomi pohjoismaisena valtiona Euroopassa. Kirjoitetaan erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä. Kurssilla harjoitellaan erilaisia ymmärtävän lukemisen strategioita. Kurssilla voidaan tehdä maahamme ja sen kulttuuriin liittyviä esityksiä. Pronominioppi ja s-passiivi ovat kurssin keskeisimmät rakenneasiat.

4. Elämää yhdessä ja erikseen (RUB4)

Aihepiireinä ovat elämänarvot, ihmissuhteet, sukupuolten ja ikäryhmien kohtaaminen opiskelussa ja työssä sekä ajankohtaiset yhteiskunnalliset ilmiöt. Opiskellaan substantiivien määräysmuodot ja syvennetään verbioppia.

5. Elinympäristömme (RUB5)

Aihepiireinä ovat luonto, muuttuva elin- ja työympäristö sekä joukkoviestimet. Harjoitellaan ymmärtävän lukemisen strategioita ja hiotaan kirjallista ilmaisua kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä. Kurssilla hyödynnetään autenttista ruotsinkielistä TV-, radio- ja lehdistötarjontaa. Vahvat ja epäsäännölliset verbit sekä eri passiivirakenteet ovat kurssin keskeistä rakenneoppia.

B1-kielen syventävät kurssit

Syventävillä kursseilla kielitaitoa kehitetään monipuolisesti. Syventäviin kursseihin sisältyy ylioppilaskirjoituksissa tarvittavien taitojen monipuolista harjoittelua.

6. Puhu ja ymmärrä paremmin (RUB 6)

Kurssilla harjoitetaan puheviestinnän strategioita ja suullisen kielen käyttöä eri tilanteissa oppimäärälle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Puhumisen harjoittelun aiheina ovat ajankohtaiset pohjoismaiset tapahtumat ja muiden kurssien aihepiirit. Kurssi vankentaa myös jokapäiväisen elämän kielenkäyttötilanteissa tarvittavaa suullista kielitaitoa. Puhumista harjoitellaan kyseisiin aiheisiin liittyvien tekstien ja puheen ymmärtämistä harjoittavien materiaalien avulla.

7. Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen (RUB7)

Aihealueita ovat maailmanlaajuiset ilmiöt ja kansainvälinen vaikuttaminen. Kurssilla käsitellään yhteiskunnallisia asioita, päätöksentekoon osallistumista sekä kansainvälistä vaikuttamista ja vastuuta. Kurssilla lisätään ymmärtämisvalmiuksia entistä vaativamman kieliaineksen avulla. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

A- ja B1-kielen koulukohtaiset syventävät kurssit

Kertaa peruskoulun ruotsi (RUB8, RUA9)

Opintojen tarkoituksena on hioa taitoja tulevia lukio-opintoja varten. Tärkeimmät kielioppiasiat kerrataan yhdessä. Puhumista harjoitellaan monipuolisissa viestintätilanteissa ja pidempiä viestejä kirjoitetaan ruotsiksi. Kurssi soveltuu sekä pitkän että keskipitkän oppimäärän opiskelijoille.

Träna mera (RUB9, RUA10)

Kurssin aikana valmistaudutaan ruotsin ylioppilaskirjoituksiin. Sen aikana harjoitellaan monipuolisesti kokeen eri tehtävätyyppejä. Lisäksi kurssin aikana kerrataan keskeisiä rakenneosioita. Kurssi soveltuu sekä pitkän että keskipitkän ruotsin oppimäärälle.

Ruotsin kielen suullisen viestinnän kurssi (RUB10, RUA11)

Kurssilla vahvistetaan monipuolisin harjoituksin suullisen ilmaisun taitoa ja valmiuksia. Teema-alueet ovat samat kuin pakollisilla kursseilla, mutta kaikki harjoittelu on suullista ja pohjautuu mahdollisimman konkreettisiin tilanteisiin. Harjoitellaan myös vapaanpaa ilmaisua esimerkiksi draaman keinoin. Pyritään käyttämään ruotsin kieltä erilaisissa tilanteissa myös koulun ulkopuolella. Mahdollisuuksien mukaan järjestetään vierailuja esimerkiksi ruotsinkielisiin teattereihin tai hankitaan kouluun ruotsinkielisiä vierailijoita. Kurssi valmentaa myös vapaaehtoiseen valtakunnalliseen suullisen kielitaidon kokeeseen.

Kurssi soveltuu sekä pitkän että keskipitkän oppimäärän opiskelijoille.

Englanti

Opiskelun tavoitteet

Englannin kielen opetuksessa noudatetaan toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten yhteisessä osassa mainittuja tavoitteita.

Arviointi

Oppiaineen arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki alueet kurssikuvausten painotusten mukaisesti. Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa arvioidaan erillisellä kokeella, jonka laatimisesta vastaa Opetushallitus.

A-oppimäärän syventävän kurssin 8, B-1 oppimäärän syventävän kurssin 7 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssit arvioidaan käyttäen asteikkoa 4-10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus päättötodistuksen liitteenä.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Syventävät kurssit voi suorittaa vain osallistumalla opetukseen.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Joidenkin kurssien aikana voidaan mahdollisuuksien mukaan osallistua Helsingin yliopiston englannin kielen laitoksen British ja American Studies -luennoille.

A-kielen pakolliset kurssit

1. Nuori ja hänen maailmansa (EN1)

Kurssin aihepiirejä ovat oma persoona, perhe ja ystävät, koti ja koulu sekä ihmissuhteet. Kurssintarkoituksena on vahvistaa suullista ja kirjallista esitystä sekä syventää jo opitun sanaston ja rakenteiden hallintaa. Keskeistä on innostaa opiskelijoita luontevaan ja omaehtoiseen suulliseen kielenkäyttöön.

Opiskellaan aktiivin aikamuotoja, ehtovirkkeitä, kysymyslauseita, liitekysymyksiä ja epäsäännöllisiä verbejä sekä aloitetaan pronomien käsittely.

2. Viestintä ja vapaa-aika (EN2)

Kurssin aihepiirejä ovat vapaa-ajan harrastukset, viestintä, TV, lehdistö sekä nuorten kansainväliset yhteydet. Kehitetään opiskelijoiden yhteistyö- ja haastattelutaitoja harjoittelemalla suullista viestintää.

Sanajärjestys, muodolliset subjektit it ja there, persoonapronominit ja passiivi ovat kurssin keskeistä rakennepiirejä.

3. Opiskelu ja työ (EN3)

Kurssin aihepiirejä ovat koulutus ja opiskelu eri puolilla maailmaa, työn merkitys ja työhön hakeutuminen yhdentyvässä Euroopassa. Keskeistä on harjoittaa omia opiskelutaitoja sekä työpaikkaan liittyviä suullisia tilanteita.

Opiskellaan vaillinaisia apuverbejä, relatiivipronomineja, adjektiiveja, adverbeja ja yhdisteverbejä.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (EN4)

Kurssin aihepiirejä ovat yhteiskunnalliset arvot, yksilön asema yhteiskunnassa, perheen merkitys sekä ajankohtaiset oman maan ja kohdemaiden ilmiöt. Tutkitaan yhteiskuntaan liittyviä ilmiöitä ja ongelmia. Opiskeli- ja syventää kirjoitustaitojaan ja pitää puheen.

Infinitiivi, ing-muoto ja that-lause, epäsuora kerronta, epäsuorat kysymykset, konjunktiot ja muut sidesanat

ovat kurssin keskeistä rakenneoppia.

5. Kulttuuri (EN5)

Kurssin aihepiirejä ovat kulttuurin eri alat kuten kirjallisuus, kuvataide, musiikki, elokuva ja teatteri tai esimerkiksi jokin kulttuurin ajankohtaisilmiö. Innostetaan opiskelijoita perehtymään tarkemmin yhteen kulttuurin alaan ja laatimaan siitä kirjallisen tai suullisen tuotoksen.

Opiskellaan substantiivit, artikkelit, genetiivi ja välimerkkien käyttöä.

6. Tiede, talous ja tekniikka (EN6)

Kurssin aihepiirejä ovat eri tieteenalat, tekninen kehitys, talouselämä ja viestinnän eri muodot. Kurssilla lisätään ymmärtämisvalmiuksia aiempaa vaativamman kieliaineksen avulla. Harjoitellaan väittelytaitoja ja integroidaan muiden aineiden kanssa mahdollisuuksien mukaan.

Indefiniittipronominit, paljoussanat, lukusanat, ajan ja paikan prepositiot, lauseenvastikkeet sekä sananjohto ovat kurssin keskeistä rakenneoppia.

A-kielen syventävät kurssit

7. Luonto ja kestävä kehitys (EN7)

Kurssin keskeisiä aiheita ovat luonnonsuojelu, ihmisen suhde luontoon ja luonnonilmiöiden ymmärtäminen. Keskeistä on herättää kiinnostus globaaleihin ongelmiin ja syventää luonnontieteellistä maailmankuvaa.

Opiskellaan verbin, substantiivin, adjektiivin ja preposition yhdistämistä sekä kerrataan rakenteita.

8. Puhu ja ymmärrä paremmin (EN8)

Kurssilla harjoitetaan puheviestinnän strategioita ja suullisen kielen käyttöä eri tilanteissa oppimäärälle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Puhumisen harjoittelun aiheina ovat ajankohtaiset tapahtumat ja muiden kurssien aihepiirit. Puhumista harjoitellaan kyseisiin aiheisiin liittyvien vaativien tekstien ja puheen ymmärtämistä harjoittavien materiaalien avulla.

A-kielen koulukohtaiset syventävät kurssit

9. Brush Up Your Skills (EN9)

Tällä perustaitoja vahvistavalla kurssilla opiskellaan englannin kielen keskeisiä rakenteita, sanastoa ja fraaseja. Kurssin suunnittelussa otetaan huomioon opiskelijoiden tarpeet ja tavoitteet.

10. Enjoy Expressing Yourself! (EN10)

Englanninkielinen suullisen ilmaisutaidon kurssi, jonka vetäjänä on mahdollisuuksien mukaan syntyperäinen opettaja. Kurssilla harjoitellaan puheilmaisua erilaisista arkielämän tilanteista vaativahkoihin väittelyihin ja keskusteluihin. Työtapoina käytetään normaalin keskustelun ja haastattelun lisäksi muun muassa erilaisia improvisointiharjoituksia ja muita draaman keinoja. Kurssi sopii suoritettavaksi missä vaiheessa opiskelua tahansa, kunhan Viestintä ja vapaa-aika (2) on suoritettu.

11. Advance! (EN11)

Kurssi on tarkoitettu niille opiskelijoille, jotka ovat halukkaita kohtaamaan lukiotasoa vaativampia haasteita englannin kielen opiskelussaan. Lukion pakollisilla kursseilla opittuja asioita syvennetään ja sovelletaan, ja opiskelijaa tuetaan ja kannustetaan hankkimaan sellaisia kielellisiä valmiuksia, jotka myöhemmin auttavat häntä menestyksellisesti saavuttamaan asettamiensa tavoitteita esimerkiksi tulevaisuuden jatko-opinnoissa tai kansainvälisissä tehtävissä toimimisessa. Helsingin yliopiston englannin kielen laitoksen tarjontaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan. Kurssin suunnittelussa otetaan huomioon opiskelijoiden toivomukset ja tarpeet. Kurssi sopii suoritettavaksi sen jälkeen, kun kaikki pakolliset kurssit (1 - 6) on suoritettu.

12. London, Here We Come! (EN12)

Kurssilla tutustutaan englantilaiseen kulttuuriin. Koulussa tehtävän pohjatyön jälkeen matkustetaan Lontoon tutustumaan paikallisten museoiden, teattereiden ja muiden nähtävyyksien antiin. Mahdollisuuksien mukaan vietämme ainakin yhden päivän sikäläisessä koulussa. Matkan aikana pidetään päiväkirjaa ja tehdään kohteisiin liittyviä tehtäviä. Matkan jälkeen laaditaan laajahko matkaraportti. Opiskelijat maksavat itse matkakustannukset, jotka pyritään pitämään mahdollisimman alhaisina. Kurssin voi suorittaa missä vaiheessa lukio-opintoja tahansa.

13. The Art of Writing (EN13)

Kurssilla harjaannutaan kirjoittamaan ylioppilaskirjoitusten tekstejä kuten aineita, puheita, kirjeitä ja tiivistelmiä sekä kurssilaisten toivomusten mukaisesti novelleja, näytelmiä ja runoja. Kurssille osallistuvilta edellytetään hyvää englannin kielen perustaitoa, ja se soveltuu parhaiten ensimmäisen lukiovuoden kurssit suorittaneille.

14. Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen (EN14)

Kurssin aihepiirejä ovat maailma tänään, kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö sekä kulttuurien erilaisuus. Keskeistä on perehtyä ajankohtaisiin yleismaailmallisiin ilmiöihin ja ongelmiin sekä antaa kielellisiä valmiuksia kulttuurien kohtamiseen. Kerrataan rakenteita sekä perehdytään lukion päättökokeen erilaisiin testausmuotoihin.

Latina

Latinan merkitys Euroopan kulttuurikielenä on suuri. Noin vuoteen 1500 melkein koko kirjallinen sivistys oli latinankielistä, ja tieteen ainoana kielenä latina säilyi 1700-luvulle asti. Latinan ja koko antiikin kulttuurin vaikutus näkyy kaikkialla nykykulttuurissamme: eri kielissä on paljon latinasta periytyviä lainasanoja; taide, musiikki ja kirjallisuus ovat täynnä antiikin aiheita; monet tavat ja yhteiskunnalliset laitokset ovat syntyneet antiikin aikana.

Opiskelun tavoitteet

Opiskelun tavoitteena on, että opiskelija pystyy ymmärtämään muokattua tai helppoa autenttista latinankielistä tekstiä ja käyttämään latinaa opiskelemaisensa kieliaiineksen rajoissa. Hän tiedostaa latinan merkityksen eurooppalaisten kielten kehitykselle ja osaa tehdä havaintoja latinan vaikutuksesta osaamiinsa tai opiskelemiinsa kieliin. Opiskelija tuntee kreikkalais-roomalaisen maailman historiaa, kulttuuria ja mytologiaa ja ymmärtää antiikin kulttuuriperinnön merkityksen eurooppalaiselle ja suomalaiselle kulttuurille ja osaa tehdä siitä huomioita. Opiskelija saa latinan kielen jatko-opintoihin tarvittavat valmiudet.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Kurssit Ikkunat auki antiikkiin (LAB31) ja Antiikin elämää (LAB32) on tarkoitettu latinan opiskelun lukiossa aloittaville (B3-kieli). Kurssi Tietoa, taitoa ja taruperintöä (LAB21, LAB33) on niveltävä (mukaan liittyvät peruskoulussa kolme vuotta latinaa opiskelleet eli B2-kielen lukijat).

Kurssien 1–8 suorittaminen numerojärjestyksessä on välttämätöntä, sillä jokaiseen kurssiin sisältyy uutta kielioppiainesta, joka edellyttää aikaisemman tuntemista.

Kurssien arviointi

Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön tunneilla, suullisiin ja kirjallisiin kotitehtäviin sekä kielitaitoa mittaaviin kokeisiin. Uusien kielten arvioinnin perustana olevat taitotasokuvaukset eivät koske latinaa.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Helsingin yliopiston klassillisen filologian laitos on yhteistyökumppani.

B2- ja B3-kielen syventävät kurssit

Latinan keskeinen muoto-oppi ja pääpiirteet sijamuotojen, aikamuotojen ja modusten käytöstä ja lauseenvastikkeista opiskellaan kurssien 1–4 aikana. Ensimmäisillä kursseilla harjoitellaan sanakirjan käyttöä. Muoto- ja lauseopin tuntemusta syvennetään seuraavilla kursseilla.

1. Ikkunat auki antiikkiin (LAB31)

Antiikin Italiaa ja roomalaisia sekä latinan kieltä lähestytään nykyajan näkökulmasta ja perehdytään latinan kielen vaiheisiin.

2. Antiikin elämää (LAB32)

Tutustutaan yksityiseen ja julkiseen elämään sekä työntekoon antiikin aikaisessa kaupungissa.

3. Tietoa, taitoa ja taruperintöä (LAB21, LAB33)

Tutustutaan roomalaisten harrastuksiin, roomalaisnuorten kasvatukseen ja koulunkäyntiin sekä antiikin kreikkalais-roomalaiseen taruun.

4. Rooman historian vaiheita (LAB22, LAB34)

Tutustutaan pääpiirteittäin Rooman varhaishistoriaan ja siihen liittyviin taruihin, Rooman historian käännekohtiin ja Rooman kehittymiseen maailmanvallaksi.

5. Roomalaisia suurmiehiä (LAB23, LAB35)

Tutustutaan joihinkin Rooman historian kannalta merkittäviin henkilöihin.

6. Kulttuuriperintömme (LAB24, LAB36)

Tutustutaan antiikin kulttuurin eri alueisiin ja tarkastellaan niiden merkitystä kulttuuriperinnössämme.

7. Viestejä menneisyydestä (LAB25, LAB37)

Tarkastellaan antiikin kirjallisuuteen liittyviä tekstejä viestinnän näkökulmasta. Tutkitaan, mitä tekstit voivat kertoa roomalaisten elämästä ja suhtautumisesta elämän eri ilmiöihin.

8. Latinaa kautta vuosisatojen (LAB26, LAB38)

Tutkitaan muokattujen tekstien ja helppojen autenttisten tekstinäytteiden avulla, miten latinaa on käytetty eri aikoina myöhäisantiikista meidän päiviimme asti. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiaine-kohtaisia sisältöjä.

B2-kielen syventävät kurssit

B3-kielen koulukohtaiset syventävät kurssit

9. Poetica (LAB27, LAB39)

Tutustutaan joihinkin antiikin ja keskiajan runoilijoihin ja opitaan antiikin runomittoja sekä keskiajan riimirunouden periaatteita.

10. Grammatica repetita (LAB28, LAB310)

Kerrataan latinan muoto- ja lauseoppia painottaen sijamuotojen ja modusten käyttöä, lauseenvastikkeita ja erityyppisiä sivulauseita.

Ranska

Opiskelun tavoitteet

Kielenopiskelun päämääränä on saada opiskelija kiinnostuneeksi Ranskasta ja ranskankielisestä maailmasta kielitaitoa monipuolisesti kehittämällä. Pyrkimyksenä on saada opiskelija hyödyntämään kielitaitojaan hänelle itselleen sopivalla tavalla.

Arviointi

Oppiaineen arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki alueet kurssikuvausten painotusten mukaisesti. Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa arvioidaan erillisellä kokeella, jonka laatimisesta vastaa Opetushallitus.

A-oppimäärän syventävän kurssin 8, B-1 oppimäärän syventävän kurssin 7 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssit arvioidaan käyttäen asteikkoa 4-10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus päättötodistuksen liitteenä.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Opiskelijalla on mahdollisuus kuunnella joitakin romaanisen filologian laitoksen luentosarjoja ja käydä joillakin kielikeskuksen kursseilla. Kursseilla käymisestä sovitaan yhteistyöstä vastuussa olevan yhteysopettajan kanssa.

A-kielen pakolliset kurssit

1. Nuori ja hänen maailmansa (RAA1)

Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion kielenopetusta vahvistaen sanaston ja perusrakenteiden hallintaa. Aihepiireinä ovat nuorten jokapäiväinen elämä ja ihmissuhteet. Kieli on tuttavallista ja epämuodollista. Tutustutaan ranskalaiseen elämänpiiriin.

2. Viestintä ja vapaa-aika (RAA2)

Vankennetaan puheviestinnän hallintaa ja kehitetään kirjallista ilmaisuvarmuutta, esimerkiksi kirjoittamalla kirjeitä ja sähköpostiviestejä.

Aihepiireinä ovat hyvinvointi ja turvallisuus sekä viestintä- ja mediaosaaminen, jotka korostuvat kurssin aiheiden käsittelyssä.

3. Opiskelu ja työ (RAA3)

Kurssilla harjoitellaan aihepiireille tyypillistä suullista ja kirjallista viestintää. Aihepiirit liittyvät opiskeluun, työelämään, aktiiviseen kansalaisuuteen ja yrittäjyyteen.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (RAA4)

Kurssin painopistealue on vaativahkon tekstin ja puheen ymmärtämisessä. Kurssilla perehdytään oman maan ja kohdemaiden yhteiskuntiin liittyviin aihepiireihin.

5. Kulttuuri (RAA5)

Perehdytään kohdemaiden kulttuurin eri osa-alueisiin.

Perehdytään esimerkiksi kohdekulttuurin kuvataiteeseen, kirjallisuuteen, musiikkiin, elokuvaan, teatteriin tai urheiluun.

6. Tiede, talous ja tekniikka (RAA6)

Kurssin painopistealue on vaativan kieliaineksen ymmärtämisessä. Aihepiireinä eri tieteen alat, tekniikan saavutukset, viestinnän eri muodot ja talouselämä. Valmistaudutaan myös ylioppilaskokeisiin.

A-kielen syventävät kurssit

7. Luonto ja kestävä kehitys (RAA7)

Kurssilla painotetaan ymmärtävää lukemista ja vaativahkoa kirjoittamista. Oppilas perehtyy ympäröivään luontoon, luonnontieteisiin ja kestävän kehityksen aihepiiriin liittyvään kieleen. Valmistaudutaan myös ylioppilaskokeisiin.

8. Puhu ja ymmärrä paremmin (RAA8)

Kurssilla harjoitetaan puheviestinnän strategioita ja suullisen kielen käyttöä eri tilanteissa oppimäärälle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Puhumisen harjoittelun aiheina ovat ajankohtaiset tapahtumat ja muiden kurssien aihepiirit. Puhumista harjoitellaan kyseisiin aiheisiin liittyvien vaativien tekstien ja puheen ymmärtämistä harjoittavien materiaalien avulla.

A-kielen koulukohtainen syventävä kurssi

9. Ranskan kielioppi ja harjoitukset (RAA9)

Oletko unohtanut ranskan verbitaivutukset? Tuottaako passé composé/imperfekti sinulle päänvaivaa? Etkö enää muista milloin subjunktiivia pitää käyttää?

Tule kertaamaan ennen ylioppilaskirjoituksia kaikki ranskan tärkeät ja keskeiset kielioppirakenteet genetiivin muodostamisesta alkaen. Voit osallistua kurssille, vaikka nämä asiat olisivat hyvässä muistissa, koska lisäharjoitushan sen mestarin tekee ja niin pääsee parhaimpiin tuloksiin.

Samalla voit harjoitella ylioppilaskirjoituksia varten, koska kurssilla tehdään ”préparation bac”-harjoituksia. Voit myös itse pyytää jonkin tietyn sinulle vaikean kielioppiasian käsittelemistä. Kurssilla käytetään kielioppikirjaa, jossa on samassa harjoituksia.

B2-kielen syventävät kurssit

Kaikkiin ranskan kursseihin saattaa kuulua myös koulun ulkopuolella tapahtuvaa opiskelua, kuten elokuva-, museo- ja näyttelykäyntejä, joihin liittyy kirjallisia ja suullisia tehtäviä.

1. Vapaa-aika ja harrastukset (RAB21)

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten elämään, harrastuksiin, kiinnostuksen kohteisiin ja vapaa-ajan viettoon, valmistellaan matkaa ja harjoitellaan puhelimen käyttöä. Kurssi vahvistaa perusopetuksessa opiskellun sanaston ja rakenteiden hallintaa. Puheen ymmärtämisen ja puhumisen lisäksi harjoitellaan kuitenkin pienen viestien lähettämistä ja vastaanottamista, ilmaistaan mielipiteitä sekä laajennetaan kielen perusrakenteiden tuntemusta.

2. Meillä ja muualla (RAB22)

Kursin aihepiireinä ovat oman maan ja ranskankielisten maiden ihmiset, heidän maansa historia, nähtävyydet, lomaviettomahdollisuudet sekä erilaiset mielipiteet ja tavat, joita elävöitetään ja valaistaan autenttisen oheismateriaalin avulla. Suullista kielitaitoa korostetaan edelleen ja sen rinnalla harjoitellaan erilaisia kirjallisia tuotoksia.

3. Ennen ja nyt (RAB23)

Opiskelijat hankkivat tietoutta asuinympäristöstään ja maastaan ja sen historiasta, esittelevät elämää ennen ja nyt yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Aiheina ovat myös esimerkiksi terveys ja hyvinvointi. Suullisen kielitaidon painottumisen ohella vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

4. Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat (RAB24)

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuuden

suunnitelmiin. Jatkuvan suullisen ja kirjallisen harjoittelun myötä opiskelijat pystyvät keskustelemaan ja kirjoittamaan tulevaisuuden suunnitelmista, haasteista ja peloistakin.

5. Kulttuuri (RAB25)

Kurssin aikana opiskelijat tutustuvat kielitaidon eri osa-alueita käyttäen elävään ranskalaiseen kulttuuriin. Aihepiireinä ovat esimerkiksi historia, kuvataide, kirjallisuus, musiikki, elokuva, teatteri tai urheilu.

6. Yhteinen maapallomme (RAB26)

Kurssilla käsitellään ajankohtaisia ja yhteiskunnallisia aiheita, esimerkiksi lääketiedettä, luonnonsuojelua ja politiikkaa. Sen aikana käsitellään lisäksi maapallon nykytilaan ja tulevaisuuden näkymiin liittyviä yleistajuisia tekstejä, myös mediatekstejä. Tekstin ymmärtäminen ja kuvausten ja yksinkertaisten selostusten laatiminen suullisesti ja kirjallisesti painottuvat. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

7. Tiede ja tekniikka (RAB27)

Opiskelijat tutustuvat eri tieteenaloihin, tekniikkaan ja viestinnän eri muotoihin liittyviin helpohkoihin teksteihin, tutustuvat erilaisiin viestintästrategioihin ja harjoittelevat eri viestimien välityksellä tulevan tiedon vastaanottamista, prosessointia ja välittämistä. Kurssin painopiste on tekstin ymmärtämisessä ja kirjoittamisessa.

8. Luonto ja kestävä kehitys (RAB28)

Kurssin aihepiireinä ovat luonto ja sen ilmiöt, kuten luonnonsuojelu, omassa ja ranskalaisessa ympäristössä. Kurssin painopiste on edelleen tekstin ymmärtämisessä ja kirjoittamisessa.

B2-kielen koulukohtaiset syventävät kurssit

9. Ranskan kielioppi ja harjoitukset (RAB29)

Oletko unohtanut ranskan verbitaivutukset? Tuottaako passé composé/imperfekti sinulle päänvaivaa? Etkö enää muista milloin subjunktiivia pitää käyttää?

Tule kertaamaan ennen ylioppilaskirjoituksia kaikki ranskan tärkeät ja keskeiset kielioppirakenteet genetiivin muodostamisesta alkaen. Voit osallistua kurssille, vaikka nämä asiat olisivat hyvässä muistissa, koska lisäharjoitushan sen mestarin tekee ja niin pääsee parhaimpiin tuloksiin.

Samalla voit harjoitella ylioppilaskirjoituksia varten, koska kurssilla tehdään ”préparation bac”-harjoituksia. Voit myös itse pyytää jonkin tietyn sinulle vaikean kielioppiasian käsittelemistä. Kurssilla käytetään kielioppikirjaa, jossa on samassa harjoituksia.

B3-kielen syventävät kurssit

1. Hyvää päivää, hauska tutustua (RAB31)

Puheviestintään painottuva kurssi antaa perusvalmiuksia ylläpitää keskustelua omasta itsestään ja perheestään, sekä selviytyä erilaisista yksinkertaisista asioimistilanteista. Tutustutaan erilaiseen kulttuuriin. Musiikki, leikit, pelit ja simulaatiot auttavat vapauttamaan ilmapiiiriä ja keventävät oppimista.

2. Näin asiat hoituvat (RAB32)

Jokapäiväinen elämä ja siihen liittyvät rutiinit sekä ranskalainen kulttuuri tulevat yhä tutummiksi. Pääpaino on edelleen puheviestinnässä, eikä pieniä viestejä, kuten kortteja ja ostoslistoja, unohdeta. Aihepiireinä ovat suku, ystävät ja muut ihmissuhteet sekä vapaa-aika, ja kurssin aikana harjoitellaan edelleen erilaisia asioimistilanteita esimerkiksi ostoksilla, pankissa, postissa ja lääkärissä.

3. Vapaa-aika ja harrastukset (RAB33)

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten elämään, harrastuksiin, kiinnostuksen kohteisiin ja vapaa-ajan viet-

toon, valmistellaan matkaa ja harjoitellaan puhelimen käyttöä. Puhumisen ohella harjoitellaan kuitenkin pienien viestien lähettämistä ja vastaanottamista.

4. Meillä ja muualla (RAB34)

Kursin aihepiireinä ovat oman maan ja ranskankielisten maiden ihmiset, heidän maansa historia, nähtävyydet, lomanviettomahdollisuudet sekä erilaiset mielipiteet ja tavat, joita elävöitetään ja valaistaan autenttisen oheismateriaalin avulla. Suullista kielitaitoa korostetaan edelleen ja harjoitellaan erilaisia kirjallisia tuotoksia.

5. Ennen ja nyt (RAB35)

Opiskelijat hankkivat tietoutta asuinympäristöstään ja maastaan, esittelevät elämää ennen ja nyt yksilön ja yhteiskunnan kannalta. He keskustelevat kulttuurien erilaisuuksista vertaillen omaa ja vierasta asuinympäristöä.

6. Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat (RAB36)

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuuden suunnitelmiin. Jatkuvan suullisen ja kirjallisen harjoittelun tuloksena opiskelijat pystyvät keskustelemaan ja kirjoittamaan tulevaisuuden suunnitelmista, haasteista ja peloistakin.

7. Kulttuuri (RAB37)

Kurssin aikana opiskelijat tutustuvat elävään ranskalaiseen kulttuuriin käyttäen kielitaidon eri osa-alueita. Aihepiireinä ovat esimerkiksi historia, kuvataide, kirjallisuus, musiikki, elokuva, teatteri tai urheilu.

8. Yhteinen maapallomme (RAB38)

Kurssilla käsitellään ajankohtaisia ja yhteiskunnallisia aiheita, esimerkiksi lääketiedettä, luonnonsuojelua, politiikkaa. Sen aikana käsitellään myös maapallon nykytilaan ja tulevaisuuteen liittyviä yleistajuisia tekstejä, myös mediatekstejä. Tekstin ymmärtäminen ja kuvausten sekä yksinkertaisten selostusten laatiminen suullisesti ja kirjallisesti painottuvat. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

B3-kielen koulukohtaiset syventävät kurssit

9. Tiede ja tekniikka (RAB39)

Opiskelijat tutustuvat eri tieteenaloihin, tekniikkaan ja viestinnän eri muotoihin liittyviin helpohkokoihin teksteihin, tutustuvat erilaisiin viestintästrategioihin ja harjoittelevat eri viestimien välityksellä tulevan tiedon vastaanottamista, prosessointia ja välittämistä. Kurssin painopiste on tekstin ymmärtämisessä ja kirjoittamisessa.

10. Luonto ja kestävä kehitys (RAB310)

Kurssin aihepiireinä ovat luonto ja sen ilmiöt, kuten luonnonsuojelu, omassa ja ranskalaisessa ympäristössä. Kurssin painopiste on edelleen tekstin ymmärtämisessä ja kirjoittamisessa.

11. Ranskan kielioppi ja harjoitukset (RAB311)

Oletko unohtanut ranskan verbitaivutukset? Tuottaako passé composé/imperfekti sinulle päänvaivaa? Etkö enää muista milloin subjunktiivia pitää käyttää?

Tule kertaamaan ennen ylioppilaskirjoituksia kaikki ranskan tärkeät ja keskeiset kielioppirakenteet genetiivin muodostamisesta alkaen. Voit osallistua kurssille, vaikka nämä asiat olisivat hyvässä muistissa, koska lisäharjoitushan sen mestarin tekee ja niin pääsee parhaimpiin tuloksiin.

Samalla voit harjoitella ylioppilaskirjoituksia varten, koska kurssilla tehdään ”préparation bac”-harjoituksia. Voit myös itse pyytää jonkin tietyn sinulle vaikean kielioppiasian käsittelemistä. Kurssilla käytetään kielioppi-kirjaa, jossa on samassa harjoituksia.

Saksa

Saksan kielen opetus pyrkii herättämään opiskelijan kiinnostuksen saksankielisiä maita ja niiden kulttuureja kohtaan. Tarkoitus on saada opiskelija hyödyntämään kielitaitoaan hänelle itselleen sopivalla, tarpeellisella ja luovalla tavalla. B3-kieli alkaa kurssista 1 ja B2 alkaa kurssista 3. Hyödynnetään internetin saksankielisiä aineistoja.

Opiskelun tavoitteet

Saksan kielen opetuksessa noudatetaan toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten yhteisessä osassa mainittuja tavoitteita.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Mahdollisuuksien mukaan ollaan yhteistyössä Helsingin yliopiston saksalaisen laitoksen kanssa muun muassa tekemällä tutustumiskäyntejä laitokselle.

B2-kielen syventävät kurssit

1. Vapaa-aika ja harrastukset (SAB21)

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin ja niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Kurssi vahvistaa perusopetuksessa opiskellun sanaston ja rakenteiden hallintaa. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, muun muassa mielipiteen ilmaisua, ja laajennetaan kielen perusrakenteiden tuntemusta.

2. Meillä ja muualla (SAB22)

Kurssin aihepiireinä ovat oman maan ja kohdekielisten maiden ihmiset, maantiede, historia, nähtävyydet ja lomaviettomahdollisuudet. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

3. Ennen ja nyt (SAB23)

Kurssilla tarkastellaan elämää ennen ja nyt sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Aiheina ovat esimerkiksi terveys ja hyvinvointi. Kurssilla painotetaan puheviestintää ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

4. Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat (SAB24)

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Kurssilla harjoitellaan kyseisiin aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää, kuten omien toiveiden ja suunnitelmien kuvailua.

5. Kulttuuri (SAB25)

Kurssin aihepiireinä voivat olla esimerkiksi kohdekulttuurin kuvataide, kirjallisuus, musiikki, elokuva, teatteri tai urheilu. Kurssilla harjoitetaan kielitaidon kaikkia alueita.

6. Yhteinen maapallomme (SAB26)

Lähtökohtana ovat oman maan ja kohdemaiden yhteiskuntien toimintaan ja maapallon tilaan ja tulevaisuuteen liittyvät yleistajuiset tekstit, myös mediatekstit. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kuvausten ja yksinkertaisten selostusten laatimista suullisesti ja kirjallisesti. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

7. Tiede ja tekniikka (SAB27)

Lähtökohtana ovat eri tieteenaloihin, tekniikkaan ja viestinnän eri muotoihin liittyvät yleistajuiset tekstit. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista.

8. Luonto ja kestävä kehitys (SAB28)

Kurssin aihepiireinä ovat luonto ja sen ilmiöt ja luontoon suhtautuminen omassa ja kohdekielen kulttuurissa. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista.

B3-kielen syventävät kurssit

1. Hyvää päivää, hauska tutustua (SAB31)

Kurssilla opiskellaan perusvuorovaikutukseen liittyvää kieltä, kuten tervehtiminen, hyvästely ja esittäytyminen. Harjoitellaan kertomaan perusasioita itsestä ja kysymään vastaavia asioita keskustelukumppanilta. Aihepiirit kattavat myös perheen ja lähimmät ihmissuhteet, ja kurssilla opitaan selviytymään yksinkertaisista arkipäivän viestintätilanteista. Kurssilla painotetaan puheviestintää.

2. Näin asiat hoituvat (SAB32)

Kurssin aihepiirejä ovat suku, ystävät ja muut ihmissuhteet sekä elämään liittyvät rutiinit. Kurssilla harjoitetaan selviytymistä erilaisissa jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa kuten ostoksilla ja käytettäessä esimerkiksi pankki-, posti-, lääkäri-, liikenne-, majoitus- ja ateriointipalveluita. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista.

3. Vapaa-aika ja harrastukset (SAB33)

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin ja niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, muun muassa mielipiteen ilmaisemista ja laajennetaan kielen perusrakenteiden tuntemusta.

4. Meillä ja muualla (SAB34)

Kurssin aihepiireinä ovat oman maan ja kohdekielisten maiden ihmiset, maantiede, historia, nähtävyydet ja lomaviettomahdollisuudet. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan.

5. Ennen ja nyt (SAB35)

Kurssilla tarkastellaan elämää ennen ja nyt sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Aiheina ovat esimerkiksi terveys ja hyvinvointi. Kurssilla painotetaan puheviestintää ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan.

6. Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat (SAB36)

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Kurssilla harjoitellaan kyseisiin aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää, kuten omien toiveiden ja suunnitelmien kuvailua.

7. Kulttuuri (SAB37)

Kurssin aihepiireinä voivat olla esimerkiksi kohdekulttuurin kuvataide, kirjallisuus, musiikki, elokuva, teatteri tai urheilu. Kurssilla harjoitetaan kielitaidon kaikkia alueita.

8. Yhteinen maapallomme (SAB38)

Lähtökohtana ovat esimerkiksi oman maan ja kohdemaiden yhteiskuntien toimintaan sekä maapallon nykytilaan ja tulevaisuuden näkymiin liittyvät yleistajuiset tekstit, myös mediatekstit. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kuvausten ja yksinkertaisten selostusten laatimista suullisesti ja kirjallisesti. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

B3-kielen koulukohtaiset syventävät kurssit

9. Tiede ja tekniikka (SAB39)

Lähtökohtana ovat eri tieteenaloihin, tekniikkaan ja viestinnän eri muotoihin liittyvät yleistajuiset tekstit. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista.

10. Luonto ja kestävä kehitys (SAB310)

Kurssin aihepiireinä ovat luonto ja sen ilmiöt ja luontoon suhtautuminen omassa ja kohdekielen kulttuurissa. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista.

Venäjä

Venäjässä on keskeistä elävien kielenkäyttötilanteiden luominen ja etsiminen sekä kulttuurien vertailu. Kulttuuriin tutustuminen aloitetaan jo uutta kirjoitusjärjestelmää opeteltaessa. Kieltä ja kulttuuria opitaan rinnakkain koko lukion ajan. Oppilaat pääsevät aktiivisesti osallistumaan oppilasvaihtoon ja vaikuttamaan sen sisältöihin ja muotoihin. Hyödynnetään Internetin venäjänkielisiä aineistoja.

B2-kielen opiskelijat voivat jatkaa opintojaan tulemalla mukaan B3-kielen kolmannelle kurssille, mistä lähtien B2- ja B3-kieliset opetetaan yhdessä. B3-kielen opiskelijat voivat tulla myös kahdelle viimeiselle B2-opiskelijoille tarjotulle kurssille.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Vuodesta 1994 lähtien koulullamme on ollut yhteydet Pietariin, Primorskin kaupunginosassa olevaan kouluun. Tällä hetkellä teemme yhteistyötä koulun No 635 kanssa. Kerran lukuvuodessa lukion venäjän kielen opiskelijat tekevät opintoretken Pietariin ja kerran lukuvuodessa pietarilaiset oppilaat tulevat Normaalilyseon vieraisiksi. Yhteistyöhön kuuluu vierailuohjelman järjestäminen, isäntinä toimiminen ja yhteyksien ylläpitäminen. Myös yksittäiset oppilasvaihdot ovat mahdollisia. Normaalilyseolla on yhteydet myös Helsingin yliopiston Viikin normaalikouluun, Helsingin suomalais-venäläiseen kouluun sekä eNorssi-yhteistyökouluihin.

B2-kielen syventävät kurssit

1. Vapaa-aika ja harrastukset (VEB21)

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin sekä niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Tutustutaan venäläisen arjen kulttuuriin. Vahvistetaan perusopetuksessa opiskellun sanaston ja rakenteiden hallintaa. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, muun muassa mielipiteen ilmaisemista ja laajennetaan kielen perusrakenteiden tuntemusta. Kurssilla kirjoitetaan pieniä viestejä.

2. Meillä ja muualla (VEB22)

Kurssin aihepiireinä ovat suomalaiset ja venäläiset, Suomi ja Venäjä kotimaana sekä lomakohteina. Kurssi valmistaa venäläisten vieraiden vastaanottamiseen ja isäntänä tai emäntänä toimimiseen.

Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kurssilla kirjoitetaan kirjeitä ja kortteja sekä matkapäiväkirjaa.

3. Ennen ja nyt (VEB23)

Kurssilla tarkastellaan venäläisen ja suomalaisen arkielämän ja juhlien tapakulttuurin elämää ennen ja nyt niin yksilön kuin yhteiskunnan kannalta. Aiheina ovat myös terveys ja hyvinvointi. Kurssilla painotetaan puheviestintää ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Harjoitellaan kuvailemaan ilmiöitä ja esittämään yksinkertaisia asiatietoja. Kirjoitetaan oman arjen ja juhlan tapahtumista ja sattumista.

4. Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat (VEB24)

Kurssilla muistellaan lapsuutta, nuoruutta, kouluelämää ja koulutapahtumia sekä katsotaan tulevaisuuteen, koulun jälkeiseen opiskeluun ja työelämään. Kurssilla harjoitellaan keskustelemaan, kertomaan ja kirjoittamaan muistoista ja tulevaisuudensuunnitelmista.

5. Kulttuuri (VEB25)

Kurssilla tutustutaan venäläiseen kulttuuriin kirjailijoiden ja taiteilijoiden sekä heidän tuotantonsa kautta. Käydään venäläisessä kulttuuritapahtumassa: teatterissa, konsertissa, näyttelyssä tai elokuvissa. Harjoitellaan keskustelemaan ja kertomaan kulttuurista ja ottamaan kantaa kulttuurin eri ilmiöihin, myös kirjallisesti.

6. Yhteinen maapallomme (VEB26)

Kurssilla tutustutaan venäjän kielen kautta maapallon eri kolkkiin, erityisesti matkailukohteina. Luetaan erilaisten yhteiskuntien tilasta ja toiminnasta, ajankohtaisista keskustelunaiheista ja tapahtumista. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kuvausten ja yksinkertaisten selostusten laatimista suullisesti ja kirjalli-

sesti. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

7. Tiede ja tekniikka (VEB27)

Lähtökohtana ovat eri tieteenaloihin, tekniikkaan ja viestinnän eri muotoihin liittyvät yleistajuiset tekstit oppilaiden harrastuneisuuden mukaan. Kurssilla harjoitetaan aihepiiriin liittyvien tekstien ymmärtämistä ja yksinkertaisten asiatekstien tuottamista.

8. Luonto ja kestävä kehitys (VEB28)

Kurssin aihepiireinä ovat luonto ja sen ilmiöt ja luontoon suhtautuminen. Tekstejä valittaessa otetaan huomioon oppilaiden mielenkiinnon kohteet ja harrastuneisuus. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista.

B3-kielen syventävät kurssit

1. Hyvää päivää, hauska tutustua (VEB31)

Kurssilla opiskellaan perusvuorovaikutukseen liittyvää kieltä, kuten tervehtimistä, hyvästelyä ja esittäytymistä. Harjoitellaan kertomaan perusasioita itsestä ja kysymään vastaavia asioita keskustelukumppanilta. Keskustellaan ja esiinnyttään monenlaisissa ryhmissä. Kurssilla rohkaistaan puhumaan. Aihepiirit kattavat myös perheen ja lähimmät ihmissuhteet, ja kurssilla opitaan selviytymään yksinkertaisista arkipäivän viestintätilanteista. Kurssin alussa suullisten harjoitusten lomassa opetellaan kyrilliset kirjaimet. Venäjänkielisen tekstin lukutaitoa vahvistetaan muista kielistä tuttujen nimien ja lainasanojen kautta. Kurssin aikana luetaan pietarilaisten nuorten kirjeitä ja kirjoitetaan pieniä vastauskirjeitä, vaikka kurssilla painotetaankin puheviestintää.

2. Näin asiat hoituvat (VEB32)

Kurssin aihepiirejä ovat suku, ystävät ja muut ihmissuhteet sekä elämään liittyvät rutiinit. Kurssilla harjoitetaan selviytymistä erilaisissa jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa kuten ostostilanteissa, liikenteessä, tietä ja paikkoja kysyttäessä ja neuvottaessa Pietarissa ja Helsingissä, sekä hotelliin majoituttaessa. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista. Kurssin aikana vahvistetaan myös luetun ymmärtämistaitoja sekä kirjoitetaan pieniä viestejä.

3. Vapaa-aika ja harrastukset (VEB33)

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin sekä niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Tutustutaan venäläisen arjen kulttuuriin. Vahvistetaan 1. ja 2. kurssilla opiskellun sanaston ja rakenteiden hallintaa. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, muun muassa mielipiteen ilmaisemista ja laajennetaan kielen perusrakenteiden tuntemusta. Kirjoitetaan pieniä viestejä.

4. Meillä ja muualla (VEB34)

Kurssin aihepiireinä ovat suomalaiset ja venäläiset, Suomi ja Venäjä kotimaana sekä lomakohteina. Kurssi valmistaa venäläisten vieraiden vastaanottamiseen ja isäntänään/emäntänään toimimiseen.

Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kurssilla kirjoitetaan kirjeitä ja kortteja sekä matkapäiväkirjaa.

5. Ennen ja nyt (VEB35)

Kurssilla tarkastellaan venäläisen ja suomalaisen arkielämän ja juhlien tapakulttuurin elämää ennen ja nyt niin yksilön kuin yhteiskunnan kannalta. Aiheina ovat myös terveys ja hyvinvointi. Kurssilla painotetaan puheviestintää ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Harjoitellaan kuvailemaan ilmiöitä ja esittämään yksinkertaisia asiatietoja. Kirjoitetaan oman arjen ja juhlan tapahtumista ja sattumista.

6. Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat (VEB36)

Kurssilla muistellaan lapsuutta, nuoruutta, kouluelämää ja koulutapahtumia sekä katsotaan tulevaisuuteen, opiskeluun koulun jälkeen ja työelämään. Kurssilla harjoitellaan keskustelemaan, kertomaan ja kirjoittamaan muistoista ja tulevaisuudensuunnitelmista.

7. Kulttuuri (VEB37)

Kurssilla tutustutaan venäläiseen kulttuuriin kirjailijoiden ja taiteilijoiden sekä heidän tuotantonsa kautta. Käydään venäläisessä kulttuuritapahtumassa: teatterissa / konsertissa / näyttelyssä / elokuvissa. Harjoitellaan keskustelemaan ja kertomaan kulttuurista ja ottamaan kantaa kulttuurin eri ilmiöihin, myös kirjallisesti.

8. Yhteinen maapallomme (VEB38)

Kurssilla tutustutaan venäjän kielen kautta maapallon eri kolkkiin, erityisesti matkailukohteina. Luetaan erilaisten yhteiskuntien tilasta ja toiminnasta, ajankohtaisista keskustelunaiheista ja tapahtumista. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kuvausten sekä yksinkertaisten selostusten laatimista suullisesti ja kirjallisesti. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

B3-kielen koulukohtaiset syventävät kurssit

9. Tiede ja tekniikka (VEB39)

Lähtökohtana ovat eri tieteenaloihin, tekniikkaan ja viestinnän eri muotoihin liittyvät yleistajuiset tekstit oppilaiden harrastuneisuuden mukaan. Kurssilla harjoitetaan aihepiiriin liittyvien tekstien ymmärtämistä ja yksinkertaisten asiatekstien tuottamista.

10. Luonto ja kestävä kehitys (VEB310)

Kurssin aihepiireinä ovat luonto ja sen ilmiöt ja luontoon suhtautuminen. Tekstejä valittaessa otetaan huomioon oppilaiden mielenkiinnon kohteet ja harrastuneisuus. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista.

Matematiikka

Matematiikan asema aikamme kulttuurissa edellyttää valmiutta ymmärtää, hyödyntää ja tuottaa matemaattisesti esitettyä tietoa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on tutustuttaa opiskelija matemaattisen ajattelun malleihin sekä matematiikan perusideoihin ja rakenteisiin, opettaa käyttämään puhuttua ja kirjoitettua matematiikan kieltä sekä kehittää laskemisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä. Erityisesti opiskelijaa ohjataan hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin. Opiskelijaa myös kannustetaan kehittämään luovia ratkaisuja matemaattisiin ongelmiin.

Opetuksessa tutkitaan matematiikan ja arkielämän välisiä yhteyksiä sekä tietoisesti käytetään eteen tulevia mahdollisuuksia opiskelijan persoonallisuuden kehittämiseen, mikä tarkoittaa muun muassa hänen kiinnostuksensa ohjaamista, kokeiluihin kannustamista sekä tiedonhankintaprosessien kehittämistä.

Kurssien arviointi

Matematiikan opetuksessa arvioinnin avulla kehitetään opiskelijan kykyä esittää ratkaisuja, tuetaan opiskelijaa matemaattisten käsitteiden muodostamisprosessissa ja arvioidaan kirjallista esitystä sekä opetetaan opiskelijalle oman työnsä arvioimista. Osaamisen arvioinnissa kiinnitetään huomio laskutaitoon, menetelmien valintaan ja päätelmien täsmälliseen ja johdonmukaiseen perustelemiseen.

Kunkin kurssin alussa sovitaan kyseisen kurssin arvioinnin yksityiskohdista. Kurssien arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, muihin kurssin aikana tuotettuihin tuotoksiin sekä oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Joidenkin kurssien osalta voidaan sopia kokeen korvaamisesta muulla työllä.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Helsingin normaalilyseon matematiikasta erityisen kiinnostuneilla ja matemaattisesti lahjakkailla opiskelijoilla on tilaisuus osallistua Helsingin yliopiston matematiikan laitoksella annettavaan arvosanaopetukseen heille henkilökohtaisesti laaditun opiskeluohjelman mukaisesti.

Oppimäärän tason vaihtaminen

Matematiikan oppimäärää pitkästä lyhyeen vaihdettaessa luetaan hyväksi pitkän matematiikan kurseja seuraavasti: MAA2 > MAB1, MAA3 > MAB2, MAA6 > MAB5, MAA7 > MAB4 ja MAA8 > MAB3. Oppimäärää lyhyestä pitkään vaihdettaessa sovitaan vastaavuuksista tapauskohtaisesti.

Matematiikka — pitkä oppimäärä

Matematiikan pitkän oppimäärän opiskelun tavoitteena on saavuttaa ne matemaattiset valmiudet, joita tarvitaan ammatillisissa opinnoissa ja korkeakouluopinnoissa. Pitkän matematiikan opinnoissa opiskelijalla on tilaisuus omaksua matemaattisia käsitteitä ja menetelmiä sekä oppia ymmärtämään matemaattisen tiedon luonnetta. Pyrkimyksenä on myös, että opiskelija saa selkeän käsityksen matematiikan merkityksestä yhteiskunnan kehityksessä sekä sen soveltamismahdollisuuksista arkielämässä, tieteessä ja tekniikassa.

Opiskelun tavoitteet

Matematiikan pitkän oppimäärän opiskelun tavoitteena on, että opiskelija tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii sitä kautta luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa ja että hän rohkaistuu kokeilemaan ja tutkimaan toimintaan, ratkaisujen keksimiseen sekä niiden kriittiseen arviointiin. Tavoitteena on, että hän ymmärtää ja osaa käyttää matematiikan kieltä: Hän pystyy seuraamaan matemaattisen tiedon esittämistä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta ja oppii arvostamaan esityksen täsmällisyyttä ja perustelujen selkeyttä sekä oppii näkemään matemaattisen tiedon loogisena rakenteena.

Hänen on myös tarkoitus kehittyä lausekkeiden käsittely-, päättely- ja ongelmanratkaisutaidoissa sekä harjaantua käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla, tottua tekemään otaksumia, tutkimaan niiden

oikeellisuutta ja laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä. Tavoitteena on lopuksi, että opiskelija harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita ja osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, teknisiä apuvälineitä ja tietolähteitä.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Kurssit on yleensä tarkoituksenmukaista suorittaa merkityssä järjestyksessä. Järjestyksestä voidaan kuitenkin poiketa seuraavasti:

- Kurssit Geometria (MAA3), Analyyttinen geometria (MAA4) ja Vektorit (MAA5) voidaan opiskella missä järjestyksessä tahansa.
- Kurssit Derivaatta (MAA7), Juuri- ja logaritmifunktiot (MAA8), Trigonometriset funktiot ja lukujonot (MAA9) ja Integraalilaskenta (MAA10) on syytä opiskella tässä järjestyksessä.
- Kurssi Todennäköisyys ja tilastot (MAA6) ei edellytä muiden kurssien pohjatietoja.
- Syventävä kurssi Lukuteoria ja logiikka (MAA11) sopii opiskeltavaksi ensimmäisenä lukiovuonna.
- Syventävän kurssin Numeerisia ja algebrallisia menetelmiä (MAA12) voi ottaa opiskeltavaksi samaan aikaan kurssin (MAA10) kanssa.
- Syventävän kurssin Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA13) ja koulukohtaisen syventävän kurssin Pitkän matematiikan eheytyskurssi (MAA14) voi ottaa opiskeltavaksi, kun kaikki pakolliset kurssit on opiskeltu.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Kurssit suoritetaan pääsääntöisesti osallistumalla opetukseen. Jos opiskelijalla on perusteltuja syitä suorittaa kurssi itsenäisesti, hän neuvottelee asiasta itsenäisiä suorituksia vastaanottavan matematiikan opettajan kanssa, jolloin sovitaan koetta täydentävistä suorituksista. Saatuaan opettajan puollon hankkeelleen opiskelija anoo lukion rehtorilta lupaa kurssin itsenäiseen suorittamiseen. Syventävät kurssit voi suorittaa vain osallistumalla opetukseen.

Pakolliset kurssit

1. Funktiot ja yhtälöt (MAA1)

Opiskelija vahvistaa yhtälön ratkaisemisen ja prosenttilaskennan taitojaan ja syventää verrannollisuuden, neliöjuuren ja potenssin käsitteiden ymmärtämistään. Hän tottuu käyttämään neliöjuuren ja potenssin laskeusääntöjä ja syventää funktiokäsitteen ymmärtämistään tutkimalla potenssi- ja eksponenttifunktioita. Hän oppii ratkaisemaan potenssiyhtälöitä.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat potenssifunktio, potenssiyhtälön ratkaiseminen, juuret ja murtopotenssi sekä eksponenttifunktio.

2. Polynomifunktiot (MAA2)

Opiskelija harjaantuu käsittelemään polynomifunktioita ja oppii ratkaisemaan toisen asteen polynomiyhtälöitä ja tutkimaan ratkaisujen lukumäärää. Hän oppii ratkaisemaan korkeamman asteen polynomiyhtälöitä, jotka voidaan ratkaista ilman polynomien jakolaskua, sekä yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat polynomien tulo ja binomikaavat, polynomifunktio, toisen ja korkeamman asteen polynomiyhtälöt, toisen asteen yhtälön juurten lukumäärän tutkiminen, toisen asteen polynomien jakaminen tekijöihin sekä polynomiepäyhtälön ratkaiseminen.

3. Geometria (MAA3)

Opiskelija harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa sekä muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa. Hän harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa käsitteleviä lauseita. Hän ratkaisee geometrisia ongelmia käyttäen hyväksi kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia, yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa. Kurssin keskeiset sisällöt ovat kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus, sini- ja kosinilause, ympyrän ja sen osien sekä siihen liittyvien suorien geometria ynnä kuvioihin ja kappalei-

siin liittyvien pituuksien, kulmien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen.

4. Analyyttinen geometria (MAA4)

Opiskelija ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille. Hän ymmärtää pistejoukon yhtälön käsitteen ja oppii tutkimaan yhtälöiden avulla pisteitä, suoria, ympyröitä ja paraabeleja. Hän syventää itseisarvokäsitteen ymmärtämystään ja oppii ratkaisemaan itseisarvo-yhtälöitä sekä vahvistaa yhtälöryhmän ratkaisemisen taitojaan.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat pistejoukon yhtälö, suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälöt, itseisarvoyhtälön ja epäyhtälön ratkaiseminen, yhtälöryhmän ratkaiseminen sekä pisteen etäisyyden määrittäminen suorasta.

5. Vektorit (MAA5)

Opiskelija ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin. Hän oppii tutkimaan kuvioiden ominaisuuksia ja kaksi- ja kolmiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat vektoreiden perusominaisuudet, vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku ja vektorin kertominen luvulla, koordinaatiston vektoreiden skalaaritulo sekä suorat ja tasot avaruudessa.

6. Todennäköisyys ja tilastot (MAA6)

Opiskelija oppii havainnollistamaan diskreettejä ja jatkuvia tilastollisia jakaumia sekä määrittämään ja tulkitsemaan jakaumien tunnuslukuja. Hän perehtyy kombinatorisiin menetelmiin, todennäköisyyden käsitteeseen ja todennäköisyyksien laskusääntöihin. Opiskelija ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja soveltamaan sitä, perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen sekä oppii soveltamaan normaalijakaumaa.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat diskreetti ja jatkuva tilastollinen jakauma, jakauman tunnusluvut, klassinen ja tilastollinen todennäköisyys, kombinatoriikka, todennäköisyyksien laskusäännöt, diskreetti ja jatkuva todennäköisyysjakauma, diskreetin jakauman odotusarvo sekä normaalijakauma.

7. Derivaatta (MAA7)

Opiskelija osaa määrittää rationaalifunktion nollakohdat ja ratkaista yksinkertaisia rationaaliepäyhtälöitä. Hän omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta, jatkuvuudesta ja derivaatasta ja osaa määrittää yksinkertaisten funktioiden derivaatat. Hän osaa tutkia derivaatan avulla polynomifunktion kulkua ja määrittää sen ääriarvot sekä määrittää rationaalifunktion suurimman ja pienimmän arvon sovellusongelmien yhteydessä.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat rationaaliyhtälö ja -epäyhtälö, funktion raja-arvo ja jatkuvuus ja derivaatta, polynomifunktion, funktioiden tulon ja osamäärän derivoiminen, polynomifunktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen.

8. Juuri- ja logaritmifunktiot (MAA8)

Opiskelija tuntee juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä. Hän osaa tutkia juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioita derivaatan avulla, oppii yhdistetyn funktion derivoimisen ja perehtyy aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioihin.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat juurifunktiot ja -yhtälöt, eksponenttifunktiot ja -yhtälöt, logaritmifunktiot ja -yhtälöt, yhdistetyn funktion derivaatta, käänteisfunktio sekä juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat.

9. Trigonometriset funktiot ja lukujonot (MAA9)

Opiskelija oppii tutkimaan trigonometrisia funktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla, oppii ratkaisemaan trigonometrisia yhtälöitä ja osaa trigonometrinen funktioiden väliset perusyhteydet. Hän oppii tutkimaan trigonometrisia funktioita derivaatan avulla. Opiskelija ymmärtää lukujonon käsitteen ja oppii määrittelemään lukujonoja palautuskaavojen avulla. Hän osaa ratkaista käytännön ongelmia aritmeettisen ja geometrisen jonon ja niistä muodostettujen summien avulla.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat suunnattu kulma ja radiaani, trigonometriset funktiot symmetria- ja jaksolli-

suusominaisuuksineen, trigonometrinen yhtälöiden ratkaiseminen, trigonometrinen funktioiden derivaatat, lukujono, rekursiivinen lukujono, aritmeettinen jono ja summa sekä geometrinen jono ja summa.

10. Integraalilaskenta (MAA10)

Opiskelija ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään alkeisfunktioiden integraalifunktioita. Hän ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan. Hän oppii määrittämään pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla ja perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin. Kurssin keskeiset sisällöt ovat integraalifunktio, alkeisfunktioiden integraalifunktiot, määrätty integraali sekä pinta-alan ja tilavuuden laskeminen.

Syventävät kurssit

11. Lukuteoria ja logiikka (MAA11)

Opiskelija oppii formalisoimaan väitelauseita ja tutkimaan niiden totuusarvoja totuustaulujen avulla. Hän ymmärtää avoimen lauseen käsitteen ja oppii käyttämään kvanttoireita, oppii todistusperiaatteita ja harjoittelee todistamista. Opiskelija oppii lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin. Hän osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta jakoyhtälön ja kokonaislukujen kongruenssin avulla ja määrittää kokonaislukujen suurimman yhteisen tekijän Eukleideen algoritmilla.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat lauseen formalisoiminen, lauseen totuusarvot, avoin lause, kvanttorit, suora ja käänteinen todistus ja ristiriitatodistus, kokonaislukujen jaollisuus ja jakoyhtälö, Eukleideen algoritmi, alkuluvut, aritmetiikan peruslause sekä kokonaislukujen kongruenssi.

12. Numeerisia ja algebrallisia menetelmiä (MAA12)

Opiskelija oppii ymmärtämään absoluuttisen ja suhteellisen virheen käsitteet ja niiden avulla likiarvolaskujen tarkkuutta koskevat säännöt peruslaskutoimitusten tapauksessa. Hän ymmärtää iteroinnin käsitteen ja oppii ratkaisemaan yhtälöitä numeerisesti. Opiskelija oppii tutkimaan polynomien jaollisuutta ja määrittämään polynomien tekijät. Hän oppii algoritmista ajattelua, harjaantuu käyttämään nykyaikaisia matemaattisia välineitä ja oppii määrittämään numeerisesti muutosnopeutta ja pinta-ala.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat absoluuttinen ja suhteellinen virhe, Newtonin menetelmä ja iterointi, polynomien jakoalgoritmi, polynomien jakoyhtälö sekä muutosnopeus ja pinta-ala.

13. Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA13)

Opiskelija syventää differentiaali- ja integraalilaskennan teoreettisten perusteiden tuntemustaan ja täydentää integraalilaskennan taitojaan. Hän soveltaa niitä muun muassa jatkuvien todennäköisyysjakaumien tutkimiseen sekä tutkii lukujonon raja-arvoa, sarjoja ja niiden summia.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen, jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleiset ominaisuudet, funktioiden ja lukujonojen raja-arvot äärettömyydessä sekä epäoleelliset integraalit.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

14. Pitkän matematiikan eheytykurssi (MAA14)

Opiskelija saa kokonaisnäkömyksen lukion aikana opitusta matematiikasta ja oppii hallitsemaan entistä laajempia, useihin matematiikan osa-alueisiin liittyviä soveltavia tehtäväkokonaisuuksia. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

15. Harjoittelukurssi 1 (MAA15)

Opiskelija harjoittelee tehostetusti ensimmäisenä lukiovuonna opiskeltavien pakollisten kurssien sisältöihin liittyviä laskumenetelmiä ja sovelluksia. Hän oppii käyttämään monipuolisesti graafista laskinta apuvälineenä tehtävien ratkaisemisessa ja ratkaisujen tarkistamisessa.

Kurssi opiskellaan hajautetusti ensimmäisen opiskeluvuoden aikana.

16. Harjoittelukurssi 2 (MAA16)

Opiskelija harjoittelee tehostetusti toisena lukiovuonna opiskeltavien pakollisten kurssien sisältöihin liittyviä laskumenetelmiä ja sovelluksia. Hän oppii hyödyntämään graafista laskinta monipuolisena apuvälineenä tehtävien ratkaisemisessa ja ratkaisujen tarkistamisessa.

Kurssi opiskellaan hajautetusti toisen opiskeluvuoden aikana.

17. Tilastotieteen ja todennäköisyyslaskennan jatkokurssi (MAA17)

Opiskelija oppii hallitsemaan entistä vaativampia todennäköisyyslaskentaan liittyviä tilanteita. Hän oppii mittaamaan tilastolliseen päätöksentekoon liittyviä epävarmuuksia ja luotettavuuksia.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat todennäköisyyden laskusäännöt, kombinatoriikka, tilastollinen tutkimus ja tilastolliset jakaumat, otos ja sen tunnusluvut, tilastollinen päättely sekä korrelaatio.

Matematiikka — lyhyt oppimäärä

Matematiikan lyhyen oppimäärän opiskelun tehtävänä on saavuttaa valmiuksia hankkia, käsitellä ja ymmärtää matemaattista tietoa ja käyttää matematiikkaa elämän eri tilanteissa ja jatko-opinnoissa.

Opiskelun tavoitteet

Matematiikan lyhyen oppimäärän opiskelun tavoitteena on, että opiskelija osaa käyttää matematiikkaa jokapäiväisen elämän ja yhteiskunnallisen toiminnan apuvälineenä, saa myönteisiä oppimiskokemuksia matematiikan parissa työskennellessään ja oppii luottamaan omiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa. Tavoitteena on, että hän rohkaistuu kokeilemaan, tutkimaan ja keksivään oppimiseen, hankkii sellaisia matemaattisia tietoja, taitoja ja valmiuksia, jotka antavat riittävän pohjan jatko-opinnoille, ja sisäistää matematiikan merkityksen välineenä, jolla ilmiöitä voidaan kuvata, selittää ja mallintaa ja jota voidaan käyttää johtopäätösten tekemisessä. Tavoitteena on myös, että opiskelija saa käsityksen matemaattisen tiedon luonteesta ja sen loogisesta rakenteesta, harjaantuu vastaanottamaan ja analysoimaan viestimien matemaattisessa muodossa tarjoamaa informaatioita ja arvioimaan sen luotettavuutta, tutustuu matematiikan merkitykseen kulttuurin kehityksessä ja oppii käyttämään kuvioita, kaavioita ja malleja ajattelun apuna.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Pakolliset kurssit on yleensä tarkoituksenmukaista suorittaa merkityssä järjestyksessä.

Kurssi Tilastot ja todennäköisyys (MAB5) ei kuitenkaan edellytä pohjatietoja muista kurseista.

Syventävät kurssit Talousmatematiikkaa (MAB7) ja Matemaattisia malleja III (MAB8) sekä koulukohtainen syventävä kurssi Lyhyen matematiikan eheytykurssi (MAB9) on tarkoitettu opiskeltavaksi, kun kaikki pakolliset kurssit on suoritettu.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Kurssit suoritetaan pääsääntöisesti osallistumalla opetukseen. Jos opiskelijalla on perusteltuja syitä suorittaa kurssi itsenäisesti, hän neuvottelee asiasta itsenäisiä suorituksia vastaanottavan matematiikan opettajan kanssa, jolloin sovitaan koetta täydentävistä suorituksista. Saatuaan opettajan puollon hankkeelleen opiskelija anoo lukion rehtorilta lupaa kurssin itsenäiseen suorittamiseen.

Syventävät kurssit voi suorittaa vain osallistumalla opetukseen.

Pakolliset kurssit

1. Lausekkeet ja yhtälöt (MAB1)

Opiskelija harjaantuu käyttämään matematiikkaa jokapäiväisen elämän ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä. Hän ymmärtää lineaarisen riippuvuuden, verrannollisuuden ja toisen asteen polynomifunktion käsitteet. Hän vahvistaa yhtälöiden ratkaisemisen taitojaan ja oppii ratkaisemaan toisen asteen yhtälöitä.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat suureiden välinen lineaarinen riippuvuus ja verrannollisuus, ongelmien muotoileminen yhtälöiksi, yhtälöiden graafinen ja algebrallinen ratkaiseminen, ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen sekä toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen.

2. Geometria (MAB2)

Opiskelija harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista. Hän vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan. Opiskelija osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat kuvioiden yhdenmuotoisuus, suorakulmaisen kolmion trigonometria, Pythagoraan lause, kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen ja geometrian menetelmien käyttö koordinaatistossa.

3. Matemaattisia malleja I (MAB3)

Opiskelija näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja osaa kuvata niitä matemaattisilla malleilla. Hän tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen, potenssiyhtälön ratkaiseminen sekä eksponenttiyhtälön ratkaiseminen logaritmin avulla.

4. Matemaattinen analyysi (MAB4)

Opiskelija tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin ja ymmärtää derivaatan käsitteen muutosnopeuden mittana. Hän osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla ja oppii sovellusten yhteydessä määrittämään polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat polynomifunktion derivaatta, polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen, polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen sekä graafiset ja numeeriset menetelmät.

5. Tilastot ja todennäköisyys (MAB5)

Opiskelija harjaantuu käsittelemään ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja, tutustuu laskinten ja tietokoneiden käyttöön tilastotehtävissä ja perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat jatkuvien ja diskreettien tilastollisten jakaumien tunnuslukujen määrittäminen, normaalijakauma ja jakauman normittaminen, kombinatoriikkaa, todennäköisyyden käsite sekä todennäköisyyden laskulakien ja niitä havainnollistavien mallien käyttö.

6. Matemaattisia malleja II (MAB6)

Opiskelija varmentaa ja täydentää yhtälöiden ratkaisutaitojaan. Hän osaa ratkaista käytännön tilanteisiin liittyviä lineaarisia optimointitehtäviä. Opiskelija ymmärtää lukujonon käsitteen ja ratkaisee käytännön ongelmia aritmeettisen ja geometrisen jonon ja summan avulla.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat kahden muuttujan lineaariset yhtälöt, lineaarisen yhtälöparin ratkaiseminen, kahden muuttujan epäyhtälön graafinen ratkaiseminen, lineaarinen optimointi, lukujono sekä aritmeettinen ja geometrinen jono ja summa.

Syventävät kurssit

7. Talousmatematiikka (MAB7)

Opiskelija oppii ymmärtämään talouselämässä käytettyjä käsitteitä. Hän saa matemaattisia valmiuksia oman taloutensa suunnitteluun ja laskennallisen pohjan yrittäjyyden ja taloustiedon opiskeluun. Hän soveltaa tilastollisia menetelmiä aineistojen käsittelyyn.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat indeksi-, kustannus-, rahaliikenne-, laina-, verotus- ja muut laskelmat sekä taloudellisiin tilanteisiin soveltuvat matemaattiset mallit lukujonojen ja summien avulla.

8. Matemaattisia malleja III (MAB8)

Opiskelija laajentaa käsitystään teknologisoituvassa yhteiskunnassa tarvittavasta matematiikasta ja saa apuneuvoja jaksollisten ilmiöiden matemaattiseen käsittelyyn.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat trigonometrinen funktioiden määrittely yksikköympyrän avulla, radiaani, trigonometrinen yhtälöiden ratkaiseminen, trigonometrinen funktioiden kuvaajat jaksollisten ilmiöiden mallintajina, vektorin käsite ja vektoreiden peruslaskutoimitusten periaatteet, koordinaatiston vektoreiden komponenttiesitys ja skalaaritulo sekä kaksi- ja kolmiulotteisen koordinaatiston pisteiden ja kulmien tutkiminen vektoreiden avulla.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

9. Lyhyen matematiikan eheytykurssi (MAB9)

Opiskelija saa kokonaisnäkemyksen lukion aikana opitusta matematiikasta ja oppii hallitsemaan entistä laajempia, useihin matematiikan osa-alueisiin liittyviä soveltavia tehtäväkokonaisuuksia. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

10. Tilastotieteen ja todennäköisyyslaskennan jatkokurssi (MAB10)

Kurssi soveltuu myös pitkän matematiikan opiskelijoille koulukohtaiseksi syventäväksi kurssiksi.

Opiskelija oppii hallitsemaan entistä vaativampia todennäköisyyslaskentaan liittyviä tilanteita. Hän oppii mittaamaan tilastolliseen päätöksentekoon liittyviä epävarmuuksia ja luotettavuuksia.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat todennäköisyyden laskusäännöt, kombinatoriikka, tilastollinen tutkimus ja tilastolliset jakaumat, otos ja sen tunnusluvut, tilastollinen päättely sekä korrelaatio.

Biologia

Biologiassa käsitellään elollisen luonnon rakenteita ja järjestelmiä, evoluutiota sekä luonnossa esiintyviä vuorovaikutussuhteita ja niihin vaikuttavia säätelymekanismeja. Tieteenä sille on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta. Biologialla on liittymäkohtia muihin luonnontieteisiin, yhteiskuntatieteisiin ja humanistisiin tieteisiin. Opiskelijoita johdatetaan tutustumaan ihmisen ja ympäristön vuorovaikutussuhteisiin käytännössä ja hyödyntämään alan asiantuntemusta yhteistyössä yliopiston, etenkin biotieteitä edustavien laitosten kanssa. Aiheita lähestytään kannustamalla opiskelijoita tutkivaan oppimiseen ja kriittiseen ajatteluun.

Opiskelun tavoitteet

Biologian opiskelun tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää elämän perusteita eri organisaatio-tasoilla molekyyllitasolta biosfääriin ja perehtyy solun, joidenkin eliöryhmien sekä ekosysteemien keskeisiin rakenteisiin ja toiminnan periaatteisiin. Hän oppii käyttämään biologisia käsitteitä, tutkimusmenetelmiä ja tiedonhankintakeinoja, tekemään tuloksista johtopäätöksiä sekä soveltamaan ja havainnollistamaan biologista tietoa. Opiskelijat ymmärtävät perimän ja ympäristökäytännön merkityksen terveyden taustana sekä yksilön että ihmiskunnan kannalta. Tavoitteena on myös, että opiskelijat oppivat arvostamaan luonnon monimuotoisuutta ja jäsentämään eliökuntaa. Opiskelijat oivaltavat, että evoluutio on eliökunnan kehittymiseen vaikuttava tapahtumasarja. Lisäksi opiskelijat tutustuvat biologisen tutkimuksen keinoihin ja mahdollisuuksiin sekä oppivat arvioimaan biotekniikan käyttöön liittyviä riskejä ja eettisiä kysymyksiä. He tiedostavat luonnontieteellisen tiedon merkityksen muuttuvassa maailmassa ja toimivat ekologisesti kestävästä elinympäristön puolesta.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Pakolliset kurssit suoritetaan numerojärjestyksessä ja syventävät kurssit pakollisten kurssien jälkeen. Soveltavat kurssit sopivat opiskeltaviksi milloin vain.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Perustelluista syistä oppilas voi suorittaa pakollisia ja poikkeuksellisesti syventäviä kursseja itsenäisesti. Jokaisesta suorituksesta on sovittava erikseen biologian opettajan kanssa.

Kurssien arviointi

Biologiassa arvioidaan opiskelijan kykyä hallita ja käyttää biologian keskeisiä käsitteitä ja soveltaa biologisia tietoja. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisiin lainalaisuuksiin sekä riippuvuussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arviointi perustuu mahdollisiin kirjallisiin kokeisiin ja opintojen edistymisen jatkuvaan havainnointiin. Arvioinnissa otetaan huomioon myös ryhmässä toimiminen, biologialle ominaisten työmenetelmien hallinta ja opiskelijoiden omat tuotokset. Biologian harrastuneisuus voidaan ottaa arvioinnissa huomioon.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan Helsingin yliopiston biotieteiden laitoksen, Tvärminnen eläintieteellisen aseman, Pieneläinklinikan, SYKE:n, Merentutkimuslaitoksen ja muiden normaalikoulujen kanssa.

Pakolliset kurssit

1. Eliömaailma (BI1)

Kurssilla opiskelija tutustuu elämän ominaisuuksiin ja perusedellytyksiin, biologiaan tieteenä ja sille ominaisiin tutkimusmenetelmiin. Luonnon monimuotoisuuden ilmenemistä tarkastellaan ekosysteemien, lajien, eläinten käyttäytymisen ja perinnöllisyyden näkökulmasta. Näin opiskelija ymmärtää, mitä luonnon monimuotoisuus biosysteemien eri tasoilla tarkoittaa. Kurssilla tutustutaan keskeisten eliöryhmien systematiikkaan, ympäristöön sopeutumiseen ja evoluutioon. Opiskelija tutustuu ekosysteemien rakenteisiin, toimintaan ja niissä vallitseviin vuorovaikutussuhteisiin.

2. Solu ja perinnöllisyys (BI2)

Kurssi tutustuttaa opiskelijan soluun elämän perusyksikkönä, solun energiatalouteen, aineenvaihduntaan ja lisääntymiseen sekä solubiologiin tutkimusmenetelmiin. Näin syvennetään käsitystä elämän perusteista. Kurssilla tutustutaan myös geneettisen informaation rakenteeseen sekä sen siirtymiseen solusta soluun ja sukupolvelta toiselle. Periytymisen lainalaisuuksiin tutustutaan käytännön esimerkkien, muun muassa sukututkimuksen ja jalostuksen kautta. Lisäksi opiskelijat perehtyvät perintötekijöiden esiintymiseen populaatioissa ja näiden merkitykseen evoluutiossa.

Syventävät kurssit

3. Ympäristöekologia (BI3)

Kurssilla opiskelija perehtyy ekologiseen tutkimukseen, biodiversiteettiin ja sen merkitykseen sekä ekologiin ympäristöongelmiin, niiden syihin ja ratkaisumahdollisuuksiin. Näiden kautta opitaan ymmärtämään ekologian perusteita ja ihmisen toiminnan vaikutuksia ympäristöön. Ympäristölukutaitoa kehitetään esimerkiksi pienimuotoisten tutkimusten avulla. Lisäksi tutustutaan suomalaisiin ekosysteemeihin ja niiden haavoittuvuuteen. Yksilön valintoja, rakennettuja ympäristöjä ja taloudellista tuotantoa tarkastellaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta.

4. Ihmisen biologia (BI4)

Kurssilla perehdytään solujen ja elimistöjen rakenteisiin ja elintoimintoihin. Opiskelija tutustuu myös ihmisen lisääntymiseen, elämänsykliin sekä yhteisöllisyyden ja perinnöllisyyden merkitykseen terveyden kannalta. Perimän, elimistön sopeutumistapojen ja puolustusmekanismien myötä tutustutaan sairauksien syntymekanismeihin ja ennaltaehkäisyyn.

Opiskeluun kuuluu itsenäistä tiedonhankintaa ja biologian käytännön työmenetelmiä. Siihen on mahdollista sisällyttää asiantuntijaluentoja ja opintokäyntejä tutkimus- ja oppilaitoksiin.

5. Bioteknologia (BI5)

Kurssilla syvennetään tietoja solun hienorakenteesta ja toiminnasta sekä solujenvälisestä viestinnästä. Opiskelija perehtyy geenin rakenteeseen, toimintaan ja säätelyyn ja oppii ymmärtämään geenien merkityksen proteiinien valmistajana. Lisäksi tutustutaan mikrobeihin ja niiden merkitykseen luonnossa ja ihmisen taloudessa. Tutustumalla geeni- ja biotekniikan käsitteisiin, geenien etsintä- ja tunnistusmenetelmiin, geeninsiirtotekniikkaan sekä jalostukseen opiskelija ymmärtää biotekniikan sovellusmahdollisuuksia biotieteissä ja teollisuudessa sekä pystyy arvioimaan niiden luomia mahdollisuuksia, uhkatekijöitä ja eettisiä ongelmia.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

6. Biologian eheyttävä kurssi (BI6)

Kurssilla kootaan biologian käsitteitä ja harjoitellaan keskeisten sisältöjen jäsentämistä ja tarkastelua eri näkökulmista. Biotieteiden eri alueisiin tutustutaan mahdollisuuksien mukaan järjestämällä vierailukäyntejä tai asiantuntijaesityksiä. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

7. Eläinten maailma (BI7)

Kurssilla syvennetään BI1-kurssin pohjalta tietämystä eläinlajeista ja eläinten käyttäytymisestä. Kurssilla voidaan tehdä pienimuotoisia eläintutkimuksia. Pyritään saamaan luennoitsijoita sekä tekemään vierailuja.

8. Hydrobiologia (BI8)

Kurssin tavoitteena on perehtyä esimerkiksi Itämeren biologiaan ja tutkia ihmisen vaikutusta vesiekosysteemiin. Kurssi toteutetaan syyskauden ensimmäisessä jaksossa koulussa ja osittain Tvärminnen eläintieteellisellä asemalla. Mahdollisuuksien mukaan vierailaan vesitutkimusta tekevissä laitoksissa. Kurssin yksityiskohtaisesta ohjelmasta sovitaan osallistujien kesken ennen kurssin aloittamista.

9. Kala- ja riistaekologia (BI9)

Kurssilla perehdytään kalojen ja riistaeläinten lajintuntemukseen ja ekologiaan sekä kantojen arviointiin ja hoitoon. Kurssi tähtää antamaan valmiuksia metsästäjäntutkimuksen teoriaosan suorittamiseen.

10. Vuorovaikutteinen ympäristökurssi (BI10)

Kurssilla perehdytään joko paikalliseen tai globaaliin ympäristöongelmaan yksin tai ryhmissä ja pohditaan ympäristövaikuttamisen keinoja. Työskentely voi tapahtua muiden normaalikoulujen opiskelijoiden kanssa eNorssin verkkoympäristössä hyödyntäen. Yhteistyötä voidaan toteuttaa myös videoneuvottelujen ja yhteisen kurssin sisältöä tukevan retken avulla. Kurssilla voivat myös ympäristökysymyksiin perehtyneet asiantuntijat vieraila. Kurssi suoritetaan yhteisesti sovittavana ajankohtana ilman kiinteää lukujärjestyspaikkaa.

Kurssi sopii median lukiodiplomin pohjakurssiksi.

Maantiede

Maantieteen tehtävänä on kuvata elottoman ja elollisen luonnon sekä ihmisen luomien alueellisten järjestelmien rakennetta ja toimintaa. Maantieteen opiskelussa integroituvat luonnontieteelliset ja yhteiskuntatieteelliset aiheet. Lukion maantieteen opiskelu luo pohjaa laaja-alaiselle yleissivistykselle ja antaa riittävät lähtökohdat lukion jälkeisiin jatko-opintoihin. Maantieteen opiskelun luonteeseen liittyy keskeisesti erilaisten karttojen, ilma- ja satelliittikuvien sekä tilastojen antamien tietojen tulkinta ja analysointi. Nykyaikainen tietojenkäsittely- ja tiedonsiirtotekniikka lisäävät opiskelijan mahdollisuuksia itse hankkia ja tuottaa tietoa. Opiskelu, erityisesti työkurseilla, voi tapahtua osin itsenäisesti niin, että opiskelija tekee tarvittavia kenttätutkimuksia, hankkii tietoja muista maantieteellisistä tietolähteistä, käsittelee tietoja ja esittää niitä suullisesti, kirjallisesti, graafisesti ja kuvallisesti.

Opiskelun tavoitteet

Maantieteen opiskelun tavoitteena on, että opiskelija syventää käsitystään sekä luonnonjärjestelmien että ihmisen aiheuttamasta muutoksesta maapallolla. Hän oppii arvioimaan, miten ympäristö ja luonnonvarat vaikuttavat ihmisen toimintaan aluejärjestelmän eri tasoilla sekä tekemään kenttätutkimuksia ja hankki- maan maantieteellistä tietoa muista tietolähteistä ja tulkitsemaan niitä sekä näiden pohjalta muodostamaan perusteltuja mielipiteitä. Oppilas tutustuu erilaisiin kulttuureihin ja oppii hahmottamaan alueellisia kehitty- neisyseroja sekä pohtimaan mahdollisuuksia ratkaista taloudellisia ja sosiaalisia eriarvoisuusongelmia. Hän tutustuu suunnittelun keinoihin ja mahdollisuuksiin vaikuttaa ympäristöönsä ja osaa toimia kantaa ottavana maailmankansalaisena.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Pakollisista kursseista suoritetaan ensin Sininen planeetta (GE1) ja sitten Yhteinen maailma (GE2). Syventä- vät kurssit suositellaan suoritettaviksi pakollisten kurssien jälkeen. Soveltavien kurssien suorittamisajankoh- dassa ei ole mitään rajoituksia.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Perustellusta syystä opiskelija voi anoa pakollisen tai poikkeuksellisesti myös syventävän kurssin suoritta- mista itsenäisesti. Tällöin suoritukseen vaadittavista tehtävistä ja mahdollisesta kurssikokeesta on sovittava kurssia opettavan opettajan kanssa. Soveltavia kursseja ei voi suorittaa itsenäisesti.

Kurssien arviointi

Arvioinnin kohteena ovat peruskäsitteiden hallinta, valmius perustella maantieteellisiä väittämiä, sekä taito havaita maantieteellisiä riippuvuussuhteita. Suoritetun maantieteen kurssin arviointi perustuu mahdollisiin kirjallisiin kokeisiin, opiskelun edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja opiskelijan tuotosten arviointiin.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Yhteistyötä tehdään Helsingin yliopiston maantieteen ja geologian laitosten, Helsingin kaupungin kaupunki- suunnitteluviraston ja Helsingin ympäristökeskuksen kanssa.

Pakolliset kurssit

1. Sininen planeetta (GE1)

Kurssilla tutustutaan maantieteeseen luonnontieteenä, Maan planetaarisuuteen, luonnonympäristön raken- teisiin ja toimintaperiaatteisiin sekä niiden alueellisiin ilmenemismuotoihin ja säätelymekanismeihin. Lisäksi perehdytään elollisen ja elottoman luonnon maapallon laajuisiin järjestelmiin, niissä vallitseviin alueellisiin vuorovaikutuksiin ja järjestelmissä ilmeneviin muutosprosesseihin sekä ihmisen mahdollisuuksiin vaikuttaa niihin. Opiskeluun liittyy erilaisten karttojen ja kuvien ynnä muiden maantieteellisen tietoa- ineksen tulkintaa sekä ajankohtaismateriaalin hyödyntämistä.

2. Yhteinen maailma (GE2)

Kurssilla tutustutaan kulttuurimaantieteeseen, sen lähestymistapoihin ja näkökulmiin, tarkastellaan ihmisen

ja luonnon vuorovaikutusta ja sen seurauksia maapallolla sekä tutkitaan ihmisen toiminnan ulottuvuuksia, kulttuurien moni-ilmeisyyttä ja toisaalta ihmisen toiminnasta aiheutuvia ongelmia ja näiden ratkaisumahdollisuuksia eri puolilla maapalloa. Opiskelijat etsivät riippuvuussuhteita alueellisten ongelmien ja erilaisten toimintojen välillä ja analysoivat ongelmien taustatekijöitä väestöön ja ympäristöön liittyvissä ongelmatilanteissa.

Syventävät kurssit

3. Riskien ja mahdollisuuksien maailma (GE3)

Kurssilla tarkastellaan ongelmakeskeisesti eri puolille maapalloa sijoittuvia ajankohtaisia luontoon liittyviä tai ihmisen ja luonnon riippuvuudesta johtuvia riskejä sekä ihmiskunnan uhkatekijöitä ja onnettomuuksia. Kurssilla perehdytään myös niiden syntyyn vaikuttaneisiin syihin ja ennakoimiseen sekä pohditaan niihin varautumista ja sopeutumista. Tiedonarvioinnin avulla opiskelija pystyy rakentamaan selkeän perustan omalle harkintakyvyilleen ja vastuuntuntoiselle käyttäytymiselleen yhä lisääntyvien uhkien ja riskien maailmassa.

4. Aluetutkimus (GE4)

Kurssilla harjoitellaan kartografisia perustaitoja sekä tarkastellaan valittua tutkimusaluetta kokonaisuutena ja pyritään selvittämään sen ominaispiirteitä ja asemaa alueiden järjestelmässä. Samalla tutustutaan paikkatietojärjestelmään ja sen sovellusmahdollisuuksiin. Opiskelijakeskeisin menetelmin ja aiemmillä kurseilla opittuja tietoja ja taitoja hyväksi käyttäen pyritään asioiden itsenäiseen maantieteellisen aineiston analysointiin ja päätelmiin maantieteellisiä menetelmiä apuna käyttäen.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

5. Maantieteen eheyttävä kurssi (GE5)

Kurssilla käydään läpi maantieteen keskeisiä sisältöjä. Samalla harjoitellaan niiden jäsentämistä ja selkeää kirjallista esitystä. Kurssilla tutustutaan maantieteen jatko-opintomahdollisuuksiin ja sinne kutsutaan vierailijoita alan oppilaitoksista. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

6. Kehitysmaantieteen kurssi (GE6)

Kurssilla tutustutaan kehitysmaihin ja niiden yleisiin ongelmiin. Pyritään saamaan vierailijoita ja tehdään tutustumiskäyntejä.

7. Elävä kaupunki (GE7)

Kurssilla tutkitaan maantieteellisin menetelmin opiskelijoiden valitsemia kaupunkeja, niiden rakentumista, elämää, ongelmia ja tulevaisuutta. Ihmisen ja rakennetun ympäristön suhdetta tarkastellaan muun muassa vertailemalla ratkaisumalleja eri kaupungeissa, tutkimalla liikennevirtoja ja alueen kysyntää sekä tutustumalla ajankohtaisiin kaupunginsuunnittelukysymyksiin.

Fysiikka

Opiskelun tavoitteet

Fysiikan opetuksen tavoitteena on auttaa opiskelijaa tiedostamaan fysiikan merkitys luonnon kiertokulussa ja keskeisenä osana sekä tieteellistä että arkielämää. Tavoitteena on jäsentää opiskelijoiden käsitystä luonnosta fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla matemaattisia malleja käyttäen. Opetuksen lähtökohta on kokeellisuus. Opiskelijat hankkivat tietoa luonnosta suunnittelemiensa yksinkertaisten mittausten ja kirjallisuuden avulla. Tulokset tulkitaan ja raportoidaan. Eri tietolähteistä saadun tiedon luotettavuutta ja käyttökelpoisuutta arvioidaan fysikaaliselta, yhteiskunnalliselta ja eettiseltä kannalta.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Hakemuksesta opiskelijalle voidaan myöntää lupa suorittaa fysiikan kurssi joko kokonaan tai osittain itsenäisesti, opetukseen osallistumatta. Jotta kurssin tavoitteiden saavuttamista voitaisiin tällöin arvioida riittävän laaja-alaisesti, kuuluu itsenäiseen suorittamiseen aina kokeen lisäksi myös muita tehtäviä (esimerkiksi kotona tai koulussa suoritettavia töitä ja niistä tehtäviä työselostuksia, tutkielmia, postereiden tekemistä, laskutehtäviä tai oppimispäiväkirjan pitämistä).

Suorituksen vastaanottava opettaja ja opiskelija sopivat itsenäiseen suoritukseen sisältyvien tehtävien laadusta ja määrästä. Opettaja merkitsee ne opiskelijan hakemukseen.

Kurssien arviointi

Fysiikassa arvioidaan opetussuunnitelman perusteissa esitettyjen kurssikohtaisten fysiikan tietojen ja niiden soveltamistaitojen saavuttamista erityisesti matemaattisia malleja käyttäen. Arvioinnin kohteena ovat myös tiedonkäsittelyn, kokeellisen työskentelyn sekä muiden opiskelua tukevien taitojen kehittyminen, kuten fysikaalisen ongelman ratkaisuprosessin jäsennetty kuvaaminen.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Helsingin normaalilyseon opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua fysiikan approbaturin ja cum laude approbaturin luentoihin ja laskuharjoituksiin sekä välikokeisiin. Opiskelijat voivat myös suorittaa kursseihin kuuluvia laboratoriotöitä.

Approbaturin opintokokonaisuudet korvaavat koulussa opiskelijalle syventäviä tai soveltavia kursseja. Korvaavuuden päättää koulu kunkin opiskelijan kohdalla tapauskohtaisesti. Jos opiskelija myöhemmin opiskelee Helsingin yliopiston fysikaalisten tieteiden laitoksella, nämä opintosuoritukset luetaan täysimääräisesti hänen hyväkseen fysiikan opintoina.

Pakollinen kurssi

1. Fysiikka luonnontieteenä (FY1)

Kurssin tavoitteena on herättää kiinnostusta fysiikan opintoja kohtaan ja havainnollistaa luonnontieteellisen tiedon rakentumista kokeellisuuden pohjalta. Kurssilla opetellaan jäsentämään ilmiöitä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla. Opiskelija suunnittelee, tekee ja raportoi luonnontieteellisiä yksinkertaisia kokeita, joiden tulkitsemisessa ja mallintamisessa käytetään graafista esitystä. Opiskelun tukena käytetään tieto- ja viestintäteknikkaa.

Kurssin sisältönä on fysiikan merkitys historian eri vaiheissa ja nykyaikana. Muita sisältöalueita ovat aineen ja maailmankaikkeuden rakenteet ja perusvuorovaikutukset, energian, erityisesti säteilyn, sitoutuminen ja vapautuminen luonnon ja ihmisen aikaansaamissa prosesseissa. Kokeellisuus ja mallintaminen fysikaalisen tiedon rakentumisessa toteutetaan käsittelemällä voimaa liikkeen muutoksen aiheuttajana.

Syventävät kurssit

Syventävien kurssien tavoitteena on antaa valmiuksia opiskella luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla, tutkia luonnon ilmiöitä, sekä mallintaa ja esittää niitä matemaattisten ja graafisten menetelmien avulla, rakentaa fysiikan malleja ja käyttää niitä ennusteiden tekemiseen sekä tutkia ja havainnollistaa malleja tieto- ja viestintäteknikan avulla. Tavoitteena on myös tutustua klassisen fysiikan osa-alueisiin ja moder-

nin fysiikan alkeisiin, fysiikan eri osa-alueisiin liittyvään teknologiaan, fysiikan merkitykseen yhteiskunnan osa-alueilla ja fysiikan sovelluksiin sekä niihin liittyviin turvallisuustekijöihin.

2. Lämpö (FY2)

Kurssin tavoitteena on oppia tuntemaan lämpöön liittyvät ilmiöt ja saada valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan kriittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon.

Kurssin keskeisenä sisältönä ovat kaasujen tilanmuutokset ja lämpölaajeneminen, paine, hydrostaattinen paine, kappaleiden lämpeneminen, jäähtyminen, olomuodon muutokset, lämpöenergia, mekaaninen energia, työ, teho, hyötysuhde, lämpöopin pääsäännöt, sisäenergia ja energiavarat.

3. Aallot (FY3)

Kurssin tavoitteena on saada yleiskuva luonnon jaksollisista ilmiöistä ja perehtyä niitä selvittäviin keskeisiin periaatteisiin. Värähdys- ja aaltoliikkeen perusteisiin perehdytään tutkimalla mekaanista värähtelyä, ääntä ja sähkömagneettisia aaltoja.

Kurssin keskeisenä sisältönä on harmoninen voima, värähdysliike, aaltojen synty ja eteneminen, aaltoliikkeen interferenssi, diffraktio, polarisoituminen, heijastuminen, taittuminen, kokonaisheijastuminen, valo, peilit, linssit, ääni, melun terveystaikutukset ja kovalta ääneltä suojautuminen.

4. Liikkeen lait (FY4)

Kurssin tavoitteena on oppia ymmärtämään liikkeeseen liittyviä ilmiöitä ja käsittelemään niitä selittäviä malleja, tutkia etenemisliikkeen ilmiöitä kokeellisesti ja perehtyä niiden avulla Newtonin lakeihin sekä oppia ymmärtämään säilymlakien merkitys fysiikassa.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat liikkeen mallit, Newtonin lait, etä- ja kosketusvoimat, erityisesti liikettä vastustavat voimat, noste, liikemäärän säilyminen, impulssiperiaate, liike- ja potentiaalienergia, työperiaate ja värähdysliikkeen energia.

5. Pyöriminen ja gravitaatio (FY5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija syventää osaamistaan mekaniikassa sekä statiikkaan ja pyörimiseen liittyvien ilmiöiden laskennallista hallintaa. Lisäksi hän syventää tuntemustaan mekaniikan maailmankuvasta.

Kurssin keskeisinä sisältöinä ovat momentti ja pyörimisen tasapaino, pyörimisliikkeen mallit, tasainen ja tasaisesti kiihtyvä pyörimisliike sekä pyörimisen liikeyhtälö. Lisäksi keskeisinä sisältöinä ovat pyörimismäärän säilyminen, pyörimisliikkeen energia, ympyräliike ja ympyräliikkeen kiihtyvyys sekä gravitaatio ja gravitaation alainen liike, heittoliike ja planeettojen liike sekä satelliitit ja niiden käyttö.

6. Sähkö (FY6)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää sähköön liittyviä peruskäsitteitä, tutustuu mittaustekniikkaan, osaa tehdä sähköopin perusmittauksia sekä rakentaa ja tutkia yksinkertaisia virtapiirejä.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat sähköpari, sähkövirran kulku metallijohteessa, jännitteen ja sähkövirran mittaaminen, Ohmin ja Joulen laki sekä vastukset, vastusten kytkennät ja Kirchoffin lait. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat myös Coulombin laki, homogeeninen sähkökenttä ja aine sähkökentässä sekä kondensaattori, niiden kytkennät ja energia. Lisäksi kurssin keskeisiin sisältöihin kuuluu sähkövirran kulku puolijohteessa, esimerkkinä diodi.

7. Sähkömagnetismi (FY7)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija syventää tuntemustaan sähkömagnetismin ilmiöistä, perehtyy sähköturvallisuuteen ja sähkömagneettisten ilmiöiden merkitykseen yhteiskunnassa.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat magneettinen voima, magneettikenttä ja aine magneettikentässä, varattu hiukkanen homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat myös induktiolaki ja Lenzin laki, induktioilmiöistä pyörrevirrat, generaattori ja itseinduktio. Keskeisiä sisältöjä ovat lisäksi energian siirto sähkövirran avulla, tehollisen jännitteen ja sähkövirran mittaaminen sekä impedanssin taajuusriippuvuuden määrittäminen, värähtelypiiri ja antenni, sähkömagneettinen viestintä, sähköturvallisuus ja energiateollisuus.

8. Aine ja säteily (FY8)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu kvantittumiseen sekä aineen ja energian ekvivalenssiin. Opiskelija syventää kokonaiskuvaa fysiikan kehityksestä ja sen pätevyysalueesta luonnonilmiöiden tulkitsijana. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat sähkömagneettinen säteily, röntgensäteily ja mustan kappaleen säteily. Keskeisiä sisältöjä ovat myös valosähköilmiö, säteilyn hiukkasluonne ja hiukkasten aaltoluonne, atomimallit esimerkkinä Bohrin atomimalli sekä kvantittuminen, viivaspektri, atomin energiatilat ja energiatasokaavio. Keskeisiä sisältöjä ovat lisäksi atomiytimen rakenne, radioaktiivisuus ja säteilyturvallisuus, massan ja energian ekvivalenssi, ydinreaktiot ja ydinenergia sekä aineen pienimmät osat ja niiden luokittelu. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

9. Maailmankaikkeuden rakenne ja kosmologiat (FY9)

Kurssilla tutustutaan eri aikakausina vallinneisiin maailmanselityksiin, arvioidaan niitä kriittisesti, ja pyritään ymmärtämään ne aikakautensa tieteellisen ajattelun tuloksina. Kurssilla tutkitaan maailmankaikkeuden kehitystä alkuräjähdyksestä alkaen. Tutustutaan modernin kosmologian ja havaitsevan tähtitieteen menetelmiin, joilla tutkitaan maailmankaikkeuden kokoa ja sen sisältämän aineen laatua ja jakautumista. Kurssi johdattaa opiskelijat Newtonin mekanistisesta maailmankuvasta Einsteinin suhteellisuusteoriaan ja laajenevasta maailmankaikkeudesta rinnakkaisten maailmankaikkeuksien malleihin.

10. Moderni fysiikka (FY10)

Kurssilla perehdytään aiempaa laajemmin modernin fysiikan tutkimuskohteisiin ja tuloksiin sekä tehdään mahdollisuuksien mukaan niihin liittyviä kokeellisia töitä käyttäen apuna paikallisten laboratorioiden suomaa mahdollisuuksia. Kurssi voidaan toteuttaa myös hiukkasfysiikan kurssina, jolloin osa kurssista suoritetaan esimerkiksi opintomatkana johonkin hiukkasfysiikan kansalliseen tai kansainväliseen tutkimuslaitokseen.

11. Fysiikan eheyttävä kurssi (FY11)

Kurssilla kerrataan ja täydennetään lukiofysiikan keskeisimpiä sisältöjä sekä laskennallisesti että kokeellisesti. Kurssin toteutuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden toiveet ja heidän jatko-opintosuunnitelmansa. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

12. Fysiikan työkurssi (FY12)

Kurssilla perehdytään tietokoneavusteisen ja muun mittausvälineistön käyttöön, niillä saataviin graafisiin tulostuksiin sekä niiden tulkintaan. Kurssi voidaan suorittaa muiden fysiikan kurssien ohella tekemällä mekaniikan, sähköopin, lämpöopin, valo-opin ja säteilyfysiikan kuusi keskeistä työtä ja esittämällä niistä hyvät työselostukset. Kurssin suorittaminen täydentää ja havainnollistaa muuta lukiofysiikan opetusta. Osa töistä on mahdollista tehdä Helsingin yliopiston fysiikan opiskelijalaboratoriossa ja ABB:n oppilastyötiloissa.

Kemia

Opiskelun tavoitteet

Kemian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija hallitsee kemian keskeisimmät peruskäsitteet ja tuntee kemian yhteyksiä jokapäiväisen elämän ilmiöihin sekä ihmisen ja luonnon hyvinvointiin. Opiskelija osaa kokeellisen työskentelyn ja muun tiedonhankinnan avulla etsiä ja käsitellä tietoa elämän ja ympäristön kannalta tärkeistä kemiallisista ilmiöistä ja aineiden ominaisuuksista. Hän osaa tulkita saamiaan tuloksia ja arvioida hankkimansa tiedon luotettavuutta, keskustella siitä sekä esittää sitä muille. Opiskelija osaa suunnitella ja tehdä kemian ilmiöitä koskevia kokeita turvallisuuskohdat huomioiden. Opiskelija perehtyy tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksiin tiedonhankinnan ja mallintamisen välineinä sekä nykyaikaiseen teknologiaan teollisuudessa ja ympäristötekniikassa. Opiskelija osaa käyttää kemiallista tietoa kuluttajana ja osallistuessaan luontoa, ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Hakemuksesta opiskelijalle voidaan myöntää lupa suorittaa kemian kurssi joko kokonaan tai osittain itsenäisesti, opetukseen osallistumatta. Jotta kurssin tavoitteiden saavuttamista voitaisiin tällöin arvioida riittävän laaja-alaisesti, itsenäiseen suorittamiseen kuuluu aina kokeen lisäksi myös muita tehtäviä, esimerkiksi kotona tai koulussa suoritettavia töitä ja niistä tehtäviä työselostuksia, tutkielmia, postereiden tekemistä, laskutehtäviä tai oppimispäiväkirjan pitämistä.

Suorituksen vastaanottava opettaja ja opiskelija sopivat itsenäiseen suoritukseen sisältyvien tehtävien laadusta ja määrästä. Opettaja merkitsee ne opiskelijan hakemukseen.

Kurssien arviointi

Arvioinnin kohteena ovat kemiallisen tiedon ymmärtäminen ja soveltaminen. Arvioinnissa otetaan huomioon kokeellisen tiedonhankinnan ja tiedonkäsitteilytaitojen kehittyminen, johon kuuluvat mittauksen ja kokeiden suunnittelu ja toteutus, tulosten tulkitseminen, arviointi ja mallintaminen. Arviointiin sisältyy saatujen tulosten esittäminen sekä suullisesti että kirjallisesti. Arvioinnissa tarkastellaan opiskelijan taitoja työvälineiden ja reagenssien turvallisessa käytössä.

Arvioinnin menetelminä käytetään kurssikokeita, osallistumisaktiivisuuden seuranta, kokeellista työskentelyä, työselostuksia, projektitöitä, esitelmiä tai tutkielmia. Lisäksi seurataan opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen kehittymistä.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Helsingin normaalilyseon opiskelijoilla on mahdollisuus koulun ja kemian laitoksen sopimuksen mukaisesti ehdot täytettyään osallistua kemian opintoihin kemian laitoksella. Jos opiskelija myöhemmin opiskelee Helsingin yliopiston kemian laitoksella, nämä opintosuoritukset luetaan hänen hyväkseen kemian opintoina. Edellisen lisäksi opiskelijat voivat sopimuksen mukaan tehdä laboratoriotöitä kemian laitoksen laboratorioissa osana koulun opetusta.

Pakollinen kurssi

1. Ihmisen ja elinympäristön kemia (KE1)

Kurssin tavoitteena on antaa kuva kemiasta, sen mahdollisuuksista ja merkityksestä sekä syventää aiemmin opittujen kemian perusteiden ymmärtämistä. Opiskelija tuntee orgaanisten yhdisteiden rakenteita, niiden ominaisuuksia ja reaktioita sekä ymmärtää niiden merkityksen ihmiselle ja elinympäristölle.

Opiskelun tavoitteena on kehittää tietojen esittämisessä ja keskustelussa tarvittavia valmiuksia sekä oppia kokeellisen työskentelyn, kriittisen tiedonhankinnan ja tiedonkäsitteilytaitoja. Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti orgaanisten yhdisteiden ominaisuuksia ja reaktioita sekä tuntee erotus- ja tunnistamismenetelmiä ja liuosten valmistamista.

Kurssin aikana perehdytään orgaanisiin yhdisteryhmiin kuten hiilivetyihin, orgaanisiin happiyhdisteisiin, orgaanisiin typpiyhdisteisiin ja niiden ominaisuuksiin ja sovelluksiin. Kurssilla tarkastellaan orgaanisissa yhdisteissä esiintyviä sidoksia ja poolisuutta, erilaisia seoksia, ainemääriä ja pitoisuuksia. Reaktioista tarkastellaan orgaanisten yhdisteiden hapettumis- ja pelkistymisreaktioita sekä protoninsiirtoreaktioita.

Syventävät kurssit

2. Kemian mikromaailma (KE2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tuntee aineen rakenteen ja ominaisuuksien välisiä yhteyksiä sekä osaa käyttää aineen ominaisuuksien päättelyssä erilaisia kemian malleja, taulukoita ja järjestelmiä. Lisäksi opiskelija ymmärtää orgaanisten yhdisteiden rakenteita ja tuntee rakenteen määrittämisessä käytettäviä menetelmiä. Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen aineiden rakenteeseen, ominaisuuksiin ja reaktioihin liittyviä ilmiöitä.

Kurssilla tarkastellaan alkuaineiden ominaisuuksia ja jaksollista järjestelmää sekä elektroniverhon rakennetta ja atomiorbitaaleja. Kurssilla käsitellään hapetuslukujen määrityksistä ja yhdisteen kaavan muodostumista, kemiallista sidosta ja sidosenergia ja aineen ominaisuuksia. Kurssin sisältöön kuuluvat myös atomiorbitaalien hybridisoituminen, orgaanisten yhdisteiden sidos- ja avaruusrakenne sekä isomeria.

3. Reaktiot ja energia (KE3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tuntee kemiallisen reaktion tapahtumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä niiden merkityksen elinympäristössä ja teollisuudessa. Opiskelija ymmärtää energian sitoutumisen ja vapautumisen kemiallisissa reaktioissa sekä niiden merkityksen yhteiskunnassa, osaa kirjoittaa reaktioyhtälöitä ja käsitellä reaktioita matemaattisesti. Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen reaktioihin, reaktionopeuteen ja reaktiomekanismiin liittyviä ilmiöitä.

Kurssin keskeisinä sisältöinä käsitellään kemiallisen reaktion symbolista ilmaisua sekä epäorgaanisia ja orgaanisia reaktiotyyppejä, mekanismeja ja niiden sovelluksia. Opiskelija oppii laskemaan stoikiometrisia tehtäviä ja käsittelemään kaasujen yleistä tilanyhtälöä. Kurssilla käsitellään myös energianmuutoksia kemiallisessa reaktiossa sekä reaktionopeutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä.

4. Metallit ja materiaalit (KE4)

Kurssin tavoitteena on tutustua teollisesti merkittäviin raaka-aineisiin ja niiden jalostusprosesseihin. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee erilaisia materiaaleja, niiden koostumusta, ominaisuuksia ja valmistusmenetelmiä sekä kulutustavaroiden ympäristövaikutusten arviointiin käytettäviä menetelmiä. Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti ja malleja käyttäen metalleihin ja sähkökemian liittyviä ilmiöitä.

Kurssin keskeiset sisällöt ovat sähkökemiallinen jännitesarja, normaalipotentiaali, kemiallinen pari ja elektrolyysi, sekä hapettumis-pelkistymisreaktiot. Lisäksi kurssilla käsitellään metalleja ja epämetalleja, erityisesti niiden happi- ja vety-yhdisteitä sekä bio- ja synteettisiä polymeereja ja komposiitteja.

5. Reaktiot ja tasapaino (KE5)

Kurssin tavoitteena on ymmärtää reaktion tasapainotilan muodostuminen ja siihen liittyviä laskennallisia tasapainosovelluksia. Tavoitteena on ymmärtää tasapainon merkitys teollisuuden prosesseissa ja luonnon ilmiöissä. Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti ja malleja käyttäen kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä. Kurssin keskeisinä sisältöinä ovat reaktiotasapaino, happo-emästasytasapaino, vahvat ja heikot protolyytit, puskuriliuokset ja niiden merkitys. Lisäksi käsitellään liukoisuutta ja liukoisuustasapainoa sekä tasapainoon liittyviä graafisia esityksiä. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

6. Syvemälle kemiaan (KE6)

Kurssilla syvennetään ja yhdistellään lukion kursseilla opittuja tietoja ja taitoja sekä kehitetään laskennallista ongelmanratkaisemisen hallintaa. Kemian sovelluksiin tutustutaan monipuolisesti, käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä ja annetaan valmiuksia käsitellä esimerkiksi tulevia pääsykoetäviä.

7. Kokeellista kemian (KE7)

Kurssilla perehdytään kokeellisen kemian laitteistoihin ja tehdään lukion kursseihin oleellisesti kuuluvia laboratoriotöitä. Ne liittyvät sekä epäorgaaniseen että orgaaniseen kemiaan. Tutkimuksissa käytetään muun muassa kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia analyysimenetelmiä sekä tehdään orgaanisia synteesejä.

Uskonto

Uskonto integroituu katsomusaineena sekä elämäkatsomustietoon että filosofiaan ja toimii aktiivisessa vuorovaikutuksessa niiden kanssa. Kirjallisuus, kuvataide ja musiikki ovat keskeistä oppimisaineistoa uskonnon elämyksellisen puolen tulkkeina.

Yksilö rakentaa oman maailmankuvansa, ihmiskuvansa ja maailmankatsomuksena. Tähän rakentamiseen uskonnonopetus tarjoaa aineksia seuraavilla tavoilla.

Uskonnonopetus perehdyttää opiskelijan omaan uskontoonsa, sen kulttuuriperintöön sekä uskonnosta nousevaan elämäkatsomukselliseen ja eettiseen ajatteluun. Uskonnonopetuksessa uskontoa tarkastellaan yksilön ja yhteisön elämän osana sekä laajemmin kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä.

Uskonnonopetuksessa kunnioitetaan erilaisia näkemyksiä ja otetaan huomioon yksilöllinen vakaumus. Opetuksessa hyödynnetään teologista ja uskontotieteellistä tutkimusta.

Uskonnonopetuksessa luodaan edellytykset ymmärtää uskontoja ja soveltaa tätä tietoa oman maailmankatsomuksen, kulttuurin ja yhteiskunnan jäsentämisessä sekä kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa käytetään hyväksi uskontojen omia lähteitä, tutkimusta ja eri medioiden välittämää ajankohtaista materiaalia.

Opiskelun tavoitteet

Uskonnon opetuksen ja opiskelun tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää uskonnon merkityksen ja vaikutuksen niin yksityisen ihmisen ja yhteisön elämässä kuin yhteiskunnassa ja kulttuurissakin. Hän oppii käyttämään käsitteitä, tietoa ja taitoa, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida erilaisia uskontoihin liittyviä kysymyksiä.

Opiskelija kykenee myös rakentamaan, jäsentämään ja arvioimaan omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään. Hän arvostaa oman kulttuurinsa ja muiden kulttuurien uskonnollista perinnettä. Näin eri tavoin ajattelevien ja uskovien ihmisten kunnioittaminen ja heidän kanssaan toimiminen ja eläminen monikulttuurisessa yhteiskunnassa ja maailmassa voi toteutua.

Opiskelija ymmärtää henkilökohtaisen vastuun merkityksen. Hän tiedostaa erilaisten eettisten ratkaisujen taustalla vaikuttavat arvot ja niiden merkityksen sekä hallitsee uskonnollisiin ja moraalisiin kysymyksiin liittyviä keskustelu- ja ajattelutaitoja sekä uskontoihin liittyvän tiedon itsenäistä hankintaa ja kriittistä arviointia.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Kursseja voidaan perustellusta syystä suorittaa opetukseen osallistumatta. Tällöin tehdään opettajan määräämät tehtävät ja kurssikoe. Kursseja UE1 ja UE3 ei kuitenkaan suositella suoritettavaksi itsenäisesti.

Kurssien arviointi

Uskonnon opetuksessa arviointi kohdistuu katsomuksellisten ajattelutaitojen hallintaan, joka tarkoittaa kykyä eritellä ja arvioida uskontoja, uskonnon ja kulttuurin sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutusta. Opiskelijoita ohjataan myös opetuksessa arvioimaan sekä asetettujen että omien tavoitteiden saavuttamista. Kurssien arviointi muodostuu kurssityöskentelystä, kirjallisesta kokeesta ja muista yhdessä sovittavista kurssitöistä, jotka voivat olla esimerkiksi lehdistöseurantaa, esitelmiä, raportteja, alustuksia, oppimispäiväkirjoja tai muuta vastaavaa. Kiitettävän arvosanan edellytyksenä on, että opiskelija historiallisen kuvailun lisäksi osaa myös analysoida menneisyyden tapahtumien merkitystä.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Kurssien yhteydessä tehdään opintokäyntejä tai kutsutaan vierailijoita. Yhteistyötä tehdään yliopiston laitosten, eri kirkkojen, uskonnollisten yhdyskuntien ja museoiden kanssa.

Evankelis-luterilainen uskonto

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Uskonnon luonne ja merkitys (UE1) -kurssi suoritetaan ensiksi. Muutoin suoritusjärjestys on vapaa.

Pakolliset kurssit

1. Uskonnon luonne ja merkitys (UE1)

Kurssilla selvitetään uskonnollisen elämän ja ajattelun ulottuvuuksia sekä tutustutaan eri uskontojen ja katsomusten perusteoksiin ja -ajatuksiin. Tarkoituksena on avata näkökulmia ihmiselämän avainkysymyksiin, jotta lukiolainen saa mahdollisuuden oman uskonnollisen elämäntutkimuksensa rakentamiseen ja syventämiseen sekä pyhyiden ymmärtämisen avulla oppii kunnioittamaan muiden vakaumusta. Kurssilla tutustutaan myös uskontojen tieteelliseen tutkimukseen esimerkiksi uskontotieteen ja raamatuntutkimuksen näkökulmista. Opiskelija tuntee Raamatun luonteen pyhän kirjallisuuden edustajana ja sen vaikutuksen länsimaisessa kulttuurissa.

Kurssilla tarkastellaan uskontotiedon peruskysymyksiä, uskonnon määrittelyjä ja ydinkysymyksiä. Näitä ovat uskonnon tutkiminen ja vaikutukset, uskonnon tiedollinen, sosiaalinen, toiminnallinen, tunteen ja kulttuurin ulottuvuus, pyhien kirjoitusten vaikutukset maailmankuvaan ja kulttuurin sekä raamatun tutkimuksen, tulkinnan, synnyn ja sisällön yleispiirteet.

2. Kirkko, kulttuuri ja yhteiskunta (UE2)

On hyödyllistä, jos HY2 on suoritettu ennen kurssille osallistumista. Kurssilla perehdytään maailman suurimman uskonnon keskeiseen uskomussisältöön sekä sen syntyyn ja kehitykseen. Tarkastellaan kristinuskon vaikutuksia ihmiskunnan historiassa, kulttuurissa ja nykyhetkessä, erityisesti sen merkitystä länsimaisen kulttuurin synnylle ja kehitykselle. Tutkitaan kristikunnan koko kirjoja ja sen kulttuurimerkitystä eri maanosissa. Lukiolainen saa virikkeitä oman kulttuurinsa piirteiden tiedostamiselle ja omakohtaiselle arvioinnille. Opiskelija osaa analysoida erilaisten kristillisten perinteiden ilmenemistä nykyajassa ja ymmärtää niiden taustalla olevan ekumeenisen perustan.

Kurssin sisältöinä ovat kristillisen kirkon synty ja sen leviäminen alkukirkosta sekä idän ja lännen kirkon ero. Etsitään merkitystä sille, miksi kristinuskko kiinnosti tavallisia ihmisiä. Tarkastellaan lännen kirkkoa keskiajalta ja idän kirkon kehitystä. Perehdytään reformaatioon ja kirkkojen kehitykseen uudella ajalla, kristittyihin modernissa maailmassa sekä 1900-luvun äärimmäisyyksiin.

3. Ihmisen elämä ja etiikka (UE3)

Kurssilla pohditaan keskeisiä elämän ja etiikan kysymyksiä. Tavoitteena on, että opiskelija hallitsee eettisten kysymysten ja elämäntutkimusten pohdinnan merkityksen maailmankatsomuksensa rakentamisessa. Opiskelija saa käsitteellisiä välineitä käydä eettistä ja katsomuksellista keskustelua. Hän saa perustiedot sekä elämän että ajankohtaisista etiikan kysymyksistä sekä osaa kytkeä ne uskonnon kannalta keskeisiin kysymyksenasetteluihin. Opiskelija ymmärtää tekevänsä jatkuvasti moraalisia valintoja ja tietää olevansa vastuussa teoistaan. Opiskelija ymmärtää myös kristinuskon ja etiikan yhteyden erityisesti luterilaisen etiikan keskeisen sisällön ja kirkkojen eettisten kannanottojen taustalla olevia teologisia perusteluita.

Kurssin sisältöinä on elämän mieli ja merkitys. Etsitään vastauksia elämän tarkoitus-, kärsimys- ja kuolemakysymyksiin ja pohditaan kristillistä jumala- ja ihmiskäsitystä, luontoa, syntiä, armoa ja pelastusta. Tutustutaan etiikan keskeisiin käsitteisiin, teorioihin ja kristilliseen etiikkaan sekä tarkastellaan yksilö- ja yhteiskuntaeettisiä kysymyksiä erilaisten teorioiden valossa. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

Syventävät kurssit

4. Uskontojen maailmat (UE4)

Kurssilla tutustutaan suuriin maailmanuskontoihin tutkimalla, kuinka ne vastaavat ihmiselämän perimmäisiin kysymyksiin. Samalla tarkastellaan niiden vaikutusta ajatteluun, ihmiskunnan kulttuurihistoriaan ja yhteiskuntaan. Opiskelija oppii arvostamaan muiden kulttuurien eettistä ja uskonnollista perinnettä ja tuntee maailmanuskontojen ominaispiirteet. Kurssin ohjelmaan kuuluvat tutustumiskäynnit esimerkiksi moskeijaan ja synagogaan.

Keskeisiä sisältöjä ovat luonnonkansojen uskonnot, hindulaisuus, buddhalaisuus, Kiinan ja Japanin uskonnot, juutalaisuus ja islam. Tarkastellaan uskontojen levinneisyyttä ja tutustutaan niiden keskeisiin oppeihin elämästä, jumalasta, ihmisestä, pelastuksesta ja maailmasta. Tutkitaan uskonnollisen kultin muotoja, rituaale-

ja ja suuntauksia sekä uskontojen yhteiskunnallisia vaikutuksia eri aikoina.

5. Mihin suomalainen uskoo? (UE5)

Kurssilla opiskelija rakentaa itselleen näkemyksen siitä, miten erilaiset uskonnolliset suuntaukset ovat eri aikoina vaikuttaneet suomalaisten ajatteluun ja tapaan rakentaa omaa maailmankuvaansa. Opiskelija osaa jäsentää suomalaisia uskonnollisia liikkeitä niiden toiminnan ja opillisten korostusten näkökulmasta.

Kurssilla keskitytään muinaissuomalaisiin uskontoihin, Suomen kirkon historian päälinjoihin, Suomen kristillisiin kirkkoihin ja ei-kristillisiin yhteisöihin. Pohditaan kristinuskon vaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin.

Puolet kurssista toteutetaan opintoretken muodossa, jolloin tutustutaan esimerkiksi Lohjan kirkon keskiaikaisiin maalauksiin, Kuusiston piispanlinnan raunioihin, Turun tuomiokirkkoon, Turun birgittalaisluostariin, Naantalın luostarikirkkoon ja Merimaskun vanhaan puukirkkoon. Myös kurssin toinen puolisko voidaan toteuttaa osittain tai kokonaan oppituntien ulkopuolella esimerkiksi tutustumalla erilaisiin yhteisöihin ja niiden maailmankatsomuksiin. Tällöin laadittavien kurssitöiden valinnassa otetaan soveltuvin osin huomioon opiskelijoiden omat toiveet ja kiinnostuksen kohteet.

Koulukohtainen syventävä kurssi

6. Tutkimme Raamattua (UE6)

Kurssilla tutustutaan syvällisesti erilaisiin Raamatun tulkintatapoihin sekä Raamatun sanomaan siten, että opiskelija voi omakohtaisesti pohtia sen soveltumista omaan elämäänsä. Perehdytään myös eri tulkintatapojen syntytaustoihin sekä nykyiseen merkitykseen kristikunnassa ja kulttuurissa. Selvitetään tieteellisen raamatuntutkimuksen viimeisiä tuloksia ja niistä syntyneitä keskustelua sekä pohditaan niiden merkitystä eri näkökulmista.

Kurssilla perehdytään Raamatun tutkimukseen ja tulkintaan sekä Jumalan ja ihmisen suhteeseen Vanhassa ja Uudessa testamentissa; pohditaan myös Vanhan testamentin ilmentämää uskonnollista kokemusta ja elämänviisautta. Tutustutaan Jeesus Nasaretilaiseen evankeliumien ja muiden tekstien pohjalta sekä pohditaan Raamatun kulttuurista vaikutusta.

Ortodoksinen uskonto

Pakolliset kurssit

1. Ortodoksinen maailma (UO1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tuntee kirkon synnyn ja kehityksen sekä kirkon nykyisyyttä muovanneet tekijät. Tavoitteena on myös, että opiskelija tuntee paikalliskirkkoja ja niiden historiaa ja kulttuurista merkitystä.

Kurssin keskeisinä sisältöinä ovat varhaiskirkko, Bysantin aika, idän ja lännen kirkkojen ero, Venäjän kirkko ja muut ortodoksiset paikalliskirkot, orientaaliset kirkot ja lännen kirkot.

2. Uskonoppi ja etiikka (UO2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tuntee ortodoksisen kirkon opin lähteet ja perusteet, hahmottaa eri kirkkojen opillisia eroja ja niihin johtaneita syitä, tuntee ortodoksisen ihmiskuvan ja etiikan perusteet sekä ymmärtää, että eri maiden ortodoksiset kirkot voivat päätyä erilaisiin eettisiin tulkintoihin.

Keskeisinä sisältöinä ovat ortodoksisen opin lähteet ja pyhän käsite, Pyhä Kolminaisuus, Jumalansynnyttäjä, pyhät ihmiset ja ajan pyhittäminen, ortodoksinen ihmiskuva sekä eettiset kysymykset.

3. Raamattutieto (UO3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tuntee Raamatun synnyn ja rakenteen sekä taustalla vaikuttaneen kulttuurihistorian, tuntee Raamatun käytön ortodoksisessa kirkossa ja sen liturgisessa elämässä, ymmärtää eri Raamatun kirjojen merkityksen kristinuskolle sekä osaa omatoimisen Raamatun käytön.

Keskeisinä sisältöinä ovat Jumala ja ihminen Pentateukissa, profeetat ja messiasodotus, evankeliumin synty ja niiden erityispiirteet, Jeesuksen henkilö, apostolien tekojen kuvaus varhaiskirkon ensi vaiheissa sekä Paavali ja hänen kirjeensä.

Syventävät kurssit

4. Uskontojen maailmat (UO4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tuntee maailman uskontojen ominaispiirteet, ymmärtää uskontoihin liittyvän monimuotoisuuden ja ymmärtää eri uskonnoissa ilmenevien ihmiselämän peruskysymysten samankaltaisuuden ja oppii arvostamaan muiden kulttuurien uskonnollista perinnettä.

Keskeisinä sisältöinä ovat eri uskonnot uskonnon levinneisyyden, pyhien kirjojen ja opin, eettisten ohjeiden, kulttien, rituaalien ja taiteen sekä yhteiskunnan näkökulmista.

5. Ortodoksinen Suomi (UO5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tuntee Suomen ortodoksisen kirkon historian ja nykypäivän, ymmärtää eri kirkkojen merkityksen suomalaisessa yhteiskunnallisessa kehityksessä ja osaa jäsentää nykyistä uskonnollista tilannetta Suomessa.

Kurssilla käsitellään suomalaisten muinaisuskkoa, itsenäisen Suomen ortodoksista kirkkoa, maahanmuuttajien ortodoksista perinnettä, läntisen kirkon kehitystä katolisuudesta luterilaisuuteen sekä uskonnollista tilannetta nykypäivän Suomessa.

Elämäkatsomustieto

Opiskelun tavoitteet

Elämäkatsomustiedon tavoitteena on auttaa opiskelijaa rakentamaan identiteettiään ja elämäkatsomustaan sekä laajentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään. Elämäkatsomustieto antaa opiskelijalle mahdollisuuksia kehittää arvostelu-, harkinta- ja toimintakykyään. Tavoitteena on ihmisoikeuksien, monikulttuurisuuden, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen periaatteiden sisäistäminen.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Kurssi 1 suoritetaan ensin. Sen jälkeen suoritusjärjestys on vapaa.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Kursseihin sisältyy paljon keskusteluja ja opintokäyntejä. Siksi niiden suorittaminen itsenäisesti ei ole suotavaa. Perustellusta syystä voidaan järjestää mahdollisuus itsenäiseen suoritukseen.

Kurssien arviointi

Arvioinnin perusteista sovitaan kurssikohtaisesti. Tiedollisen sisällön omaksumisen lisäksi arvioidaan opiskelijan valmiuksia pohtia katsomuksellisia aiheita monipuolisesti. Arvostetaan opiskelijan kykyä kuunnella, keskustella ja ilmaista mielipiteitä monipuolisesti ja toisia suvaiten ja kunnioittaen.

Pakolliset kurssit

1. Hyvä elämä (ET1)

Opiskelija kasvattaa valmiuksiaan kantaa vastuuta itsestään, toisista ihmisistä, yhteiskunnasta ja luonnosta. Opiskelija oppii arvioimaan elämäkatsomuksia koskevia väitteitä ja kasvattaa kykyään sitoutua valitsemiinsa arvoihin. Opiskelija kehittää taitojaan ilmaista elämäkatsomuksellisia näkemyksiään.

Keskeisiä sisältöjä ovat elämäkatsomukseen liittyvät peruskäsitteet ja olemassaolon peruskysymykset. Tarkastellaan ihmisen elämänkaarta ja eettisten valintojen merkitystä eri elämänvaiheissa.

2. Maailmankuva (ET2)

Tavoitteena on tutustua eri aikakausien maailmankuviin ja oppia arvioimaan niiden taustalla olevia uskomusjärjestelmiä. Samalla opiskelija jäsentää omaa maailmankuvaansa.

Keskeisenä sisältönä ovat erilaiset maailmankuvat ja niiden rakenteet. Tutkitaan maailmankuvien syntyä ja välittymistä. Pyritään maailmankuvien, tiedon ja uskomusten järkipäiseen arviointiin.

3. Yksilö ja yhteisö (ET3)

Tavoitteena on ymmärtää yhteisöllisyyden merkitystä ihmiselle ja yksilön identiteetille. Opitaan arvioimaan yhteiskunnallisen toiminnan keinoja ja päämääriä. Kasvatetaan omia kykyjä ja haluja yhteiskunnalliseen osallistumiseen ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeudenmukaisuuden pohjalta.

Keskeisiä sisältöjä ovat yksilö ja yhteisö, valta, ihmisoikeudet, kansalaisuus, poliittiset ihanteet sekä maailmanlaajuinen oikeudenmukaisuus. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

Syventävät kurssit

4. Kulttuuriperintö ja identiteetti (ET4)

Tavoitteena on perehtyä erilaisiin kulttuuriperintöihin ja niihin liittyviin elämäntapoihin. Ihmisten käsityksiä ja tekoja opitaan arvioimaan suhteessa heidän omiin arvostuksiinsa. Kehitetään kykyä suvaita erilaisia elämäntarkastuksellisia ratkaisuja. Erityisesti perehdytään suomalaiseen identiteettiin.

Tarkastellaan kulttuurin käsitettä ja sen merkitystä. Perehdytään erilaisiin kulttuureihin Suomessa ja maailmassa. Pyritään vuoropuheluun erilaisten kulttuurien edustajien kanssa.

5. Maailman selittäminen katsomusperinteissä (ET5)

Tavoitteena on oppia tuntemaan uskontoja ja muita tärkeitä katsomusperinteitä perehtymällä niiden historiaan, oppeihin ja nykyiseen merkitykseen.

Tutustutaan suuriin maailmanuskontoihin. Perehdytään uskontokritiikkiin sekä ateismiin ja agnostisismiin. Tarkastellaan kristinuskoa ja humanismia länsimaiden katsomuksellisina perusvirtauksina.

Filosofia

Opiskelun tavoitteet

Filosofian opetuksen keskeisenä tavoitteena on pyrkimys kriittiseen ja johdonmukaiseen ajatteluun. Ajattelun pääkohteina ovat olemassaoloon, tietämiseen, arvoihin ja yhteiskuntaan liittyvät kysymykset. Opiskelijan tulee saavuttaa valmiuksia itsenäiseen ajatteluun sekä omien näkemysten esittämiseen ja argumentointiin, mutta myös omien ajatustensa ja käsitystensä kriittiseen arviointiin. Taustalla on harjaantuminen filosofisen perinteen ja käsitteistön tuntemukseen käymällä niistä keskustelua sekä tunnistamalla filosofisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja sekä filosofian historian että nykysuuntausten pohjalta. Filosofian opetuksen perusmetodina on keskustelu.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Opiskelijan tulee suorittaa ensimmäiseksi pakollinen kurssi FI1, jonka jälkeen syventävien kurssien suoritusjärjestys on vapaasti valittavissa.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Kurssien suorittaminen on perustellusta syystä mahdollista opetukseen osallistumatta. Tällöin suoritetaan opettajan määräämät tehtävät, joista keskustellaan niiden valmistuttua. Lisäksi opiskelija suorittaa kirjallisen kurssikokeen. Pakollisen kurssin (FI1) suorittaminen itsenäisesti on mahdollista vain erityisen painavista syistä.

Kurssien arviointi

Filosofian opiskelussa suositetaan menetelmiä, joissa opitaan ja käytetään argumentoivaa keskustelua. Tämän vuoksi aktiivisen tuntityöskentelyyn osallistumisen merkitys arvioinnissa korostuu. Tällöin arvioidaan käsitteiden ja teorioiden omaksumisen ohella opiskelijan kykyä ilmaista oman ajattelunsa tuloksia ja perusteita, esimerkiksi kriittisyyttä, johdonmukaisuutta ja järjestelmällisyyttä.

Pakollinen kurssi

1. Johdatus filosofiseen ajatteluun (FI1)

Kurssin tavoitteena on luoda yleiskatsaus filosofian maailmaan ja filosofiseen ajatteluun. Keskustelut kytke-

tään länsimaiseen filosofiseen traditioon, jonka myötä lukiolainen saa aineksia laaja-alaisen yleissivistyksen muodostamiselle ja käsitteellisiä valmiuksia eritellä omia teoreettisia ja elämään liittyviä kysymyksiään. Kurs- sin käytyään opiskelija kykenee tunnistamaan filosofisia ongelmia eri elämäntilanteissa.

Kurssilla hahmotetaan filosofisia ongelmia ja niiden erilaisia ratkaisuja, filosofisten kysymysten sisältöä ja luonnetta, kuvailevien ja normatiivisten väitteiden eroja sekä erilaisia käsityksiä hyvästä, oikeasta ja oikeu- denmukaisuudesta sekä filosofian historian että nykysuuntausten näkökulmista.

Syventävät kurssit

2. Filosofinen etiikka (FI2)

Kurssin tavoitteena on perehtyä filosofisen etiikan tärkeimpiin ongelmiin, käsitteisiin ja teorioihin siten, että opiskelija kykenee arvioimaan myös omaa elämäänsä moraalifilosofisista lähtökohdista käsin. Käytyään kurs- sin opiskelija kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan filosofisen etiikan välinein sekä on omaksu- nut kriittisyyttä ja suvaitsevaisuutta sekä omaa itseään että muita kohtaan.

Kurssin keskeistä sisältöä on filosofisen etiikan järjestelmiin tutustuminen sekä moraalisia arvoja ja normeja koskevien vakaumusten erilaiset perustelut. Kurssilla pohditaan moraalisten arvojen ja normien objektiiv- suutta ja subjektiivisuutta sekä arvojen ja tosiasioiden suhdetta ja filosofisen etiikan suhdetta hyvään elä- mään.

3. Tiedon ja todellisuuden filosofia (FI3)

Kurssin tavoitteena on hahmottaa tietoon ja tietämiseen liittyviä keskeisiä filosofisia kysymyksiä. Kurssin käytyään opiskelija tunnistaa erilaisia käsityksiä todellisuuden perusrakenteista niin filosofiassa, tieteissä kuin katsomuksissakin sekä kykenee arvioimaan kriittisesti erilaisia tiedollisia väitteitä ja uskomuksia.

Kurssin keskeistä sisältöä ovat eri totuusteoriat ja niiden käsitykset totuuden luonteesta. Kurssilla syvenne- tään argumentoinnin ja päättelyn perusteita sekä selvitetään tieteellisen tutkimuksen luonnetta. Tutustutaan metafysiikan keskeisiin kysymyksiin ja pohditaan tiedon rajoja ja oikeuttamista. Kurssilla käsitellään ylioppi- lastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

4. Yhteiskuntafilosofia (FI4)

Kurssin tavoitteena on perehtyä yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin sekä oppia hah- mottamaan yhteiskunnan luonnetta ja sen keskeisten instituutioiden toimintaa. Kurssin käytyään opiskelija osaa arvioida erilaisia yhteiskunnallisia järjestelmiä ja niiden perusteita ja oikeutusta sekä kykenee jäsentä- mään yksilön ja yhteiskunnan suhdetta erilaisissa järjestelmissä.

Kurssin keskeisen sisällön muodostaa oikeudenmukaisuuden käsite. Yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien pohjalta pohditaan rikoksen ja rangaistuksen suhdetta. Tarkastellaan erilaisia yhteiskunnallisia järjestelmiä ja niiden taustalla vaikuttavia filosofisia suuntauksia. Kurssilla tutustutaan myös nykykulttuuriin liittyviin filosofisiin kysymyksiin, esimerkiksi feminismin filosofiaan, ympäristöfilosofiaan ja poliittiseen filosofiaan.

Psykologia

Opiskelun tavoitteet

Psykologian kursseilla opiskelija saa uusinta tietoa psykologian keskeisistä tutkimusalueista ja -tuloksista siten, että tiedon sovellusmahdollisuudet opiskelijoiden omaan elämänpiiriin korostuvat. Psy- kologian hallitseminen tukee lukiolaisen opiskelutaitojen kehittymistä, oman elämän ongelmatilanteiden ymmärtämistä, itsensä kehittämistä sekä tarjoaa tukea ihmissuhdekysymyksissä. Kurssit antavat opiskelijoille tiedolliset perusteet psykologian hyödyntämiseksi omassa elämässä ja auttavat oivaltamaan psykologisen tiedon yhteyden sosiaalisiin, kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Keskeistä on kyetä tunnistamaan psykologisia ilmiöitä maailmassa sekä ymmärtää elämää psykologisia tutkimustuloksia ja perusteita käyttäen.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Opiskelijan tulee suorittaa ensimmäiseksi pakollinen kurssi PS1, jonka jälkeen syventävien kurssien suori- tusjärjestys on vapaasti valittavissa.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Kurssien suorittaminen on perustellusta syystä mahdollista opetukseen osallistumatta. Tällöin suoritetaan opettajan kanssa sovittavat tehtävät, joiden avulla opiskelija kykenee omaksumaan kurssin opetussuunnitelman mukaisen sisällön. Lisäksi opiskelija suorittaa kirjallisen kurssikokeen.

Kokeen ja kurssitöiden palauttamisen jälkeen sovitaan yhteinen palautekeskustelu. Pakollisen kurssin (PS1) suorittaminen itsenäisesti on mahdollista vain erityisen painavista syistä.

Kurssien arviointi

Kurssiarvosanaan vaikuttavat kurssikoe, tuntityöskentely sekä muut kurssilla suoritettavat tehtävät. Työskentelyn arvioinnissa korostuu opiskelijan oma aktiivisuus hänen persoonallisuutensa huomioon ottaen.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Kursseihin liittyy yhteistyötä Helsingin yliopiston psykologian laitoksen ja sosiaalipsykologian laitoksen kanssa.

Pakollinen kurssi

1. Psykykinen toiminta, oppiminen ja vuorovaikutus (PS1)

Kurssin tavoitteena on selvittää, millainen tiede psykologia on ja miten se selittää ihmisen toimintaa. Kurssilla tutustutaan psykologiaan tieteenä ja sen eri osa-alueisiin sekä asemaan tieteiden kentässä. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää ihmisen toiminnan psykologisen selittämisen ulottuvuuksia tutustumalla psykologian tutkimusmenetelmiin, tutkimuskohteisiin ja psykologian sovellutusmahdollisuuksiin.

Kurssilla luodaan yleiskatsaus psyykkisiin toimintoihin, psykologian käsitteistöön sekä tutustutaan 1900-luvulla syntyneisiin psykologian pääsuuntauksiin. Tutustutaan oppimiseen psykologisenä ilmiönä ja pohditaan omien opiskelutaitojen kehittämistä psykologisen tiedon avulla vertailemalla erilaisia opiskelutekniikoita. Kurssilla luodaan myös yleiskatsaus sosiaalipsykologian käsitteistöön.

Syventävät kurssit

2. Ihmisen psyykinen kehitys (PS2)

Kurssilla pohditaan, miksi ihminen on sellainen kuin on. Kurssin keskeisenä tavoitteena on tarkastella ihmisen elämänkaarta erityisesti psyykkisen kehityksen näkökulmasta. Tutustutaan kehityspsykologian keskeisiin osa-alueisiin, teorioihin, tutkimusmenetelmiin ja -tuloksiin sekä tarkastellaan tutkimustulosten soveltamismahdollisuuksia myös oman elämän näkökulmasta. Selvitetään psyykkiseen kehitykseen vaikuttavien tekijöiden kokonaisuutta. Pohditaan oman identiteetin vahvistamisen mahdollisuuksia sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kulttuurin merkitystä psyykkisessä kehityksessä.

3. Ihmisen tiedonkäsittelyn perusteet (PS3)

Kurssin tavoitteena on tutustua kognitiivisiin toimintoihin. Pohditaan, miksi ihminen muistaa mutta myös unohtaa. Selvitetään, vastaako ihmisen havaitsema maailma todellisuutta, miksi uneksitaan ja nähdään unia, voidaanko luovuutta ja ajattelutaitoja kehittää, voiko oppimista tehostaa ja miksi vireystila vaihtelee eri tilanteissa.

Kurssilla tutustutaan kognitiivisten perusprosessien kuten havaitsemisen, oppimisen ja ajattelun psykologiseen tutkimukseen, käsitteistöön ja soveltamiseen erityisesti oman elämän tarpeita ajatellen. Tutustutaan myös vireystilan säätelyyn, nukkumiseen ja unien näkemisen merkitykseen sekä tarkastellaan kognitiivisten toimintojen häiriötiloja. Tarkastellaan hermoston rakennetta psykologian näkökulmasta ja tutustutaan neuropsykologian käytännön sovellutuksiin.

4. Motivaatio, tunteet ja älykäs toiminta (PS4)

Kurssin tavoitteena on selvittää, miksi erilaisia tunteita koetaan: rakastutaan, pelätään, hermostutaan tai tullaan mustasukkaisiksi. Tarkastellaan, miten tunteet syntyvät ja ovatko ne hallittavissa sekä mikä motivoi

ihmistä ja hänen toimintaansa. Pohditaan, miten tunne-elämän tasapaino vaikuttaa psyykkiseen hyvinvointiin ja millaiset tiedostamattomat tekijät ohjaavat ihmisen toimintaa ja käyttäytymistä.

Kurssilla tutustutaan motivaation ja emootioiden tutkimukseen ja perusteorioihin. Tarkastellaan erilaisia tunneteorioita ja motivaatiojärjestelmiä sekä niiden yhteyttä sosiaalisiin ja kulttuurisiin tekijöihin. Pohditaan tietoisien ja tiedostamattoman suhdetta toiminnan ohjauksessa. Selvitetään taitavan ajattelun, älykkyyden, asiantuntijuuden ja luovuuden edellytyksiä ja kehittämismahdollisuuksia.

5. Persoonallisuus ja mielenterveys (PS5)

Tavoitteena on selvittää, mitä mielenterveys on ja millaisia persoonallisuuksia on sekä miksi joidenkin psyykinen tasapaino häiriintyy ja miten kyseiset häiriöt ovat tunnistettavissa.

Kurssilla tutustutaan yksilöiden välisiin psyykkisiin eroihin ja selvitetään, millä eri tavoilla näitä eroja voidaan selittää keskeisten persoonallisuusteorioitten näkökulmasta. Tarkastellaan tunnetuimpia mielenterveyden häiriöitä ja hoitomuotoja sekä selvitetään niiden syitä ja riskitekijöitä. Pohditaan eri tapoja oman mielenterveyden ylläpitämiseksi. Kurssilla tutustutaan persoonallisuutta ja älykkyyttä mittaaviin testeihin testidemonstraatioiden avulla,

Koulukohtainen syventävä kurssi

6. Yksilö yhteisössä (PS6)

Kurssin tavoitteena on syventää, minkälainen tieteenala sosiaalipsykologia on. Selvitetään, miten sosiaalinen vuorovaikutus ja kulttuuri vaikuttavat ihmisen käyttäytymiseen ja psyykkiseen kehitykseen, miksi toiset haluavat hallita toisia ja toiset haluavat alistua, millaisia rooleja omaksutaan eri elämäntilanteissa, miksi toisen ihmisen ymmärtäminen ja hyväksyminen saattaa olla vaikeaa.

Kurssilla tutustutaan sosiaalipsykologian keskeiseen käsitteistöön, kysymyksenasetteluun ja sovelluksiin erityisesti lukiolaisen ikäkauden näkökulmasta.

Historia

Opiskelun tavoitteet

Historian opetuksessa Suomen historia ja maailmanhistoria kytketään tiiviisti yhteen, jotta opiskelijat ymmärtävät globaalin näkökulman merkityksen. Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana ja sen tiedonmuodostumisen perusteet. Historian kautta opitaan myös muiden tieteiden tiedollisia lähtökohtia. Historia tutkii yhteisöissä tapahtuneita muutoksia ja niiden syitä, ja sen opiskelu luo mahdollisuuksia ymmärtää tulevaisuutta ja mahdollisuuksia vaikuttaa siihen. Opiskelijan tulisi ymmärtää tieteelliseen tiedon mahdollisuudet mutta myös siihen liittyvät epävarmuustekijät. Opetuksessa korostuu ihmisen ja ympäristön välinen vuorovaikutuksen merkitys: eri aikakausia pyritään ymmärtämään kokonaisuuksina sekä pyritään valottamaan eri historiallisten kulttuurien ominaislaatuja.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Pääsääntöisesti pakolliset kurssit suoritetaan numerojärjestyksessä.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Pakollisia kursseja voi suorittaa itsenäisesti. Opiskelija tenttii kurssin oppikirjan ja tekee opettajan ohjauksessa kurssin aihepiiriin liittyviä harjoituksia.

Kurssien arviointi

Arvioinnissa kiinnitetään huomio keskeisten sisältöjen ja käsitteiden hallintaan, opiskelijan valmiuteen ilmaista tietonsa jäsentyneesti ja tulkita historiallisia tutkimuksia kriittisesti. Kurssit suunnitellaan opiskelijoiden kanssa, jolloin myös sovitaan tarkemmat arviointiperusteet. Oppimista arvioidaan esimerkiksi kokeella ja erilaisilla kurssitöillä.

Pakolliset kurssit

1. Ihminen, ympäristö ja kulttuuri (HI1)

Kurssilla opiskelija tutustuu erityisesti ympäristö-, väestö- ja sosiaalishistoriaan, joiden näkökulmia hän oppii ymmärtämään. Kurssi tarkastelee historiaa pitkätaiteileikkauksena esihistoriasta nykyaikaan. Kurssin keskeisiä tarkastelukulmia ovat luonto, talous, yhteisöjen muuttuminen, taloudelliset murroskaudet ja yhteiskuntien luokkarakenteet.

2. Eurooppalainen ihminen (HI2)

Kurssilla opiskelija tutustuu länsimaisen kulttuurin perintöön ja hän oppii ymmärtämään länsimaisen kulttuurin vuorovaikutusta muiden kulttuurialueiden kanssa. Kurssi tarkastelee eurooppalaisen kulttuurin maailmankuvan rakentumista siihen vaikuttaneiden aate- ja tieteenhistoriallisen kehityksen avulla. Kulttuurin ymmärretään sisältävän ilmiöt tapaehistoriasta korkeakulttuurin ilmiöihin sekä tieteenhistoriaan.

3. Kansainväliset suhteet (HI3)

Kurssilla opiskelijalle annetaan valmiuksia ymmärtää kansainvälisen politiikan teoriamalleja, joita hän pystyy soveltamaan nykypäivän poliittiseen keskusteluun. Kurssilla tarkastellaan kansainvälisen politiikan keskeisiä tapahtumia, taustoja ja muutoksia 1800-luvun lopulta lähtien. Tapahtumahistoria liitetään talous-, aate- ja kulttuurihistoriallisiin asiayhteyksiinsä. Painopiste on kansainvälisen politiikan teorioiden ja toimijoiden esittelyssä ja selittämisessä. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

4. Suomen historian käännekohtia (HI4)

Kurssilla opiskelija pohtii historian murros- ja käännekohtakäsitettä. Kurssin tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä murrosajoja ja niiden aiheuttamia muutoksia suomalaisessa yhteiskunnassa, kuten Suomen valtiollisen aseman muuttumista, siirtymistä sääty-yhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan ja kansallisen identiteetin muotoutumista. Suomen historian tapahtumat pyritään aina kytkemään kiinteästi kansainvälisepoliittisiin asiayhteyksiinsä.

Syventävät kurssit

5. Suomen vaiheet esihistoriasta autonomian aikaan (HI5)

Kurssilla opiskelija tutustuu pohjoimaisiin juuriin ja oppii ymmärtämään Suomen aseman idän ja lännen välissä. Kurssilla perehdytään Suomen historian kehityslinjoihin ennen autonomian aikaa. Suomea tarkastellaan idän ja lännen rajamaana; tutkitaan tämän ainutlaatuisen kulttuurisen rajalinjan vaikutusta suomalaisen kulttuurin muotoutumiseen. Näkökulma liitetään talouteen ja sitä rikastetaan paikallishistoriallisella tutkimuksella.

6. Kulttuurit kohtaavat (HI6)

Kurssilla opiskelijalle tarjotaan niitä taitoja, joita tarvitaan monikulttuurisessa maailmassa. Opiskelijat tutkivat jonkin tai joidenkin ulkoeurooppalaisten kulttuuripiirien ominaispiirteitä, historiaa, nykyaikaa ja vuorovaikutusta länsimaisen kulttuuripiirin kanssa. Opiskelijat perehtyvät kulttuurientutkimuksen historialliseen kehitykseen, peruskäsitteistöihin ja nykyisiin teorialleihin. Opiskelijat analysoivat kulttuurien välistä diskurssia sekä arjen kulttuurien kohtaamisen tasolla että mediassa ja maailmanpolitiikassa.

Kurssi sopii median lukiodiplomin pohjakurssiksi.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

7. Elokuva historian kuvaajana (HI7)

Kurssilla ohjataan opiskelijoita analysoimaan kriittisesti elokuvia, joissa kuvataan jotakin historiallista tapahtumaa. Opiskelijat analysoivat elokuvia ja vertaavat niiden ohjaajien ja käsikirjoittajien näkemystä aiheista valmistuneisiin historiallisiin tutkimuksiin. Kurssilaiset tutustuvat niin fiktio- kuin dokumenttelokuvaan ja pohtivat niiden keinoja jäsentää menneisyyttä. Kurssilaiset valitsevat yhden historiallisen aiheen, joista tehtyjä tutkimuksia ja elokuvia vertailevat.

Kurssi sopii median lukiodiplomin pohjakurssiksi.

8. Antiikin perintö (HI8)

Kurssilla vahvistetaan ja laajennetaan koulun klassis-humanistisen perinteen mukaisesti antiikin tuntemusta. Opiskelijat perehtyvät antiikin kirjallisuuteen, taiteeseen ja filosofiaan. Kurssin aikana tutustutaan myös klassisen arkeologian ja antropologian tutkimusmenetelmiin. Koska koulun entisissä opiskelijoissa on antiikin maailman tuntijoita, heidän asiantuntemustaan käytetään järjestämällä studia-luentosarjoja.

HI13 Mikrohistorian kurssi

Historian tutkimuksessa keskityttiin aiemmin paljolti valtioiden ja poliittisten johtajien toiminnan tutkimiseen. Viime vuosikymmeninä kuva siitä mikä on ”oikeaa historiaa” on kuitenkin laajentunut merkittävästi. Poliittisen historian rinnalle on noussut kokonaan uudenlaisia tutkimusaiheita. Mikrohistoriaksi tai uudeksi historiaksi kutsutun suuntaukseen edustajat ovat tutkineet esimerkiksi arjen historiaa, naisten asemaa eri aikakausina ja erilaisten käsitysten sekä käytöstapojen historiaa. Kurssilla tarkastellaan menneisyyttä mikrohistorian näkökulmasta. Esille nousee monia mielenkiintoisia esimerkkejä menneisyyden ihmisten toiminnasta. Samalla kurssi pyrkii laajentamaan osallistujien ku siitä, mitä historia oikeastaan on ja antamaan lisää virikkeitä myös omaehtoiseen menneisyyden tutkimiseen.

HI14 Historian kertauskurssi

Kurssin tavoitteena on kerrata lukion historian pakollisten ja syventävien kurssien keskeiset aihealueet ja syventää opiskelijan tietoja niiden teemoista. Kurssilla harjoitellaan vastaamaan erityyppisiin historiantehtäviin. Koska monet historian ylioppilastehtävät perustuvat erilaisten dokumenttien tulkitsemiseen ja analysointiin, opinnoissa kiinnitetään erityistä huomiota aineistopohjaisiin tehtäviin vastaamisen harjoitteluun. Opetus on suunnattu erityisesti niille, jotka kirjoittavat historian ylioppilaskirjoituksissa.

Yhteiskuntaoppi

Opiskelun tavoitteet

Yhteiskuntaopissa opiskelija tutkii yhteiskunnan rakennetta ja sen keskeisiä ilmiöitä, valtaa, taloutta ja vaikuttamista niin suomalaisen yhteiskunnan kuin koko maailman näkökulmasta. Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää yhteiskunnan olemuksen historiallisen kehityksen tuloksena. Kun opiskelija tuntee suomalaisen yhteiskuntajärjestelmän ja talouselämän perusteet ja keskeisen käsitteistön, hän pystyy toimimaan aktiivisena kansalaisyhteiskunnan vaikuttajana. Vaikuttamiseen kuuluu myös mediataidot, niin että kansalainen kykenee muodostamaan itselleen perustellun näkemyksen ristiriitaisista ja arvosidonnaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi: pakollisten kurssien suorittamisjärjestyksestä opiskelija voi päättää itse.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti: pakollisia kursseja voi suorittaa itsenäisesti. Opiskelija tenttii kurssin oppikirjan ja tekee opettajan ohjauksessa kurssin aihepiiriin liittyviä harjoituksia.

Kurssien arviointi

Arvioinnissa kiinnitetään huomio oppimäärän keskeisten sisältöjen ja käsitteiden hallintaan, opiskelijan valmiuteen ilmaista tietonsa jäsentyneesti sekä arvioida ja tulkita erilaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä kriittisesti. Kurssit suunnitellaan opiskelijoiden kanssa, jolloin myös sovitaan tarkemmat arviointiperusteet. Oppimista arvioidaan esimerkiksi kokeella ja erilaisilla kurssitöillä.

Pakolliset kurssit

1. Yhteiskuntatieto (YH1)

Kurssilla opiskelijan taitoja seurata yhteiskunnallista keskustelua vahvistetaan. Kurssi keskittyy yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiologian ja sosiaalipolitiikan käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Kurssilla tarkastellaan suomalaisen yhteiskunnan kehitystä hyvinvointiyhteiskunnaksi. Keskeisiä opiskeluteemoja ovat valta ja erilaiset poliittiset järjestelmät sekä kansalaisen mahdollisuudet vaikuttaa niin kansallisella kuin globaalilla tasolla. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

2. Taloustieto (YH2)

Kurssilla opiskelijalle annetaan taitoja seurata taloudellista keskustelua ja pyritään niin sisäisen kuin ulkoisen yritteliäisyyden vahvistamiseen. Kurssi keskittyy Suomen ja globaalin talouden toimintaperiaatteiden analyysiin kansantaloustieteen käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Kurssin näkökulma on sekä mikro- että makrotaloustieteessä. Keskeisiä opiskeluteemoja ovat suomalaisen yhteiskunnan historiallinen kehitys, nykytila ja tulevaisuus. Asioita katsotaan niin valtiovallan päätöksenteon, kuluttajan, pk-yrittäjän kuin suuryritysten kannalta.

Syventävät valtakunnalliset kurssit

3. Kansalaisen lakitieto (YH3)

Kurssin päämääränä on antaa opiskelijalle valmiudet kriittiseen keskusteluun oikeusjärjestelmän kehittämisestä, omien oikeuksien valvomiseen sekä käytännön oikeustoimien hoitamiseen. Kurssilla tarkastellaan länsimaisen oikeusjärjestelmän institutionaalisia ja oikeusfilosofisia perusteita ja annetaan myös perustiedot suomalaisesta oikeusjärjestelmästä.

4. Eurooppalaisuus ja Euroopan unioni (YH4)

Kurssi perehdyttää opiskelijat Euroopan unionin kehitykseen ja vahvistaa näin yksittäisen kansalaisen mahdollisuuksia vaikuttaa yhdentyvässä Euroopassa. Pääaiheena on, mitä suomalaisnuorelle merkitsee Euroopan unionin kansalaisuus. Kurssilla pohditaan erityisesti Euroopan unionin laajentumishaasteita, turvallisuuspoliittisia kysymyksiä ja EU:n suhdetta muihin globaaleihin järjestelmiin.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

YH5 Tulevaisuuden tutkimus

Kurssilla opiskelijat pohtivat omaa tulevaisuuttaan ja jäsentävät erilaisia mahdollisuuksien malleja. Opiskelijat tutustuvat tulevaisuuden tutkimuksen teorioihin. Nykyisyyttä jäsennetään menneisyyden ja tulevaisuuden risteyskohtana: opiskelijat luovat tulevaisuusskenaarioita niin yksityisellä, suomalaisella kuin globaalillakin tasolla. Kurssin aikana tehdään yhteistyötä eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan ja Suomen tulevaisuustutkimusseuran kanssa.

YH6 Turvallisuuspolitiikka

Kurssi syventää yhteiskuntaopin kurssilla saatuja taitoja. Kurssilla opiskelijat tutustuvat historiaan, maantieteeseen, talouteen ja hallintoon liittyviin asioihin, jotka muokkaavat valtioiden välisiä turvallisuuspoliittisia näkemyksiä ja ratkaisuja. Opiskelijat perehtyvät sekä Suomen kansalliseen turvallisuuspolitiikkaan että maailmanpolitiikan uusiin turvallisuuspolitiikan ongelmiin. Kurssin aikana opiskelijat perehtyvät johonkin alan teokseen, ja kurssille pyydetään alustajiksi asiantuntijoita.

YH7 Nykyaikaa etsimässä

Kurssilla tarkastellaan historiallisessa ja yhteiskunnallisessa kehityksessä tapahtuneita muutoksia viimeisten vuosikymmenten aikana, erityisesti kylmän sodan päättymisen jälkeen. Kurssin polttopisteessä on monia mielenkiintoisia ilmiöitä, jotka pakollisilla historian ja yhteiskuntaopin kursseilla saattavat ajanpuutteen takia jäädä vähemmälle huomiolle kuten suhtautuminen kuluttamiseen ja ympäristöön, talouden ja politiikan välisten valtasuhteiden muutokset sekä medioiden rooli muuttuvassa yhteiskunnassa. Kurssin työmuotoina ovat muun muassa erityyppisiin artikkeleihin ja aikalaisanalyysiin tutustuminen, TV- dokumenttien katsominen sekä mahdollisesti myös vierailut koulun ulkopuolisilla luennoilla. Kurssi on hyödyllinen kaikille, jotka haluavat syventää historiallis-yhteiskunnallista ajatteluaan, kasvattaa yleissivistystään sekä saada virikkeitä ja näkökulmia ympäröivän maailman tarkasteluun.

YH8 Yhteiskuntaopin kertauskurssi

Kurssin tavoitteena on kerrata lukion yhteiskuntaopin pakollisten ja syventävien kurssien keskeisiä aihealueita ja syventää opiskelijan tietoja niiden teemoista. Kurssilla tarkastellaan myös erilaisia ajankohtaisia aiheita, joiden ymmärtämisestä on hyötyä yhteiskuntaopin opiskelussa. Monet yhteiskuntaopin ylioppilastehtävät perustuvat erilaisten dokumenttien tulkitsemiseen ja analysointiin. Siksi opinnoissa kiinnitetään erityistä huomiota erityyppisten tilastojen, kuvaajien sekä dokumenttien analysointiin ja ymmärtämiseen. Opetus on suunnattu erityisesti niille, jotka kirjoittavat yhteiskuntaopin ylioppilaskirjoituksissa.

Musiikki

Opiskelun tavoitteet

Lukion musiikinopetuksen tavoitteena on opiskelijan musiikki-ilmaisun kehittäminen. Opetus lähtee opiskelijan omista lähtökohdista ja kehittää hänen identiteettiään. Tähän liittyy musiikillisen yleissivistyksen laajentaminen elämyksellisin keinoin ja ääniympäristöönsä vastuullisesti suhtautuvien opiskelijoiden kasvattaminen. Keskeisenä tavoitteena on opiskelijan oma musiikin tuottaminen, jonka yhteydessä hän oppii arvioimaan itse suorituksiaan. Tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia musiikin vastaanottamiseen ja tuottamiseen. Hän kokee elämyksiä, jotka tukevat aktiivisen musiikkisuhteen kehittymistä. Opiskelija oppii ymmärtämään musiikin ja kulttuurin välisiä suhteita kansallisesti ja kansainvälisesti. Sisältöjen valinnassa kiinnitetään huomiota oppiainekseen, jonka avulla voidaan lisätä luovaa ilmaisua ja viestintää.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Musiikin 1. kurssin suorittamisen jälkeen musiikkikurssit voidaan suorittaa missä järjestyksessä tahansa.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Musiikkikursseja voi suorittaa itsenäisesti. Osana suoritusta voidaan hyväksyä Sibelius-Akatemiassa, musiikkiopistoissa ja musiikkikouluissa suoritettuja tutkintoja.

Korvaavuudesta on aina erikseen neuvoteltava kurssin pitäjän kanssa.

Kurssien arviointi

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä musiikin osa-alueella tahansa. Osa-alueet ovat musisointi, musiikin kuuntelu ja musiikin tuntemus. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa, ei hänen musikaalisuuttaan.

Lukiodiplomin suorittaminen

Musiikin lukiodiplomin voi saada opiskelija, jolla on suoritettuna vähintään neljä musiikkikurssia. Lukiodiplomin voi suorittaa kahdella eri tavalla, jotka ovat musiikkiprojekti tai portfolio lukioaikaisista töistä. Molempiin malleihin kuuluu näytesalkku, johon sisällytetään kirjallisia/kuvallisia/soivia näytteitä, raportti työvaiheista sekä musiikillinen omaelämäkerta.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Yhteistyötä tehdään eri taideoppilaitosten (Sibelius-Akatemia, musiikkiopistot ja musiikkikoulut) ja taideinstituutioiden (Suomen Kansallisoppera, Helsingin kaupunginorkesteri, UMO-jazz ja niin edelleen) kanssa mahdollisuuksien mukaan.

Pakolliset kurssit

1. Musiikki ja minä (MU1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija löytää oman tapansa toimia musiikin alueella. Hän tutkii omia mahdollisuuksiaan musiikin tekijänä ja tulkitsijana, kuuntelijana ja kulttuuripalvelujen käyttäjänä.

Opiskelun lähtökohtana on opiskelijan oma musiikkitoiminta. Opiskelija kehittää äänenkäyttöään ja soittoaitiaan. Kurssilla kerrataan musiikin peruskäsitteiden tuntemusta aktiivisen musisoinnin avulla. Opiskelija perehtyy myös ääniympäristön tarkkailuun ja kuulonhuoltoon.

2. Moniääninen Suomi (MU2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan suomalaista musiikkia ja vahvistaa omaa kulttuurista identiteettiään. Opiskelija tutustuu Suomessa esiintyviin erilaisiin musiikkikulttuureihin. Kurssilla tarkastellaan myös eurooppalaisen taidemusiikin vaikutuksia suomalaiseen musiikkikulttuuriin.

Kurssin oppisisällöt edustavat eri musiikinlajeja: populaari-, taide-, ja perinnesävelmusiikkia.

Syventävät kurssit

3. Ovet auki musiikille (MU3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan itselleen vieraita musiikinlajeja ja musiikkikulttuureja ja sekä ymmärtämään kulttuurisidonnaisuutta. Kurssilla tutustutaan syvällisesti joihinkin musiikinlajeihin ja musiikkikulttuureihin. Tutustumiskohteet sovitaan yhdessä kurssilaisten kanssa.

4. Musiikki viestii ja vaikuttaa (MU4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taidemuodoissa ja mediassa. Opiskelija perehtyy musiikin osuuteen esimerkiksi elokuvassa, näyttämöllä, joukkoviestimissä ja Internetissä. Sisältöjen tarkastelussa ja työskentelytavoissa painottuu monipuolisuus. Musiikin vaikuttavuutta tutkitaan analysoimalla olemassa olevaa tai itse tuotettua materiaalia.

5. Musiikkiprojekti (MU5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmässä tai itsenäisesti musiikillisen kokonaisuuden, jossa hän käyttää aiemmin hankkimiaan tietoja ja taitoja. Kyseessä voi olla esimerkiksi konsertti, ohjelmaa koulun juhliin, äänite tai tallenne.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

Kuorokursseilla harjoitellaan monipuolista kuoro-ohjelmistoa, jota esitetään koulun juhlissa. Kursseilla syvennetään terveen äänenkäytön perusteiden tuntemusta. Tavoitteena on oppia hyvä hengitystekniikka, josta on hyötyä niin puheessa kuin laulussa. Kuoro-ohjelmistossa perehdytään eri vuosisatojen kuorolauluperinteeseen ja saadaan näin yleiskuva kuorolaulun kehittymisestä.

6. Kuoro (alkeis) (MU6)

Kurssi on tarkoitettu opiskelijoille, jotka laulavat mielellään. Ohjelmisto klassisesta poppiin suunnitellaan yhdessä. Laulujen lisäksi harjoitellaan äänenmuodostusta. Yksilöllistä ohjaustakin annetaan.

7. Kuoro (jatko) (MU7)

Kuorolaulun jatkokurssi on tarkoitettu kuorokurssin suorittaneille. Kurssi sopii opiskelijoille, jotka haluavat kehittää edelleen laulutaitoaan. Halukkaille on tarjolla myös solistitehtäviä, joihin valmennetaan.

8. Kuoro (mestari) (MU8)

Kuorolaulun mestarikurssi on tarkoitettu kuorokurssit (MU6 ja MU7) suorittaneille opiskelijoille. Opiskelijoilla on taitoa vaativia tehtäviä kuorolauluissa ja solistitehtävissä. Kuorokurssit harjoittelevat erikseen pienryhmissä muun muassa stemmarajoituksia ja yhdessä tehtävien mukaan.

9. Kamarikuoro (MU9)

Kuoro koostuu pienestä ryhmästä, joka aktiivisesti harjoitellen pyrkii musiikillisesti korkeatasoisiin suorituksiin. Kuoroon valitaan opiskelijoita, jotka pystyvät ja haluavat kehittää omaa ääntään ammattimaiseen suuntaan. Edellytys kamarikuoroon osallistumiselle on vähintään yhden kuorokurssin suorittaminen kiitettävästi.

10. Bändisoitto tai soitinyhtye (MU10)

Kurssi on tarkoitettu opiskelijalle, joka haluaa musisoida pienryhmässä. Kurssilla on ryhmäsoittoa ja itsenäistä harjoittelua.

11. Rockia ja Kalevalaa kanteleilla (MU11)

Intensiivisen viikonloppukurssin tavoitteena on tutustuttaa opiskelijat suomalaisen musiikkikulttuurin perinnesoitteisiin (muun muassa kanteleet, jouhikko, tietäjänrumpu ja munniharppu) ja niiden nykysovelluksiin (esimerkiksi sähkökanteleet).

13. Musiikin lukiodiplomikurssi (MU13)

Musiikin lukiodiplomin voi saada opiskelija, jolla on suoritettuna vähintään neljä musiikinkurssia. Lukiodiplomin voi suorittaa kahdella eri tavalla, jotka ovat musiikkiprojekti tai portfolio lukioaikaisista töistä. Molempiin malleihin kuuluu näytesalkku, johon sisällytetään kirjallisia/kuvallisia/soivia näytteitä, raportti työvaiheista sekä musiikillinen omaelämäkerta. Diplomikurssi on ohjattua ja itsenäistä työskentelyä. Arviointi toteutetaan valtakunnallisten kriteerien pohjalta asteikolla 1-5 sekä sanallisella arvioinnilla. Lukiodiplomin arviointiin osallistuu kurssin opettajan lisäksi toinen musiikin ammattilainen.

Kuvataide

Lukion kuvataideopetuksessa opiskelija oppii tulkitsemaan, arvostamaan ja arvottamaan omaa ja muiden kuvallista kulttuuria. Kuvataideopetuksen tarkoituksena on kehittää opiskelijan ymmärrystä yhteiskunnan ja ympäristön visuaalisista ilmiöistä ja niiden merkityksistä. Omakohtainen taiteellinen työskentely antaa opiskelijalle mahdollisuuden taiteesta nauttimiseen, onnistumisen kokemuksiin ja itselle tärkeiden asioiden ilmaisemiseen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan mielikuvituksen, luovan ajattelun ja assosiaatiokyvyn kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan ja perustelemaan esteettisiä ja eettisiä arvovalintojaan omassa elämässä, kuvataiteessa, mediassa ja kulttuuriympäristössä. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää taiteen merkityksen omassa elämässään ja yhteiskunnassa. Opetuksessa syvennetään visuaalisen kulttuurin yleissivistyksen perusteet ja luodaan riittävät edellytykset jatko-opinnoille.

Opetuksen sisältöjä ovat kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu, taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen, ympäristön suunnittelu, arkkitehtuuri ja muotoilu sekä median visuaaliset tekstit. Opetuksessa pyritään oppiaineen sisäiseen integraatioon, jossa taidolliset ja tiedolliset sisällöt täydentävät toisiaan. Oppisisällöistä rakennetaan teemallisia kokonaisuuksia ja opetuksessa tehdään yhteistyötä eri taiteen- ja tieteenalojen kanssa. Opetuksen lähtökohtana on opiskelijan oma kokemus, jonka pohjalta opiskelija toteuttaa monipuolisia kuvien tuottamis- ja tulkintaprosesseja.

Oppiaineiden välistä yhteistyötä tehdään kouluympäristön viihtyvyyden ja kulttuuritoiminnan lisäämiseksi. Opiskelija hankkii projekti- ja kulttuuriosaamista työskennellessään yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa. Normaalilyseon kuvataidekursseilla perehdytään erityisesti koulun keskeisen sijainnin ansiosta lähellä olevien lukuisten taidemuseoiden ja -gallerioiden tarjontaan sekä hyödynnetään muutenkin lähialueen arkkitehtuuria ja kuvanveistoa.

Opiskelun tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen ja kurssien yhteisenä tavoitteena on, että opiskelija oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja arvottamaan kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria omassa elämässään ja yhteiskunnassa. Opiskelija tuntee kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin keskeisiä käsitteitä ja osaa käyttää niitä taideteosten, visuaalisten viestien sekä omien ja toisten töiden tulkinnassa, arvioinnissa ja työskentelyprosessin kuvailussa. Opiskelija harjaantuu tavoitteelliseen prosessinomaiseen työskentelyyn ja itsearviointiin sekä yhteistyöhön ja oppii valitsemaan ja käyttämään tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja, tekniikoita ja välineitä kuvallisessa ilmaisussaan. Opiskelija oppii tuntemaan nykytaidetta ja kuvataiteen historiaa ja ymmärtämään mediakulttuuria ja sen vaikutusta ihmiseen ja yhteiskuntaan. Opiskelija oppii mediatuotannon visuaalisen sisällön suunnittelua, tuottamista ja esteettistä arviointia ja osaa soveltaa mediateknologiaa omassa kuvallisessa työskentelyssään; tuntee arkkitehtuurin, muotoilun ja esinekulttuurin visuaalista kieltä ja historiaa. Opiskelija tiedostaa oman toimintansa vaikutukset luontoon, kulttuurimaisemaan, rakennettuun ympäristöön ja niitä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon sekä osaa käyttää ja arvostaa kulttuuripalveluja.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Kuvataiteen kurssien suoritusjärjestys on vapaa, mutta pakollisten kurssien (KU1 ja KU2) suorittamista suositellaan ennen syventävien (KU3—KU5) ja koulukohtaisten syventävien kurssien (KU6—KU12) suorittamista. Lukiodiplomin (KU13) suorittamiseen vaaditaan neljä aiemmin hyväksytysti suoritettua kurssia.

Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Kuvataiteen kurseja ei voi suorittaa itsenäisesti. Jokaisen tehtävänannon yhteydessä opetetaan tehtävien taustoja, niiden tekemistä ohjataan tunneilla ja niissä tarvitaan usein sellaisia erikoismateriaaleja, joita opiskelijalla ei ole käytettävissä kotonaan.

Kurssien arviointi

Kuvataiteen arviointi on pitkäkestoista ja vuorovaikutteista. Arvioinnin tulee antaa tietoa opiskelijan edistymisestä ja samalla kannustaa häntä ilmaisemaan itseään rohkeasti luottaen omaan kuvalliseen ilmaisuunsa. Kuvataideopetuksen tulee kehittää opiskelijan itsearviointitaitoja. Arvioinnin kohteina ovat työprosessit, työskentelyn tulokset, sisällölliset, ilmaisulliset ja tekniset taidot ja kyky soveltaa teoriatietoa omassa ilmaisussaan. Kuvataidekurssien arvioinnissa otetaan huomioon kuvalliset ja kirjalliset yksilö- ja ryhmätehtävät,

luonnokset, itsenäisesti suoritettavat tehtävät ja yleinen aktiivisuus.

Kuvataiteen lukiodiplomikurssi

Kuvataiteen lukiodiplomi on näyttökoe, jonka tehtävät annetaan valtakunnallisesti. Lukiodiplomityön voi suorittaa opiskelija, joka on suorittanut 4 kuvataiteen kurssia. Lukiodiplomityö koostuu kolmesta osasta: omasta taiteellisesta teoksesta, portfolioista, jota rakennetaan oman taiteellisen teoksen myötä sekä kirjallisen osasta. Kuvataiteen lukiodiplomin suorittamisesta on etua joihinkin jatko-opintopaikkoihin haettaessa. Työ arvostellaan asteikolla 1—5.

Pakolliset kurssit

1. Minä, kuva ja kulttuuri (KU1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii oman tekemisen kautta tuntemaan visuaalisen kulttuurin sisältöjä ja perusteita sekä ymmärtämään taiteen merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle. Kurssilla tutkitaan taiteen roolia kulttuurin tulkkina: miten suomalaisuus, pohjoismaisuus, eurooppalaisuus ja Euroopan ulkopuoliset kulttuurit näkyvät taiteessa. Kurssilla käsitellään sitä, miten eri aikojen erilaiset taidekäsitteet ilmenevät taiteessa ja vaikuttavat taiteen vastaanottamiseen. Tavoitteena on myös pohtia kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä omassa elämässä ja yhteiskunnassa sekä nauttia ja oppia taiteesta.

Kurssilla opiskelija harjaantuu ilmaisemaan itseään kuvataiteen keinoin ja rohkaistuu tekemään omakohtaisia ratkaisuja. Kurssilla opiskelija kehittää omaa kuvallista ilmaisuaan piirtämällä, maalaamalla, kolmiulotteisilla tekniikoilla sekä tutustuu digitaalisen kuvan käyttöön. Harjoitustehtävien avulla tutkitaan muun muassa kuvan sommittelun, muodon ja tilan kuvaamisen, värin merkityksen ja liikevaikutelman mahdollisuuksia taiteessa.

Kirjallisten ja kuvallisten tehtävien avulla opiskelija tutustuu taiteen ja taidehistorian käsitteistöön sekä oppii käyttämään tätä käsitteistöä tarkastellessaan ja arvioidessaan omia, muiden opiskelijoiden, taiteen ja median kuvia sekä pohtimaan kuvan valtaa ja vallan kuvaa kulttuurissa.

Opiskelija oppii tarkastelemaan visuaalisen kulttuurin ilmiöitä kriittisesti ja tulkitsemaan niiden sisältöjä, muotoja ja merkityksiä yksilön ja yhteiskunnan kannalta sekä soveltamaan oppimaansa omassa työskentelyssään. Opiskelija oppii tulkitsemaan kuvaa sekä kuvallisin ja että sanallisin keinoin sekä tutustuu erilaisiin kuvan analysointitapoihin, kuten formalistiseen, semioottiseen, ikonografiseen ja reseptioanalyttiseen tulkintaan.

Kurssilla kootaan portfolioita, jota opiskelija voi täydentää myös myöhemmillä kuvataidekursseilla.

2. Ympäristö, paikka ja tila (KU2)

Kurssin tavoitteena on että opiskelija oppii arkkitehtuurin ja muotoilun perusteita, ilmaisutapoja, materiaalituntemusta, estetiikka ja suunnitteluprosesseja. Koska kurssin keskeinen sisältö on ympäristö, oppimista tapahtuu myös luokkahuoneen ulkopuolella koulun lähiympäristössä tutkimalla, havainnoimalla ja tekemällä. Ympäristön suunnittelusta ja muotoilusta pyritään tekemään havaintoja eri näkökulmista kuten esteettiseltä ja eettiseltä sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävänsä kehityksen kannalta. Pyritään löytämään myös ympäristön myyttisiä ja runollisia ominaisuuksia opiskelijoiden omien muistojen ja kokemusten pohjalta.

Kurssilla opitaan analysoimaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä sekä rakennettua- ja esineympäristöä esteettisten ja ekologisten arvojen pohjalta. Tehtävien yhteydessä havainnoidaan ympäristön muotoilua, materiaaleja ja merkitystä. Tekniikkoina käytetään muun muassa piirustusta, maalausta, kolmiulotteista ilmaisua ja valokuvausta.

Syventävät kurssit

3. Media ja kuvien viestit (KU3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii erittelemään ja tulkitsemaan median kuvaaman maailman suhdetta kulttuuriin ja todellisuuteen sekä ymmärtämään kuvailmaisun vaikutuskeinoja mediassa. Opiskelija perehtyy erilaisten tehtävien avulla mediakuvan eri muotoihin kuten kuvajournalismiin, mainos- ja viihdekuvaa. Kurssilla tutkitaan myös populaarikulttuurin kuvia, sarjakuvia sekä www-sivujen ja tietokonepelien kuvailmaisua. Opiskelija oppii käyttämään erilaisia kuvia ja tekniikoita eri viestintäympäristöissä oman ilmai-

sunsa välineenä ja perehtyy graafisen suunnittelun perusteisiin: taittoon, typografiaan ja kuvan muokkaus- ja siirtomenetelmiin.

Opiskelija oppii analysoimaan ja kehittämään omaa mediasuhdettaan ja tarkastelemaan mediakuvien (piilo) merkitystä ja vaikutusta eri aikoina, paikoissa ja osakulttuureissa.

Kurssilla pohditaan valokuvan roolia mediassa sekä elokuvan ja videon vaikutusta perinteiseen ja uudistuvaan kuvakerrontaan sekä tarkastellaan visuaalisuuden merkitystä tuotteistamisessa ja tuotemerkkien luomisessa. Kurssi sopii median lukiodiplomin pohjakurssiksi.

4. Taiteen kuvista omiin kuviin (KU4)

Kurssilla opiskelija oppii hahmottamaan kuvataiteen historian pääpiirteet teemallisesti ja kronologisesti taidokuvien tulkinnan ja analyysin kautta. Opiskelija oppii ymmärtämään eri aikakausien kulttuuristen merkitysten ja käsitysten ilmenemisen kuvataiteessa ja käyttämään taiteen kuvastoja hyväkseen omissa töissään. Oppilas oppii työskentelmään itsenäisesti soveltaen taiteellista luomisprosessia sekä harjaantuu pohdiskelemaan, sanalliseen itsearviointiin. Opiskelija oppii ymmärtämään kuvan sisällön ja muodon taiteilijan ja kulttuurin viestinä ja kehittämään omaa ilmaisuaan kuvataiteen tuntemuksen kautta sekä kuvantekemisen peruskeinojen ja tekniikoiden avulla.

5. Nykytaiteen työpaja (KU5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii seuraamaan ja arvioimaan nykytaiteen ajankohtaisia ilmiöitä, pohtii nykytaiteen sisältöjä ja muotoja ja nykytaiteen taustalla vaikuttavia ilmiöitä ja erilaisia taidekäsitteitä. Opiskelija oppii havaitsemaan ja oivaltamaan ympäristön visuaalisia merkityksiä sekä soveltamaan havaintojaan omassa ilmaisussaan ja ymmärtämään nykytaiteen ja kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Opiskelija oppii soveltamaan nykytaiteen keinoja työskennellessään erilaisten ilmiöiden parissa, osallistuu mahdollisuuksien mukaan taiteiden välisiin projekteihin koulussa tai koulun ulkopuolella ja harjaantuu tavoitteelliseen prosessinomaiseen työskentelyyn, esimerkiksi oman produktion toteuttamisen yhteydessä. Kurssilla tutustutaan myös visuaalisen alan ammatteihin ja taidealan organisaatioihin sekä jatkokoulutusmahdollisuuksiin.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

6. Valokuva 1 (KU6)

Kurssilla perehdytään järjestelmäkameran käyttöön, filmimateriaaleihin ja pimiötyöskentelyyn. Tutustutaan myös valokuvien tekoon ilman kameraa, kuten fotogrammeihin, camera obscuraan ja syanotypiaan. Opitaan valokuvauksen historiaa, ilmaisua ja kuvasomittelua.

Tutustutaan muutamien keskeisten valokuvaajien teoksiin ja käydään näyttelyissä. Kurssin teoksista kootaan näyttely. Kurssi sopii median lukiodiplomin pohjakurssiksi.

7. Valokuva 2 (KU7)

Kurssin tavoitteena on lisätä ymmärrystä valokuvauksesta nykyaikaisena viestimenä ja taideilmaisuna. Kurssin edellytyksenä on osata sujuva kamerankäyttö ja toimia itsenäisesti pimiössä (kurssi KU6 tai vastaavat tiedot). Kurssin keskeinen sisältö on digitaalisen kuvaprosessin ymmärtäminen ja kuvankäsittely. Kurssin tehtävät perustuvat kurssikohteisesti sovittuihin teemoihin. Opiskelijat tuottavat uusia kuvia sekä käyttävät soveltaen itselleen tärkeitä kuvia eri lähteistä. Kurssitöistä kootaan näyttely. Kurssin aikana tutustutaan nykyvalokuvauksen keskeisiin ilmiöihin myös näyttelykännein.

Kurssi sopii median lukiodiplomin pohjakurssiksi.

8. Taidemaalaus ja piirustus (KU8)

Kurssilla syvennetään tietoja ja taitoja maalaus- ja piirustustekniikoista ja välineistä. Kurssilla luodaan katsoja muutamien keskeisten maalareiden ja piirtäjien tuotantoon ja heidän menetelmiinsä sekä kuvalliseen ilmaisuunsa. Taiteilijoiden alkuperäisteoksia tutkitaan ja analysoidaan näyttelykänneillä museoissa ja gallerioissa. Kurssilla tehdään materiaali- ja tekniikkaharjoituksia sekä 1–2 suurempaa teosta. Kurssin töistä kootaan näyttely.

9. Taidegrafiikka (KU9)

Kurssilla tutustutaan taidegrafiikan eri koho- ja syväpainomenetelmiin ja niille ominaisiin ilmaisumuotoihin. Tutustutaan taidegrafiikan käyttömuotoihin ja historiaan sekä keskeisiin taiteilijoihin ja käydään näyttelyissä. Kurssilla tehdään harjoitustehtäviä eri grafiikan menetelmillä. Töistä kootaan näyttely.

10. Sarjakuva ja kuvitustaide (KU10)

Kurssilla tutustutaan sarjakuvan ja kuvitustaiteen historiaan ja nykypäivään sekä tutkitaan kuvailmaisun mahdollisuuksia erilaisten tehtävien ja tekniikoiden avulla. Tutustutaan erilaisiin kuvitustyyleihin ja etsitään oman kuvailmaisun mahdollisuuksia ja omia vahvuusalueita. Kurssilla toteutetaan yhteisesti pienimuotoinen julkaisu, johon kootaan kurssilla syntyneet teokset.

11. Keramiikka ja kuvanveisto (KU11)

Kurssilla kerrataan keramiikan perustekniikoita, tutustutaan muihin kolmiulotteisen ilmaisun tekniikoihin ja materiaaleihin ja sovelletaan niitä kuvanveistossa. Tutustutaan keramiikan ja kuvanveiston rooliin taiteen historiassa ja nykytaiteessa.

12. Elokuvailmaisus (KU12)

Kurssilla tutustutaan katsomisen, keskustelujen ja tekemisen kautta elokuvailmaisun, käsikirjoituksen, kuvauksen ja leikkauksen perusteisiin sekä joihinkin erilaisiin peruslajityyppeihin. Kurssilla toteutetaan yhteisesti sovittava(t) lyhytelokuva(t) digitaalitekniikalla.

Kurssi sopii median lukiodiplomin pohjakurssiksi.

14. Syventävä kuvailmaisun kurssi (KU14)

Syventävän kuvailmaisun kurssilla opiskellaan monipuolisesti kuvailmaisun taitoja sen mukaan, mitä kurssin aluksi yhteisesti sovitaan. Kurssilla esimerkiksi piirretään, maalataan, tehdään grafiikkaa ja muotoillaan. Kurssilla voidaan myös opiskella valokuva- ja elokuvailmaisua. Kurssi yhdistää kaikkien koulukohtaisten syventävien kuvataiteen kurssien teemoja ja tekniikoita.

Liikunta

Opiskelun tavoitteet

Liikunnan ja terveystiedon tehtävänä on tukea nuoren kasvua ja kehitystä fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti tasapainoiseksi ja mahdollisimman hyvinvoivaksi ihmiseksi. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää elinikäisen liikunnan merkityksen omalle terveydelleen, opiskeluvireydelleen ja työkyvyllään sekä omaksuu liikunnallisen elämäntavan. Liikunnan ja terveystiedon tavoitteena on myös, että opiskelija tuntee kansallisen liikuntakulttuurin mahdollisuudet ja merkityksen sekä tuntee ja ymmärtää kansainvälistä liikuntakulttuuria. Opiskelija tutustuu lukion aikana moniin eri lajeihin, hänen kuntonsa kohoaa ja hänen liikuntataitonsa kehittyvät edelleen, ja hän löytää oman lajinsa ja tapansa harrastaa liikuntaa.

Kurssien arviointi

Liikunnan arviointi perustuu jatkuvaan havainnointiin opiskelijan edistymisestä. Liikunnan arvosana muodostuu harrastuneisuudesta, fyysisestä toimintakykyisyydestä ja liikuntataidoista.

Liikunnan arvosanan korotukseen vaaditaan aikaisempaa paremmat näytöt keskeisimmissä liikunnan taidoissa ja fyysisessä kunnossa, ja opiskelijan on osallistuttava vähintään 12 liikunnan tunnille ja lisäksi monipuolisiin liikuntatesteihin.

Liikunnan kurseja voi suorittaa itsenäisesti erityisperusteluin. Tällöin suoritetaan opettajan määräämät tehtävät

Liikunnan lukiodiplomi

Liikunnan lukiodiplomin suorittamisen ehtona on, että opiskelija on suorittanut vähintään viisi liikunnan kurssia. Tämän lisäksi opiskelija osallistuu päättökokeeseen, jossa arvioidaan liikuntatiedot ja liikuntakykyisyys (kunto- ja liikehallinta). Erityisosaaminen arvioidaan opiskelijan valitsemassa lajissa. Opiskelijan antamien tietojen perusteella todistukseen merkitään myös muut opiskelijan harrastamat lajit, mahdollinen menestyminen kilpaurheilussa ja osallistuminen koulun liikuntatoimintaan lukion aikana. Opiskelija voi antaa osan näytöistä jo liikuntatunneilla. Yhteistyötaidot arvioidaan liikuntakurssien perusteella. Opiskelija pitää portfolioa koulun liikuntakursseista sekä vapaa-ajan liikunnastaan ja omasta harjoittelustaan tarkastellen omaa oppimisprosessiaan. Portfoliostaan hän tuo tiivistelmän arvioitavaksi.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Jos opiskelija suorittaa liikunnan lukiodiplomin, hänelle voidaan lukea hyväksi esimerkiksi Kansallisoopperan balettikoulun tanssiopetusta ja eri lajien valmentajatutkintoja (A ja B-tasoa vastaavia) liikuntakursseiksi erillisen sopimuksen mukaisesti.

Pakolliset kurssit

1. Taitoa ja kuntoa (LI1)

Kurssilla kehitetään opiskelijan liikuntataitoja eri vuodenaikojen keskeisissä sisä- ja ulkoliikuntamuodoissa (esimerkiksi maastoliikunta, luistelu, uinti, sisä- ja ulkopalloilu, lihaskuntoharjoittelu, telinevoimistelu, tanssi). Opiskelun tavoitteena on eri lajitaitojen kehittäminen ja ylläpitäminen, kunnon kohottaminen ja liikunnallisen ilmaisun kehittäminen. Tärkeää on myönteisen asenteen luominen liikuntaan ja oman kunnon kohottamiseen.

2. Liikuntaa yhdessä ja erikseen (LI2)

Kurssin tavoitteena on ohjata opiskelijoita liikuntaharrastuksiin ja vahvistaa liikunnalle myönteisiä asenteita. Kurssilla syvennetään ja laajennetaan LI1-kurssin sisältöjä. Liikuntatuntien luonne on taitoharjoittelun ohella toiminnallinen ja kuntouttava. Kurssilla on mahdollisuus eriyttää opetusta opiskelijoiden kiinnostuksen kohteiden mukaan.

Syventävät kurssit

3. Virkisty liikunnasta (LI3)

Kurssin tavoitteena on tukea opiskelijan jaksamista ja lisätä opiskeluvireyttä rentouttavien ja elämyksellisten liikuntakokemusten kautta. Kurssilla toteutuu siis liikunnan lajien kirjo. Tavoitteena on löytää uusista lajeista elämyksiä ja positiivisia liikuntakokemuksia. Opetus tapahtuu eri liikuntapaikoilla. Opiskelijoille voi aiheutua joitakin menoeriä (muun muassa pääsylippuja ja välinevuokria). Kurssin ohjelma ja lajit suunnitellaan yhteistyössä opiskelijoiden kanssa.

4. Yhdessä liikkuen (LI4)

Yhdessä liikkuen eli niin sanotulla vanhojen tanssien kurssilla opiskelijaa ohjataan omaksumaan hyvä ja monipuolinen tanssitaito. Kurssilla perehdytään eri aikakausien tansseihin, opitaan tanssien historiaa ja niihin liittyviä tapoja ja pukeutumista. Harjoitelluista tansseista valitaan esitettävät tanssit vanhojen päiväksi. Tanssit esitetään vanhemmille ja koululle sekä osallistutaan mahdollisesti muiden lukioden kanssa yhteisnäytökseen.

5. Kuntoliikunta (LI5)

Kurssin teemana on keho kuntoon eli oman säännöllisen liikunnan tehostaminen ja oman kunnon kohottaminen. Opiskelijat laativat henkilökohtaisen liikuntasuunnitelman kurssille, joka toteutetaan sekä itsenäisesti että ryhmässä. Opettaja tarkentaa sisällön yhdessä opiskelijaryhmän kanssa.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

6. Palloilukurssi (LI6)

Kurssin tavoitteena on tarjota vastapainoa teoreettiselle opiskelulle koulupäivän aikana, kehittää opiskelijoiden fyysistä kuntoa, antaa liikunnan iloa ja sosiaalista yhdessäoloa. Kurssin sisältö suunnitellaan kurssin alussa yhdessä osallistujien kanssa ottaen huomioon opiskelijoiden mielenkiinnon, vuodenajan ja viikon työjärjestyksen. Mailapeleistä etusijalla ovat tennis ja sulkapallo. Pelitunneilla opetetaan lyöntien perustekniikkaa ja liikkumista. Kurssi on yhteinen pojille ja tytöille, mutta mahdollistaa tarvittaessa myös eriyttämisen.

7. Mailapelikurssi (LI7)

Kurssi sisältää seuraavia mailapelejä: sulkapallo, squash, tennis, golf. Kurssilla opetetaan lyöntien perustekniikka, liikkuminen, pelitaktiikka ja säännöt. Lajeja harjoitellaan ja pelataan. Opiskelijan niin halutessa hän voi keskittyä tiettyihin lajeihin ja jättää muita vähemmälle. Kurssin opettajina ovat tyttöjen ja poikien liikunnanopettajat. Tämä mahdollistaa sisältöjen eriyttämisen. Mahdollisuuksien mukaan käytetään koulun tiloja. Syksyllä ja keväällä käytetään maksuttomia ulkokenttiä. Tarvittaessa vuokrataan pelikenttä ryhmää varten, jolloin maksu jaetaan tasan ryhmän kesken ja hinta pysyy edullisena. Opiskelijat hankkivat mailat ja pallot sekä maksavat kenttien vuokrat. Koulun mailoja voi myös käyttää. Golf-opetus järjestetään yhteistyössä seuran kanssa, joten kustannukset pysyvät alhaisina. Kurssi ei edellytä green cardia, mutta sen voi mahdollisesti suorittaa kurssin aikana.

Terveystieto

Opiskelun tavoitteet

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan nojautuva oppiaine, jonka tarkoitus on edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Terveysosaamiseen kuuluu valmius ottaa vastuuta oman ja toisten terveyden edistämisestä. Lukion terveystiedon opetuksessa tarkastellaan terveyttä ja sairautta sekä terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä ja hoitoa yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Suositus kurssien suoritusjärjestykseksi

Pakollisen kurssin suorittamisen jälkeen muiden terveystiedon kurssien suoritusjärjestys on vapaa. Terveystiedon kursseja voi suorittaa itsenäisesti erityisperusteluin.

Kurssien arviointi

Arvioinnissa korostetaan terveyttä ja sairautta koskevan tiedon ymmärtämistä ja soveltamista. Huomio kiinnitetään siihen, miten opiskelija osaa käyttää ja yhdistää erilaisiin lähteisiin perustuvaa tietoa. Arvioinnin kohteena on opiskelijan valmius terveyttä ja sairautta koskevaan eettiseen arvopohdintaan ja taito perustella omia terveysvalintoja sekä taito arvioida yhteisössä tehtyjä terveyttä ja sairautta koskevia ratkaisuja. Terveystiedon arvioinnissa voidaan käyttää kurssikokeita, yksilö- ja ryhmätehtäviä, esitelmää, pienimuotoisia kartoituksia ja tutkimuksia sekä toiminnallisia tehtäviä.

Pakollinen kurssi

1. Terveyden perusteet (TE1)

Tavoitteena on terveyden merkityksen ymmärtäminen, terveyden ja terveellisten elintapojen arvostaminen sekä terveystapojen ja -tottumusten omaksuminen. Kurssilla perehdytään fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen työ- ja toimintakykyyn sekä työ- ja muuhun turvallisuuteen vaikuttaviin tekijöihin. Opetusryhmä valitsee itse osan sisällöstä.

Syventävät kurssit

2. Nuoret ja terveys (TE2)

Kurssilla tarkastellaan elämää nuoren aikuisen näkökulmasta ja keskitytään terveyden arvostukseen, terveysongelmia selittäviin ilmiöihin, terveyteen vaikuttaviin valintoihin, koettuun terveyteen, vanhemmuuteen ja terveyden ylläpitoon liittyvään vastuullisuuteen. Kurssilla perehdytään myös psyykkisen terveyden perusteisiin sekä stressin hallintaan ja rentoutumiseen. Kurssi syventää terveystiedon pakollisen kurssin tietoja erityisesti arkielämän terveystottumusten osalta. Sisältöpainotukset valitaan ryhmän tarpeita vastaaviksi. Työskentelyssä korostuu yhdessä opiskelu. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

3. Terveys ja tutkimus (TE3)

Kurssilla perehdytään terveyden ja sairauden tutkimiseen ja tutkimustulosten tulkintaan. Lisäksi pakollisen kurssin tietoja syvennetään terveydenhuollosta, terveyspalvelujen tarjonnasta sekä yksilön asemasta terveyden- ja sairaudenhoidossa. Työskentelyssä korostuvat tekemällä oppiminen, toiminnallisuus, tutkiminen ja vierailukäynnit.

Koulukohtainen syventävä kurssi

4. Terveystiedon eheyttävä kurssi (TE5)

Kurssilla kerrataan ja syvennetään aikaisempien kurssien sisältöjä ja valmentaudutaan erityisesti terveystiedon ainereaalikokeeseen.

Opinto-ohjaus

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa opinnoissa lukioaikana ja huolehtia siitä, että opiskelijalla on riittävästi sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee siirtyessään jatko-opintoihin ja oman tulevaisuutensa suunnittelussa. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko lukiokoulutuksen ajan kestävä jatkumo, jonka aikana opinto-ohjaus tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden hankkia perustiedot ja -taidot, joiden varassa heidän on mahdollista suunnitella jatko-opintoja ja pohtia ammatillista suuntautumista. Opinto-ohjauksen kurssien lisäksi opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus henkilökohtaiseen ja pienryhmäohjaukseen. Ohjauskustelussa opiskelija voi keskustella opintoihinsa, koulutusvalintoihinsa sekä ammatti- ja urasuunnitteluunsa, tulevaisuuteensa ja elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmäohjauksessa voidaan käsitellä asioita, joita voi pohtia yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa.

Opiskelun tavoitteet

Opinto-ohjauksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa siten, että hän kykenee itsenäisesti ja vastuullisesti suunnittelemaan oman henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa sekä kehittämään oman tulevaisuutensa kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy opiskelemaan täysipainoisesti koko lukion ajan, kykenee kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan sekä löytämään omat yksilölliset oppimisen tapansa ja vahvuutensa opiskelijana. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan lukio-opintojaan ja valintojaan siten, että hän ottaa huomioon jatko-opintosuunnitelmansa. Opiskelun ongelmatilanteissa opiskelijaa rohkaistaan hakemaan apua opinto-ohjaajilta, aineenopettajilta, erityisopettajilta, rehtoreilta ja oppilashuoltohenkilöstöltä. Opiskelijaa ohjataan hakemaan jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvää tietoa hakuoppaista ja Internetistä. Tieto- ja viestintäteknikka hyödyntäen hän pystyy löytämään informaatiota sekä kotimaisista että kansainvälisistä opiskelu- ja työelämämahdollisuuksista. Lisäksi opiskelijalla on mahdollisuus tutustua työelämään ja opiskeluun muissa oppilaitoksissa yhteensä 2–3 päivän ajan.

Kurssien arviointi

Opinto-ohjauksen kursseista annetaan suoritusmerkintä.

Pakollinen kurssi

1. Koulutus, työ ja tulevaisuus (OP1)

Opinto-ohjauksen pakollisen kurssin tavoitteena on, että opiskelija hankkii lukio-opintojen aloittamiseen ja suorittamiseen sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvät keskeiset tiedot ja taidot. Kurssilla käy vierailijoita eri oppilaitoksista ja opiskelijoilla on mahdollisuus käydä tutustumassa heitä kiinnostaviin oppilaitoksiin.

Opinto-ohjauksen kurssilla käsitellään kaikille opiskelijoille yhteisiä, lukio-opintoihin, ylioppilastutkintoon, jatko-opintoihin, ammatti- ja urasuunnitteluun liittyviä kysymyksiä sekä kulloinkin lukio-opintojen kannalta ajankohtaisia asioita. Kurssin keskeisinä sisältöinä ovat opintojen rakentuminen ja opiskelutaitojen kehittäminen, itsetuntemus, omien toimintamallien ja vahvuuksien tunnistaminen, ylioppilastutkinto, jatko-opinto- ja työelämätietous.

Syventävä kurssi

2. Opiskelu, työelämä ja ammatinvalinta (OP2)

Kurssin aikana opiskelija syventää ja laajentaa opiskelu- ja työelämätietouttaan tutustumalla eri oppilaitoksiin ja ammatteihin. Kurssin tavoitteena on tukea ja auttaa opiskelijaa jatko-opintojen sekä tulevaisuuden suunnittelussa. Arvioinnin pohjana on opiskelijan laatima portfolio.

Soveltavat kurssit

Tietotekniikka (AT)

Kurssien suorittaminen itsenäisesti: opiskelija voi suorittaa itsenäisesti kurssit AT2 ja AT5.

Helsingin normaalilyseon opiskelijoilla on mahdollisuus valintakokeiden kautta saada opiskeluoikeus Helsingin yliopiston tietojenkäsittelytieteen laitokselle.

Lukion mediadiplomi

Opiskelija voi sisällyttää lukion mediadiplomiin kurssit AT2 ja AT5.

AT1 Tietokone työvälteenä

Kurssin tavoitteena on syventää opiskelijan valmiuksia käyttää tietokonetta ja tietoverkkoja opiskelussa ja vapaa-aikana. Opiskelija tutustuu yleisimpiin työvälteenohjelmiin, niiden ominaisuuksiin ja mahdollisuuksiin kuvan-, tiedon- ja tekstinkäsittelyssä sekä Internetin peruspiirteisiin ja palveluihin.

AT2 Verkkajulkaisun perusteet

Kurssin tavoitteena on tutustua verkkoliikenteen periaatteisiin ja oppia verkkojulkaisemiseen tarvittavat tiedot ja taidot. Kurssin aikana opiskelija rakentaa omat www-sivut ja tutustuu palveluihin ja työvälteenisiin, joita tarvitaan omien sivujen julkaisussa ja ylläpidossa. Opiskelijalla on myös mahdollisuus syventää taitojaan esimerkiksi JavaScript- tai PHP-ohjelmoinnin perusteilla. Kurssin voi sisällyttää lukion mediadiplomiin. Kurssi sopii median lukiodiplomin pohjakurssiksi.

AT3 Ohjelmointi

Kurssin tavoitteena on oppia ohjelmoinnin ja algoritmisen ajattelun perusteet. Kurssin aikana opiskelija tutustuu ohjelmoinnin yleisiin piirteisiin, ohjelmoinnin suunnitteluun, toteutukseen ja dokumentointiin, hyviin ohjelmointitapoihin sekä ohjelmoinnin mahdollisuuksiin ja rajoituksiin. Lisäksi tutustutaan käyttöliittymän rakentamiseen ja merkitykseen käyttäjälle.

AT4 Tietokoneen laitehallinta

Kurssin tavoitteena on oppia tietokoneen hankintaan ja ylläpitoon tarvittavat perustaidot ja tiedot. Kurssin aikana opiskelija tutustuu tietokoneen rakenteeseen ja toimintaan, toimintaan vaikuttaviin ominaisuuksiin sekä erilaisten oheislaitteiden ja ohjelmien hankintaan ja ylläpitoon.

AT5 Multimedia ja julkaisu

Kurssin tavoitteena on syventää opiskelijan taitoja jollain tietotekniikan osa-alueella ja tutustuttaa projektityön toteutustapoihin. Kurssilla tehdään itsenäinen, julkaistava projekti ryhmässä tai yksin. Painopiste on projektin onnistuneessa läpiviennissä ja valmiin työn sisällössä ja toimivuudessa. Mahdollisia projektiaiheita ovat esimerkiksi interaktiivinen www-materiaali, animaatio tai tietokoneohjelma. Kurssi sopii median lukiodiplomin pohjakurssiksi.

BI11 Mikrobikurssi

Kurssilla tutustutaan opiskelijoiden kanssa yhdessä sovittuihin mikrobiologisiin aiheisiin, kuten luonnossa, elintarvikkeissa ja ihmisissä esiintyviin mikrobeihin. Kurssin aikana voidaan tehdä mikrobiviljelmiä ja -kokeita, mikroskooppisia tutkimuksia ja vierailuja alan tutkimuslaitoksiin ja yrityksiin.

BI12 Vaikuta ympäristöosi

Kurssilla pohditaan ihmisen ja muun luonnon vuorovaikutusta, esimerkiksi sopeutumista erilaisiin ekosysteemeihin, vaikutusta eläin- ja kasvilajeihin, maan käyttöönottoa taloudelliseen toimintaan ja rakentamiseen sekä näiden tuottamiin muutoksiin ekosysteemeissä. Samalla tarkastellaan havaittuja ongelmia ja etsitään ja kehitetään ratkaisuvaihtoehtoja. Opiskeluun kuuluu myös itsenäistä tiedonhankintaa sekä pienimuotoisia havainnointi- ja kyselytutkimuksia.

BI13 Biologian ja maantieteen eheyttävä kurssi

Kurssilla käydään läpi maantieteen ja biologia keskeisiä sisältöjä. Samalla harjoitellaan niiden jäsentämistä ja selkeää kirjallista esitystä. Kurssilla tutustutaan maantieteen ja biologian jatko-opintomahdollisuuksiin ja mahdollisuuksien mukaan kutsutaan vierailijoita alan oppilaitoksista. Kurssilla käsitellään ylioppilastutkintoon liittyviä oppiainekohtaisia sisältöjä.

BI14 Geenitekniikan yhteistyökurssi

Kurssilla syvennetään geenitekniikan perusasioita sekä käsitellään biotekniikan menetelmiä. Laboratoriotöissä harjoitellaan geenitekniikan erilaisia työtapoja kuten geenin monistamista, yhdistelmä-DNA:n valmistamista sekä siirtämistä. Kurssille valitaan Helsingin normaalilyseon ja Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun opiskelijoista 12 bioteknologia-kurssin suorittanutta. Viikin biotieteiden tutkijakoulun tohtoriopiskelijat toimivat kurssin opettajina, joten jokainen kurssilainen saa henkilökohtaista ohjausta laboratoriotöiden tekemiseen. Tiedekurssin hyväksytyt suorittaminen edellyttää läsnäoloa kaikilla opetuskerroilla. Hyväksytystä suorituksesta saa erillisen todistuksen.

BI15 Elävää anatomiaa

Kurssilla syvennetään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan liittyvää tietoutta. Kurssilla tutustutaan ihmisen elintoimintoja mittaaviin menetelmiin ja perehdytään eri elinten anatomiaan käytännön kurssitöiden avulla. Tavoitteena on myös saada tietoa eri elinjärjestelmien sairauksista ja perehtyä etenkin suomalaisiin kansansairauksiin. Ohjatut kurssityöt tehdään pääosin pienissä ryhmissä, minkä vuoksi osallistujamäärä on rajoitettu (max. 20 opiskelijaa).

FI5 Antiikin mytologia, uskonnot ja filosofia

Kurssilla perehdytään antiikin mytologiaan, uskontoihin ja filosofiaan sekä niiden välisiin yhteyksiin. Opiskelija jäsentää antiikin filosofisen ajattelun kehittymistä sekä rakentaa itselleen näkemyksen siitä, kuinka antiikin Kreikassa syntynyt länsimainen filosofia on vaikuttanut eurooppalaiseen kulttuuriin. Opiskelija tuntee antiikin mytologian ja uskontojen kertomuksia, ja ymmärtää niiden merkityksen sekä niiden yhteydet toisiinsa. Kurssi toteutetaan opintomatkana Ateenaan. Länsimaisen ajattelun historiaan perehdytään käymällä sen syntypaikoilla. Perehdytään kristinuskon alkuvaiheisiin käymällä Paavalin lähetysmatkoihin liittyneillä paikoilla ja tutustaan kristinuskon ja kreikkalaisen filosofian yhteyksiin.

Kurssiin kuuluu oppimispäiväkirjan tekeminen, jossa opiskelija syventää ja prosessoi opintomatalla oppimaan asioita. Oppimispäiväkirja laaditaan oppituntien ulkopuolella.

FY13 Elämää maailmankaikkeudessa

Kurssi on fysiikan ja biologian yhteistyökurssi. Kurssilla tutustutaan tuntemamme elämän syntyyn ja niihin olosuhteisiin, jossa sitä esiintyy. Perehdytään elämän tutkimisen menetelmiin niin maapallolla kuin avaruudessaakin. Lisäksi tutustutaan SETI-projekteihin eli maapallon ulkopuolisen älyn etsintöihin ja pohditaan ihmisen ainutkertaisuutta maailmankaikkeudessa. Kurssille pyritään lisäksi hankkimaan asiantuntijoita esimerkiksi psykologian, uskonnon ja tekniikan aloilta.

FY14 Science-työkurssi

Kurssi sisältää opiskelijoiden mielenkiinnon mukaan monipuolisesti biologian, fysiikan ja kemian kokeellisia töitä. Kurssilla harjoitellaan muun muassa tietokonepohjaisen mittausautomaation käyttöä mittausten tekemisessä ja tulosten analysoinnissa. Osa tutkimuksista pyritään toteuttamaan yhteistyössä Helsingin yliopiston eri laitosten, esimerkiksi biologian, fysiikan, kemian tai meteorologian laitoksen kanssa sekä tekemällä laboratoriotöitä Kemiran tai ABB:n oppilastyötiloissa.

GE8 Geofysiikka

Kurssilla käsitellään maantieteelle ja fysiikalle yhteisiä aiheita kuten maapallon lämpötiloutta sekä vesi- ja ilmakehän ilmiöitä ja ominaisuuksia. Kurssilla toteutetaan mahdollisuuksien mukaan aiheisiin liittyviä kokeellisia tutkimuksia ja vierailaan eri tutkimuslaitoksissa. Lisäksi pyritään käyttämään geofysiikan asiantuntijoita kurssin toteutuksessa.

HI9 Venäjän historia ja kulttuuri

Kurssilla opiskellaan Venäjän 1800-luvun historiaa ja kulttuuria ja tutustutaan Venäjän historian keskeisiin vaikuttajiin. Venäjän historia kytketään Euroopan historian ilmiöihin. Venäläistä kulttuuria, erityisesti kirjallisuutta ja kuvataidetta, tarkastellaan oman aikansa valossa. Kurssin kuluessa tutustutaan myös venäläiseen elokuvaan. Mahdollisuuksien mukaan kurssilaiset tekevät yhteistyötä Venäjän kulttuurikeskuksen ja Helsingin yliopiston Renvall-instituutin Venäjä-asiantuntijoiden kanssa.

HI10 USA:n historia ja kulttuuri

Kurssilla opiskellaan USA:n 1800- ja 1900-lukujen historiaa ja kulttuuria. Opiskelijat tutustuvat USA:n historian käännekohtiin ja poliittisiin vaikuttajiin. USA:n historia nähdään osana maailmanhistoriaa. Samalla tutustutaan amerikkalaiseen ajatteluun kuvataiteen, elokuvan ja kirjallisuuden avulla. Lähteet ovat sekä suomen- että englanninkielisiä.

HI11 Lähialueiden historian ja kulttuurin opintoretki

Kurssi suoritetaan opintoretkenä, joka suuntautuu Suomen lähialueille, esimerkiksi Venäjälle, Baltiaan, Ruotsiin tai yleensä Itämeren alueelle. Matkan tieteellisestä annista vastaa kyseisen alueen historian ja kulttuurin asiantuntija. Kurssimerkinnän saamiseksi matkasta täytyy tehdä raportti. Kurssimatka on maksullinen.

HI12 Historian ja yhteiskuntaopin kertauskurssi

Kurssin tavoitteena on kerrata lukion historian ja yhteiskuntaopin pakollisten ja syventävien kurssien keskeiset aihealueet ja syventää opiskelijan tietoja esimerkiksi ajankohtaisista teemoista. Kurssin aihealueet jakautuvat siten, että noin puolet kurssista on historiaa, puolet yhteiskuntaoppia. Kurssilla harjoitellaan vastaamaan erilaisiin historian ja yhteiskuntaopin tehtäviin. Opinnoissa paneudutaan tekstien, kuvien, tilastojen ja erilaisten muiden aineistopohjaisten tehtävien analysoimiseen, tulkitsemiseen sekä tietojen esittämiseen. Opetus on suunnattu erityisesti niille, jotka kirjoittavat historiaa tai yhteiskuntaoppia ylioppilaskirjoituksissa.

IA1 Italian kielen perusteet

Kurssilla opiskellaan perusvuorovaikutukseen liittyvää kieltä, kuten tervehtimistä, hyvästelyä ja esittäytymistä. Harjoitellaan kertomaan perusasioita itsestä ja kysymään vastaavia asioita keskustelukumppanilta. Aihepiirit kattavat myös perheen ja lähimmät ihmissuhteet, ja kurssilla opitaan selviytymään yksinkertaisista arkipäivän viestintätilanteista. Kurssilla painotetaan puheviestintää.

IA2 Italian kieli ja kulttuuri

Kurssin aihepiirejä ovat suku, ystävät ja muut ihmissuhteet sekä elämään liittyvät rutiinit. Kurssilla harjoitetaan selviytymistä erilaisissa jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa kuten ostoksilla ja käytettäessä erilaisia palveluita (pankki, posti, lääkäri, liikenne, majoitus- ja ateriointi). Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista.

JUH1 Juhlakurssi

Kurssilla suunnitellaan, harjoitellaan ja toteutetaan itsenäisyys-, puuro- ja keväťjuhla. Kurssi on suunnattu ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijoille.

KE8 Biokemia

Kurssi toteutetaan biologian ja kemian yhteistyönä. Kurssilla tutkitaan kokeellisesti orgaanisen ja yleisen kemian biologialle tärkeitä ilmiöitä kuten fotosynteesi, osmoosi ja soluhengitys. Tarkempi sisältö sovitaan kurssin alussa. Kurssin aikana voidaan vieraila eri tutkimuslaitoksissa, esimerkiksi Viikin Biokeskuksessa ja Kemirassa. Lisäksi pyritään saamaan vierailijoiksi biokemian asiantuntijoita ja yrittäjiä.

KLT1 Kulttuurikurssi - Tuskaa ja Hypeä!

Kulttuurikurssi on monimuotoinen, eri oppiaineita integroiva kurssi, jonka tavoitteena on herättää mielenkiintoa kulttuuria kohtaan sekä tehdä siitä luonteva osa elämää. Kurssilla tutkitaan taiteen kautta elämän eri osa-alueita vaihtelevin teemoin ja hyödynnetään kaupunkilaisille suunnattua kulttuuritarjontaa esityksineen, näyttelyineen ja luentoineen. Kurssin myötä opiskelijalle tarjoutuu mahdollisuus päästä näyttelyiden avajaisiin, taiteilijoiden tapaamisiin, kulissien takaiseen elämään sekä osallistua eri ammattilaisten luennoille. Opiskelijat saavat elämyksellistä tietoa taiteen tekemisestä ja mielekkäitä välineitä maailman hahmottamiseen. Kurssin suorittaminen edellyttää aktiivista osallistumista.

Kotitalous

Lukion kotitalouden opiskelussa syvennetään peruskoulussa hankittuja arjen hallinnan tietoja ja harjaanutaan kotitalouden taitoihin nuoren itsenäistyvässä elämässä. Lisäksi tutustutaan kansainväliseen tapa- ja

ruokakulttuuriin. Kotitalouden kurssit ovat soveltavia kursseja.

Lukion kotitalouskurssin voi korvata itsenäisellä projektilla, jonka laajuus vastaa 38 tunnin kurssia. Projektista laaditaan kirjallinen raportti. Yhteistyötä voidaan järjestää muissa oppilaitoksissa.

Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa kotitalouden kurssi yhteistyössä Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen kanssa sovittavalla tavalla.

KO1 Kotitalouden elintarviketiedon kurssi

Kurssilla tutustutaan alati laajenevaan elintarvikevalikoimaan, raaka-aineiden ja elintarvikkeiden alkuperään, elintarvikelainsäädäntöön ja pakkauksiin. Mietitään, mitä merkitsee lähiruoka, luomuruoka ja terveystuotteiset elintarvikkeet. Vertaillaan raaka-aineista valmistetun, puolivalmisteesta valmistetun ja valmiin tuotteen ravitsemuksellista sisältöä, makua, valmistusaikaa ja hintaa. Kurssiin voidaan liittää vierailukäyntejä elintarvikealan yrityksiin. Kurssin lopullinen sisältö laaditaan yhteistyössä opiskelijoiden kanssa.

KO2 Kansainvälinen tapa- ja ruokakulttuuri

Kurssilla tutustutaan eri maiden ja kansojen kulttuurien tapoihin ja ruokatottumuksiin. Aiheeseen perehdytään selvittämällä ja valmistamalla kulttuurille tyypillisiä ruokia, juomia ja leivonnaisia. Kurssilla voidaan tehdä vierailukäyntejä Kurssin lopullinen sisältö laaditaan yhteistyössä opiskelijoiden kanssa.

KO3 Opiskelijan selviytymiskurssi itsenäiseen elämään

Niukan budjetin talous vaatii tietoa, taitoa ja luovia ratkaisuja. Kurssilla tutustutaan erilaisiin ravitseviin, helppoihin ja edullisiin ruokaohjeisiin ja ruoanvalmistusmenetelmiin. Kurssiin voidaan sisällyttää eri asumismuotojen valintaan ja suunnitteluun liittyviä tehtäviä. Etsitään perusedellytyksiä arjessa selviytymiseen. Kurssin sisältö suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.

Kotitalouden lukiodiplomi

Kotitalouden opiskelusta on mahdollista saada lukiodiplomi. Diplomia varten opiskelija suorittaa kolme kotitalouden lukiokurssia ja itsenäistä työskentelyä edellyttävän erityistyön. Kurssien aikana opiskelija kokoaa diplomiin liittyvän portfolion. Kotitalouden lukiodiplomista annetaan lisäpisteitä joidenkin korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Lukion kotitalouskurssin voi korvata itsenäisellä projektilla, jonka laajuus vastaa 38 tunnin kurssia. Projektista laaditaan kirjallinen raportti.

Yhteistyötä voidaan järjestää muissa oppilaitoksissa. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa kotitalouden kurssi yhteistyössä Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen kanssa sovittavalla tavalla.

Kotitalouden lukiodiplomin arviointi

Kotitalouden lukiodiplomin suoritus arvioidaan valtakunnallisten kriteerien pohjalta yhdellä arvosanalla (asteikko: hyväksytty, tyydyttävä, hyvä, kiitettävä, erinomainen). Portfolio arvioidaan osana lukiodiplomin suoritusta. Arviointiin osallistuu oman opettajan lisäksi ulkopuolinen arvioitsija.

KV1 Kansalaisvaikuttamisen kurssi

Kurssi edellyttää aktiivista, pitkäjänteistä työskentelyä sellaisten projektien parissa, jotka eivät sisälly lukion muihin kursseihin. Osallistumisen tulee olla yhteisöllisyyttä ja kouluhyvinvointia sekä -viihtyvyyttä edistävää. Kurssin voi suorittaa osallistumalla useisiin yksittäisiin koulun yhteisöllisyyttä edistävien tapahtumien järjestämiseen tai toimintaan, joka edistää yhteisöllisyyttä, kuten Norssiin päivä tai jokin koulun työryhmistä. Kurssi voi koostua myös yhdestä moniosaisesta suorituksesta, kuten osallistumisesta oppilaskunnan hallituksen, Veikon, Verson tai Turnarien toimintaan. Kurssia ei saa osallistumalla yhden yksittäisen tapahtuman järjestämiseen. Oppilaskuntatoiminnasta, Veikosta, Versosta ja Turnari-toiminnasta kurssisuorituksen myöntää toimintaa ohjaava opettaja. Yksittäisten suoritusten hyväksymisestä päättää lukion rehtori. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

KU13 Kuvataiteen lukiodiplomikurssi

Kuvataiteen lukiodiplomi on näyttökoe, jonka tehtävät annetaan valtakunnallisesti. Lukiodiplomityön voi suorittaa opiskelija, joka on suorittanut neljä kuvataiteen kurssia. Lukiodiplomityö koostuu kolmesta osasta:

omasta taiteellisesta teoksesta, portfolioista, jota rakennetaan oman taiteellisen teoksen myötä, sekä kirjallisesta osasta.

Käsityö

Käsityö lukiossa antaa opiskelijalle mahdollisuuden kehittää käsityötaitojaan teknisen työn ja tekstiilityön alueilla. Opiskelu on erilaisilla materiaaleilla, välineillä ja tekniikoilla toteutettavaa luovaa persoonallista ja ongelmanratkaisuun perustuvaa toimintaa. Opiskelijalle muodostuu kokemuksen kautta selkeä kuva koko käsityöprosessista; ideoinnista, ideoiden kehittelystä, tuotteen suunnittelusta sekä valmistuksesta. Tavoitteena on kyky hankkia itsenäisesti tietoa, tehdä omia suunnitelmia sekä kasvaa pitkäjänteiseen omavastuulliseen ja yritteliäiseen työskentelyyn ja arviointiin.

KÄN1 Tekninen työ 1,

KÄN2 Tekninen työ 2

Kurssin sisältö suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Valmistettavan työn voi valita esimerkiksi puu-, metalli-, elektroniikka- tai sähkötekniikan alueelta. Työ voi olla yksilöllisesti tai yhteistyöprojektina suunniteltu ja valmistettu. Ne opiskelijat, jotka aikovat suorittaa käsityön lukiodiplomin, tekevät harjoitusportfolion työstään toisen teknisen työn kurssin aikana.

KÄN3 Teknisen työn lukiodiplomikurssi

Tekstiilityö

Tekstiilityönkurssit ovat soveltavia kursseja. Kurssisisällöt muutetaan seuraavasti:

KÄX1 Käsityömix

Käsityömix yhdistää käsityön suunnittelun, tekemisen ja kokemisen. Käsityömixissä tavoitteena on yhdistellä monipuolisesti käsityön materiaaleja ja tekniikoita sekä mixata ajankohtaisia teemoja käsityön tekemiseen ja kokemiseen. Yritä herätellä katsoja, kokija tai käyttäjä teoksellasi tai tuotteellasi, puhuttele tekstiilin keinoin. Käsityömixsaaja esittää oman työnsä tilassa, paikassa, tai virtuaalisesti.

1. Etsi yhteiskunnallisesti kiinnostavia teemoja joita voit tuoda esille tekstiilin keinoin.
2. Valitse teema, sana, viesti tai sanoma.
Mieti teeman tai viestin värejä, vastakohtia, pareja, muotoja, pintaa, tuntua.
3. Tee suunnitelma/käsikirjoitus toteutukselle
4. Toteuta tekstiiliteos tai tekstiilituote – nimeä teoksesi tai tuotteesi
  - a. kanta-aottava tekstiiliteos/installaatio, sijoita se kiinnostavaan tilaan tai paikkaan
  - b. tekstiilituote, jolla on viesti
5. Tee teos- tai tuote-esittely
6. Haastattele katsojaa, kokijaa tai tuotteen käyttäjää
7. Dokumentoi koko prosessisi valokuvaten/videoiden/kirjoittaen.

Käsityömix kurssi suoritetaan itsenäisenä suorituksena lukuvuoden aikana. Tarvikepaketin ja kurssimateriaalin saat tekstiilityönopettajalta.

KÄX2 Ekodesign

Eko-ompelemossa syntyy uusiounelmia ja uniikkiasuja. Uusio- ja kierrätysmateriaaleista valmistuu vaatteita ja asusteita sekä sisustustuotteita ympäristömyötäisten arvojen ja kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Ekodesignissa yhdistyy ekologisuus, eettisyys, uudelleenoivaltaminen ja innovatiivisuus. Huomioimme valmistuksessa vaateen elinkaaren ja sen ekoloogisuuden. Eko-ompelemossa kokeilussa kankaiden värikyllä ja ekovärjäystä. Teemme aktiivista tutustumista remakevaatteisiin ja yhteistyötä paikallisiin valmistajiin ja tekijöihin.

KÄX3 Käsityöfantasiaa

Käsityö voi olla myös hyvinvoinnin lähde, voit kokea onnellisuuden ja pysähtymisen hetkiä käsillä tehden.

Fantasiassa kohdataan ja koetaan käsin tekemisen riemua ja tutustutaan käsityön monimuotoisiin mahdollisuuksiin. Fantasiassa keskitytään vain käsillä olevaan hetkeen, fantasia tekee hyvää mielelle ja sormille. Tässä fantasiassa kuva, kangas ja väri kohtaavat. Kangas yhdistyy paperiin, kuva siirtyy kankaalle ja kangas kertoo tarinaa fabric collage tyyppisesti. Tässä Mixed mediassa yhdistellään herkullisesti mm. kangasta, paperia, muovia, lankaa, kuvia ja kierrätysmateriaaleja – mukana runsaasti ennakkoluulottomuutta ja kokeilunhalua. Käsityöfantasia tarjoaa mahdollisuuden mielen hyvinvoinnille käsityön tekemisen ja kokemisen kautta.

KÄX 4 ITEmuotia – tee se itse muotia

ITEmuodissa ei seurata muita, vaan tehdään itse oma muoti. Nyt ei kangistuta käsityön peruskaavaan vaan tehdään näyttävää, räväkkää ja yksilöllistä muotia tähän aikaan. Tee se itse muoti on irtiotto valtavirran muodista. ITEmuoti edustaa keksimistä, oivaltamista ja uniikkia käsityötä.. ITEmuoti on heittäytymistä, suunnittelun ja toteutuksen vallattomuutta. Kurkistetaan alakulttuureiden ja muodin maailmaan sekä haetaan vaikutteita tee se itse muotiin. Tavoitteena on toteuttaa erilaista, itsensä näköistä, persoonallista muotia ja pukeutumista yhdistelemällä ennakkoluulottomasti erilaisia materiaaleja suunnittelun ja kokeilun kautta. Yhteistyössä kierrätyskeskuksen ja kierrätystehtaan kanssa. Tehdään vierailuja oopperan ja teatterin puvustamoihin. Osana kurssia tehdään ITEmuodin virtuaaligalleria tai ITEmuodin näyttelygalleria erikseen sovitun tilaan tai paikkaan.

KÄX 5 Käsityön lukiodiplomikurssi

Käsityön lukiodiplomi on valvotusti ja itsenäisesti suoritettava vaativa käsityöntaidonnäyte. Lukiodiplomi muodostuu käsityötuotteesta tai –teoksesta ja sen syntyä esittelevästä portfolioista. Käsityön lukiodiplomi on 38 tunnin laajuinen kokonaisuus. Käsityötuotteen tai – teoksen ideoinnin, suunnittelun ja valmistuksen tulee olla kokonaisuudessaan opiskelijan itsensä tekemä. Tuotteen tai teoksen valmistamiseen käytettävät tekniikat ja materiaalit ovat opiskelijan vapaasti valittavissa. Käsityön lukiodiplomi muodostaa kokonaisuuden, jossatuote tai teos ja portfolio tukevat toisiaan. Kurssilla suunnitellaan ja toteutetaan tekstiiliteos tai –tuote Opetushallituksen vuosittain antamien aiheiden mukaisesti.

Käsityön lukiodiplomin arviointi

Lukiodiplomin suorituksen osat, käsityötuotteen ja portfolion arvioi kaksi asiantuntijaa, joista toinen on lukiodiplomikurssin opettaja ja toinen muu käsityöalan asiantuntija.

LBT1 Virtaa ja voimaa - mielen hyvinvointia ja elämäntaitoja oppimassa

Monitieteisen yhteistyön kurssilla syvennetään ja sovelletaan biologiassa, opinto- ohjauksessa, psykologiassa sekä terveystiedossa käsiteltyjä mielenterveyteen, hyvinvointiin ja arjen hallintaan liittyviä asioita. Tavoitteena on antaa opiskelijoille välineitä stressin hallintaan ja oman jaksamisen ylläpitämiseen. Asioita käsitellään opiskelijan elämäntilanteeseen liittyvien asioiden kautta. Eri teemoja käydään lävitse toiminnallisten menetelmien avulla käyttäen muun muassa erilaisia kehonhallinnan ja rentoutuksen harjoitteita. Kurssiin liittyy myös vierailukäyntejä ja asiantuntijaluentoja opiskelijoiden mielenkiinnon mukaan.

LI8 Liikunnan lukiodiplomikurssi

Kurssin aikana opiskelija antaa näytöt liikuntakykyisyydestään ja erityisosaamisestaan valitsemassaan lajissa. Opiskelija tekee valitsemastaan erityisosaamisalueesta tutkielman sekä työstää lukioaikaisesta liikunnallisesta oppimisprosessistaan portfolion arvioitavaksi.

LI9 Laskettelukurssi 1

Kurssin sisältönä on viikonlopun kestävä laskettelumatka yhdessä valittuun laskettelukohteeseen (esimerkiksi Himos, Vuokatti, Levi). Kurssia edeltää koululla teoriaosa, jonka sisältönä on rinnekäyttäytyminen, matkajärjestelyt ja varusteet. Opiskelijat maksavat itse rinneliput ja välinevuokrat.

LI10 Erätaidot ja luonnontuntemus

Kurssi on liikunnan ja biologian yhteiskurssi. Se toteutetaan joko syyslukukaudella ensimmäisessä jaksossa tai keväällä viidennessä jaksossa, ja siihen sisältyy teoriaosa ja noin 24 tunnin erävaellus, jonka aikana yövy-

tään maastossa. Kurssi perehdyttää vaellusretken suunnitteluun, erätaitoihin ja ensiapuvalmiuksiin sekä toisalta jokamiehen oikeuksiin ja velvollisuuksiin, luonnontuntemukseen ja luonnonvarojen hyväksikäyttöön.

LI11 Norssi-Ressu – kamppailupäivän kurssi 1

Kurssilla osallistutaan Norssi-Ressu – kamppailupäivän otteluihin vähintään kahdessa lajissa, joista ainakin toinen on joukkuepeli. Kurssilla harjoitellaan otteluita varten kyseisten lajien tekniikkaa ja taktiikkaa pelitilanteissa.

LI12 Tanssi- ja koreografiakurssi

Kurssilla joko laaditaan itse tanssi tai voimistelukoreografia tai osallistutaan toisen tekemän koreografian esittämiseen. Kurssi sisältää tanssin tai liikuntaohjelman harjoittelemista ja esittämistä koulun juhlissa tai muissa tilaisuuksissa.

LI13 Laskettelukurssi 2

Kurssille pääsy edellyttää laskettelukurssi 1 suorittamista. Kurssin sisältönä on laskettelumatka johonkin ulkomaiseen kohteeseen esim. Åren. Kurssia edeltää koululla teoriaosa, jonka sisältönä on rinnekäyttäytyminen, matkajärjestelyt ja varusteet. Opiskelijat maksavat itse matkat, rinneriput ja välinevuokrat.

LI14 Salibandy 1

Kurssi tunnit ovat pelitunteja, jossa pelin tekninen ja taktinen harjoittelu on keskeistä.

Tavoitteena on muodostaa koulun salibandyjoukkue, joka pelaa sarjassa ja ystävyysotteluita eri koulujen kanssa. Oppilaiden fyysisen kunnon harjoittelu on keskeistä. Kurssi tarjoaa vastapainoa muulle lukiotyökentelylle. Kurssin tarkempi ohjelma suunnitellaan kurssin alkaessa.

LI15 Salibandy 2

Kurssille pääsy edellyttää salibandy 1 suorittamista. Kurssilla harjoitellaan pelitekniikoita ja pelitaktiikkaa. Tunneilla pelataan salibandya ja osallistutaan joukkueena lukion salibandysarjaan sekä pelataan ystävyysotteluita. Kurssin tarkempi ohjelma suunnitellaan kurssin alkaessa.

LI16 Norssi - Ressu –kamppailupäivän kurssi 2

Kurssille pääsy edellyttää Norssi - Ressu –kamppailupäivän kurssi 1 suorittamista. Kurssilla osallistutaan Norssi - Ressu –kamppailupäivän otteluihin vähintään kahdessa lajissa, joista ainakin toinen on joukkuepeli. Kurssilla harjoitellaan otteluita varten lisää kyseisen lajien tekniikkaa ja taktiikkaa pelitilanteissa.

MED1 Mediakurssi

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tarkastelemaan toimimistaan mediaympäristössä ja laajentaa käsitystään mediasta. Hän harjaantuu erittelemään, tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti erilaisia mediatekstejä. Medialukutaitoa syvennetään erittelemällä erilaisten mediatekstien ominaispiirteitä, asemaa ja roolia medioissa, vastaanottoa, vaikuttamisen keinoja ja mediatekstin taustalla olevia valtasuhteita, arvoja ja asenteita. Kurssilla perehdytään myös median historiaan, rakenteeseen, välineisiin ja toimintaan. Kurssilla tehtävistä media-aiheisista töistä sovitaan kurssin alussa. Erilaiset vierailut ovat osa kurssin ohjelmaa. Kurssi sopii median lukiodiplomin pohjakurssiksi.

MED2 Toimittajakurssi

Toimittajakurssin tavoitteena on, että opiskelija syventää käsitystään tekstilajeista ja vahvistaa tiedonhallinta- ja tekstintekotaitojaan. Kurssilla oppilas saa käsityksen myös mediajulkaisun tekemisestä.

Kurssilla harjoitellaan erilaisten mediatekstien tekemistä. Kirjoittamiseen ja kuvalliseen ilmaisuun haetaan toimittajamaista otetta. Opiskelija tutustuu julkaisemisessa tarvittaviin välineisiin ja menetelmiin. Kurssitöitä julkaistaan esimerkiksi koulun omassa lehdessä ja kotisivuilla. Kurssi toteutetaan aina hajautetusti. Ennen toimittajakurssia kannattaa suorittaa kuvataiteen kurssi KUV3.

Kurssi sopii median lukiodiplomin pohjakurssiksi.

MED3 Median lukiodiplomi

Kurssilla suoritetaan valtakunnallinen median lukiodiplomi. Median lukiodiplomi koostuu oppimispäiväkirjasta ja portfolioista, joka sisältää työsuunnitelman, mediaelämäkerran, varsinaisen päättö- eli diplomityön, esseen sekä itsearvioinnin. Median diplomikurssin voi aloittaa, sen jälkeen kun on suorittanut vähintään neljä mediaan suuntautuvaa syventävää tai soveltavaa kurssia.

MU12 Helsinki laulaa, soittaa ja tanssii

Kurssin tavoitteena on tehdä opiskelijoiden kanssa ooppera-, baletti- ja konserttavierailuja. Kurssin aikana pyritään järjestämään myös tutustumista suomalaisten säveltäjien ja esiintyvien taiteilijoiden työhön. Kurssi on hajautettu koko lukuvuodelle. Ryhmätapaamiset järjestetään lähinnä konsertti- ja opintokäyntien yhteydessä.

OP3 Tutor-kurssi

Tutor-kurssilla opiskelijat oppivat sellaisia ohjaus- ja vuorovaikutustaitoja, joita he tarvitsevat opastaessaan uusia opiskelijoita lukio-opiskelun aloittamisessa. Tutorit auttavat uusia opiskelijoita tutustumaan toisiinsa, koulun käytänteisiin ja perinteisiin. Kurssin aikana tutorit osallistuvat vanhempainiltoihin, koulun esittelyihin ja tarvittaessa muihin koulun ulkopuolisiin tilaisuuksiin. Kurssin päätteeksi opiskelijat arvioivat omaa toimintaansa ja laativat ryhmäraportin. Kurssin suorittaminen: aktiivinen osallistuminen tutor-toimintaan ja ryhmäraportin laatiminen.

OT1 Opiskelutaitojen kurssi

Kurssin tarkoituksena on hankkia lukio-opiskelua jäsentäviä ja helpottavia taitoja ja tietoja. Tietoisuus omista oppimistavoista auttaa opiskelijaa arvioimaan opiskeluaan. Siten hän pystyy asettamaan itselleen selkeämpiä oppimistavoitteita ja pääsee myös parempiin tuloksiin.

Kurssilla opiskellaan opiskelumailman tekstilajeja (esimerkiksi koevastaus, raportti, puheenvuoro) ja tehdään niitä. Oppituntien työskentelytapoja tehostetaan perehtymällä muun muassa onnistuneen ryhmätyöskentelyn ominaisuuksiin. Erilaisia lukustrategioita opiskellaan sekä harjoitellaan tiedonhankintaa.

Opiskelutaitojen kurssilla keskitytään kunakin vuonna johonkin omaan aiheeseen, jonka myötä opiskelutaitoja harjoitellaan. Kurssia vetävät eri aineiden opettajat.

PS7 Käytännön psykologiaa

Kurssilla tutustutaan kokoavasti eri kurssihin liittyviin vierailu- ja yhteistyökohteisiin. Tämän vuoksi ennen tälle kurssille osallistumista tulisi olla suoritettuna vähintään kolme psykologian kurssia. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. Hyväksytyyn suoritukseen edellytyksenä on aktiivinen osallistuminen kurssin eri osioihin ja tarvittaessa täydentävä yksilöllinen suoritus.

Kurssin keskeiseen sisältöön kuuluu perehtyminen maamme korkeakouluissa tapahtuvaan psykologiseen tutkimustyöhön. Samalla tutustutaan psykologian opiskelumahdollisuuksiin ja tutkintojen sisältöihin. Kokonaisuuteen kuuluu myös mahdollisuus tutustua psykologian yliopisto-opintojen pääsyaatimuksiin ja pääsykoekirjoihin eri yliopistoissa. Kurssilla käydään Helsingin yliopiston psykologian ja sosiaalipsykologian laitoksilla sekä Teknillisen korkeakoulun kylmälaboratorion aivotutkimusyksikössä. Muita vierailu- ja yhteistyökohteita ovat esimerkiksi mielenterveyspalveluja tarjoavat järjestöt.

Kurssiin sisältyy ylioppilaskirjoitusten psykologiaan ainereaaliin valmentava jakso, jossa tarkastellaan kokoavasti psykologian keskeisintä aihepiiriä sekä tehtävien jakautumista eri kurssien kesken. Tässä yhteydessä perehdytään eri kysymystyyppeihin ja niihin vastaamiseen sekä tutustutaan aiempien vuosien tehtäviin.

Tieteellinen maailmankuva

Tieteellinen maailmankuva -kurssit muodostavat monitieteisen kokonaisuuden ja ovat osa Helsingin normaalilyseon tiedelukiota.

TD1 Tieteellinen maailmankuva 1

Kurssilla tutustutaan tieteen käsitteistöön ja joihinkin tieteenfilosofian keskeisiin teorioihin. Käsiteltäviä aiheita ovat muun muassa tieteen vallankumoukset, tiede maailmanselityksenä, nerous, tieteen eettiset ongelmat sekä tiedon ja uskon välinen suhde. Kurssilla on tutkijavierailijoita ja tutustumiskäyntejä.

TD2 Tieteellinen maailmankuva 2

Kurssilla tutustutaan tiedonhankinnan menetelmiin ja tiedon lähteisiin sekä opitaan arvioimaan tiedon luotettavuutta. Kurssilla käsitellään tutkimuksen suorittamista ja tulosten raportointia. Kurssin tärkeä työmuoto on seminaarityöskentely, jonka aikana alustusten pohjalta tutustutaan erilaisiin tutkimuksiin. Opiskelija voi laatia kurssin aikana esimerkiksi raportin tai tutkielman itse valitsemastaan aiheesta.

TE4 Terveys ja tiedeyhteistyö

Kurssilla tutustutaan ja tehdään yhteistyötä eri terveyden alan yliopistollisten tai vastaavien laitosten kanssa (esimerkiksi Helsingin yliopiston lääketieteellinen tiedekunta, STAKES). Kurssilla on mahdollista suorittaa yliopistollisia opintoja. Kurssi tavoitteena on valmistaa opiskelijoita myös tuleviin pääsykokeisiin terveystieteen alalla.

UE7 Naisen asema kirkkojen ja kulttuurien historiassa — naistutkimuksen kurssi

Tavoitteena on perehtyä naisen asemaan kirkon ja uskonnon historiassa ja antaa aineksia naisen ja miehen identiteettiä koskevaan maailmankuvan pohdintaan. Opiskelija pohtii mieheyttä ja naiseutta historian valossa. Tehdään yhteistyötä tarpeen mukaan muiden oppiaineiden, esimerkiksi historian, kirjallisuuden, kuvataiteen, musiikin kanssa ryhmän painotusten mukaan.

Opiskelijat voivat tutkia esimerkiksi seuraavia aiheita:

- naistutkimuksen perusteet
- asketismilla puhdistettu nainen
- luonnottomat intohimot
- nainen roomalaiskatolisessa ja ortodoksisessa kirkossa
- nainen muissa kulttuureissa, esimerkiksi juutalaisuudessa tai islamissa.

Kurssin aikana opiskelija esimerkiksi pitää oppimispäiväkirjaa tai tekee raportteja. Kurssilla vierailaan yliopiston Kristiina-instituutissa.

VE11 Pietari tutuksi

Kurssi venäjän opiskelijoille. Kurssi on opintoretki Pietariin, jonka aikana tulevat tutuiksi Pietarin nähtävyydet ja venäläinen kulttuuri. Matkan aikana harjoitellaan asioimista käytännön tilanteissa ja tutustutaan pietarilaisiin nuoriin. Kurssiin kuuluu ennakkotehtäviä, retkitehtäviä ja palautteen antamista. Matka on maksullinen.

WW1 Maailma kuvastimessa: kansainvälisen ongelmanratkaisun simulaatio

Kurssin aikana tutustutaan johonkin globaaliin kysymykseen, johon etsitään ratkaisuvaihtoehtoja koulun ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Opiskelijaryhmällä on useita tapoja työskennellä: Normaali-lyseon opiskelijaryhmä voi edustaa asiantuntemustaan (tai valita erilaisia simulaation tai roolipelin rooleja näkökulman mukaan) ja keskustella toisen koulun opiskelijaryhmän kanssa sähköpostin avulla. Kurssin aikana tutustutaan YK:ssa käytettävään kansainvälisen diplomatian keskustelu- ja päätöstapaan. Kurssin ulkopuolisina asiantuntijoina vierailevat esimerkiksi Ulkoasiainministeriön ja YK:n yliopiston Widerin edustajat. Kurssin kielet ovat suomi ja englanti.

The aim of the course is to deal with certain global questions which are answered in co-operation with partner institutions and other working bodies. The students involved utilize varying methods when tackling the questions. The hosting school (Helsingin normaalilyseo) would mainly represent their expertise, but also choose other roles according to the approach. Students communicate with their partners via e-mail etc. The course leads its participants to the routines of international diplomacy in UN, its culture of negotiating and decision-making. Guest lectures from Ministry of Foreign Affairs and representatives from Wider, the UN University are invited to the course. The working languages of the course are Finnish and English.

ÄI13 Ilmaisutaidon kurssi

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu monipuolisesti draamalliseen ilmaisuun ja pääsee kokeilemaan sen erilaisia muotoja. Hän kehittää ilmaisutaitojaan ja taitoa toimia ryhmän vastuullisena jäsenenä.

Hänen näkemyksensä teatterista taidemuotona laajenee.

Kurssilla perehdytään monipuolisesti draamalliseen ilmaisuun ja harjaannutaan käyttämään koko olemusta ilmaisun välineenä. Kurssilla voidaan valmistaa yksi laajahko tai useita pieniä esityksiä. Draamalliseen ilmaisuun voidaan tutustua myös seuraamalla jonkin teatterin tai teatteriryhmän harjoituksia ja esityksen valmistumista. Kurssin tarkasta sisällöstä sovitaan kurssin alussa.

ÄI14 Elokuvakurssi

Opiskelijan käsitys elokuvasta taiteenlajina monipuolistuu. Hänen taitonsa analysoida ja tulkita elokuvia vahvistuvat.

Kurssilla katsotaan runsaasti elokuvia ja niitä analysoidaan tarkastelemalla esimerkiksi elokuvan suhdetta myytteihin, stereotypioihin, muihin taiteisiin, elokuvan vastaanottoon tai kulttuuriympäristöön. Lisäksi tutustutaan elokuvan historian päälinjoihin ja tärkeimpiin lajityyppeihin.

Kurssin sisällöistä ja painotuksista sovitaan kurssin alussa. Kurssi sopii median lukiodiplomin pohjakurssiksi.

OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opiskelijan työskentelyn ja oppimistulosten arvioinnin tarkoituksena on ohjata ja kannustaa opiskelijaa määrätietoiseen opiskeluun, luoda edellytyksiä opiskelijan itsearviointiin, omien tavoitteiden asettamiseen ja työskentelyn kehittämiseen sekä vahvistaa oppimaan oppimisen taitoja.

Arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijan huoltajillekin palautetta opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista. Arviointitiedoista opettajat saavat tietoa opetuksen tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta. Myös jatko-opintojen järjestäjät sekä työelämän edustajat hyötyvät näistä tiedoista.

Eri oppiaineiden arviointiperusteet selostetaan oppiainekohtaisissa opetussuunnitelmissa. Opiskelijalle annetaan tietoa opintojen edistymisestä, tavoitteiden saavuttamisesta ja oppimistuloksista kurssikohtaisesti jaksoittain ja lukion päättövaiheessa.

1. Kurssisuoritusten arviointi ja käytänteet, etenemiseste ja jaksotodistus

Opiskelijan työskentely kurssin aikana ja saavutetut oppimistulokset arvioidaan kurssin päätyttyä. Kurssikohtaiset arviointiperusteet selostetaan oppiainekohtaisissa opetussuunnitelmissa. Jokaisen kurssin alussa käydään läpi yhdessä opiskelijoiden kanssa kurssin sisältö ja arviointiperusteet. Sen jälkeen opiskelijoille annetaan kirjallisesti tai muulla tavoin kurssisuunnitelma, johon on kirjattu kurssin sisältö ja arviointiperusteet, esimerkiksi mahdollisen kokeen ja eri tehtävien painoarvo kurssiarvosanaa määrättäessä. Opiskelijan kurssisuorituksen arviointi perustuu yleensä kirjallisiin tai suullisiin kokeisiin, opintojen edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja opiskelijan tuotosten arviointiin. Opiskelijan poissaolot kurssilta saattavat vaikuttaa alentavasti kurssin arvosanaan. Lukiolain 629/1998 §25 mukaisesti opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta. Oppiaineen pakolliset ja opetussuunnitelman perusteissa määritellyt valtakunnalliset syventävät kurssit arvioidaan numeroin.

Numeroarvostelussa käytetään asteikkoa 4—10:

4 = hylätty, 5 = välttävä, 6 = kohtalainen, 7 = tyydyttävä, 8 = hyvä, 9 = kiitettävä, 10 = erinomainen

Koulukohtaiset syventävät kurssit ja kaikki soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä lukuun ottamatta lukiodiplomikursseja, jotka arvioidaan asteikolla 1—5.

Kurssisuoritukseen liittyvät merkinnät ovat seuraavat:

S = hyväksytysti suoritettu

H = hylätty

O = osallistunut opetukseen. Mahdollisuus täydentää ja suorittaa kurssi loppuun

K = keskeyttänyt. Mikäli opiskelija haluaa myöhemmin suorittaa kurssin, kurssi on aloitettava alusta

Opiskelijan tulee suorittaa kesken oleva kurssi (merkintä O) loppuun viimeistään saman lukuvuoden viimeisessä uusintakuulustelutilaisuudessa kesäkuussa. Kesken oleva äidinkielen ja kirjallisuuden kurssi suoritetaan viimeistään opiskelujaksoa seuraavassa uusintakuulustelussa.

Jos opiskelija on poissa kurssilta enemmän kuin seitsemän (7) oppituntia, kurssia ei arvostella, ja opiskelija saa kurssista keskeyttämismerkinnän K. Jos opiskelija on poissa enemmän kuin seitsemän (7) tuntia, aineen opettaja ja rehtori päättävät kurssin hyväksymisestä erityisistä syistä. Edellä esitetyllä tavalla menetellään, kun oppitunnin pituus on 45 min. Jos oppitunnin pituus on 75 min, opiskelijan kurssin suorittaminen keskeytyy, kun hän on ollut poissa enemmän kuin neljä (4) 75 min oppituntia, ja hän saa kurssimerkinnäksi keskeyttämismerkinnän K. Erityisistä syistä aineen opettaja ja rehtori voivat päättää kurssin hyväksymisestä, vaikka opiskelijalla olisi enemmän kuin neljä (4) poissaolokertaa.

Jos opiskelijan kurssin osasuorituksissa on jonkun muun kirjoittama teksti tai opiskelija on plagioinut toisen tekstiä, kurssin suorittaminen keskeytetään tai vilppi otetaan huomioon kurssiarvosanaa määrättäessä.

Opiskelija voi korottaa hyväksytyyn kurssin arvosanaa kerran käymällä kurssin uudestaan tai osallistumalla

uusintakuulusteluun lukuvuoden toisen tai viidennen jakson jälkeen, ellei oppiaineen arvioinnissa ole muuta mainittu. Kurssin arvosanaksi tulee suorituksista parempi.

Hylätyn kurssin opiskelija voi suorittaa osallistumalla uusintakuulusteluun tai käymällä kurssin uudestaan, ellei oppiaineen arvioinnissa ole muuta mainittu. Jos opiskelija tulee hylätyksi uudestaan, lukion rehtori ja asianomainen opettaja ratkaisevat kurssin suoritustavan.

Opinnoissa syntyy etenemiseste, kun opiskelija saa toisen hylätyn arvosanan (4) samassa oppiaineessa. Etenemiseste tarkoittaa, että opiskelija ei voi suorittaa uusia kyseisen oppiaineen kursseja, ennen kuin hän on suorittanut ainakin toisen hylätyistä kursseista hyväksytysti. Opiskelija saa tiedon etenemisesteen syntymisestä jaksotodistuksesta. Muiden oppiaineiden suorittaminen voi jatkua jonkin aineen etenemisestestä huolimatta.

Jaksotodistus annetaan opiskelijalle jokaisen jakson päätyttyä. Jaksotodistukseen on merkitty kaikki siihen asti suoritettut kurssit ja niistä saadut arvosanat.

2. Diagnosoidut sairaudet ja vammat tai muut niihin rinnastettavat oppimiseen liittyvät vaikeudet

Diagnosoidut sairaudet ja vammat tai muut niihin rinnastettavat oppimiseen liittyvät vaikeudet, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, otetaan arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on anomuksesta mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja muuhunkin kuin kirjalliseen näyttöön. Kyseiset vaikeudet voidaan ottaa huomioon määrättäessä opiskelijan kurssiarvosanaa. Asiasta päättävät kyseisen aineen opettaja ja lukion rehtori yhdessä.

3. Kurssin suorittaminen itsenäisesti

Opiskelija anoo oppiaineen opettajalta oikeutta kurssin suoritukseen opetukseen osallistumatta, ja lukion rehtori hyväksyy tai hylkää anomuksen. Itsenäisesti suoritettu kurssi arvioidaan itsenäiseen suoritukseen kuuluneiden tehtävien pohjalta, ja siitä voidaan antaa kurssisuoritus vain silloin, kun kurssi on hyväksytysti suoritettu. Mikäli opiskelija saa itsenäisesti opiskellusta kurssista hylätyn arvosanan tai kurssisuoritus keskeytyy, opiskelija ohjataan suorittamaan kurssi opetukseen osallistumalla.

4. Oppiaineen tason vaihto

Jos opiskelija vaihtaa oppiaineen tasoa, hänen suorittamiensa kurssien vastaavuudet toisessa oppimäärässä määritellään kyseisen oppiaineen opetussuunnitelmassa.

5. Osaamisen tunnustaminen ja 2. asteen yhteistyö

Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Opiskelijan tulee itse hakea muulla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamista. Muulla suoritettujen opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella pyritään välttämään opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentämään opiskeluaikaa. Päätöksen osaamisen tunnustamisesta tekevät ko. aineen opettaja ja lukion rehtori yhdessä. Muissa oppilaitoksissa suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisessa noudatetaan seuraavia periaatteita:

- Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyä ennen mainittujen opintojen tai hyväksiluettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista
- Opiskelijan tulee esittää selvitys tai todistus opinnoistaan tai osaamisestaan
- Tarvittaessa osaaminen on osoitettava lisänäytöin.
- Toisen asteen valinnaiskurssitarjottimella olevat kurssit ja aikuislukioiden opetussuunnitelman mukaiset kurssit ovat aina hyväksiluettavia edellyttäen, että opiskelija on suorittanut kurssin hyväksytysti.
- Mikäli opiskelija on suorittanut peruskoulun 7—9 luokkien aikana lukion opetussuunnitelman mukaisen kurssin, kurssi voidaan aikanaan lukea hyväksi lukio-opiskelussa.

6. Oppiaineen oppimäärän suoritus ja arviointi

Tietyn oppiaineen oppimäärän suoritus muodostuu opiskelijan suorittamista pakollisista, valtakunnallisista ja koulukohtaisista syventävistä sekä soveltavista kursseista. Oppimäärän päättöarvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien arvosanojen aritmeettisen keskiarvon perusteella. Mainituista kursseista opiskelijalla saa olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään seuraavasti:

Kurssien määrä	hylättyjä kursseja enintään
1—2	0
3—5	1
6—8	2
9 tai enemmän	3

Oppiaineen oppimäärän muodostavat kaikki opiskelijan arvioidut pakolliset ja opetussuunnitelman perusteiden mukaiset valtakunnalliset syventävät kurssit, eikä niistä voi jälkikäteen poistaa mitään.

Koulukohtaiset syventävät kurssit ja soveltavat kurssit voivat vaikuttaa opiskelijan oppiaineen oppimäärän päättöarvosanaan korottavasti. Oppiaineen opettajat päättävät opiskelijan harkinnanvaraisesta päättöarvosanan korottamisesta lukio-opintojen päättövaiheessa. Harkinnanvaraiset päättöarvosanakorotukset vahvistetaan opettajakokouksessa. Opiskelijalla on mahdollisuus opintojen päättövaiheessa osallistua oppiaineen oppimäärän arvosanan korottamiseksi erilliseen kuulusteluun, ellei oppiaineen opetussuunnitelmassa toisin mainita. Opiskelija voi yrittää korottaa oppimäärän arvosanaa erillisessä kuulustelussa joko kerran ennen ylioppilastutkintokertaa tai kerran sen jälkeen.

Jos opiskelija on erillisessä kuulustelussa korottanut oppiaineen oppimäärän arvosanaa, hän ei voi enää suorittaa saman oppiaineen kursseja.

7. Lukion oppimäärän suoritus ja päättöarviointi

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut yhteisten ja valitsemiensa valinnaisten oppiaineiden oppimäärät edellä esitetyllä tavalla hyväksytysti ja lukion vähimmäiskurssimäärä 75 kurssia täyttyy. Koulukohtaisista syventävistä kursseista ja soveltavista kursseista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

Opiskelijan päättöarvioinnista päättävät lukion rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Päättöarviointi vahvistetaan opettajakokouksessa.

Opiskelijan päättöarvioinnissa numeroin arvioidaan kaikki pakollisten oppiaineiden oppimäärät sekä valinnaiset vieraat kielet. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hänellä on oikeus saada suoritusmerkintä liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan oppimäärään kuuluu vain yksi kurssi, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan oppimäärä koostuu niissä vain kahdesta kurssista.

Opiskelija voi kahden kuukauden kuluessa saatuaan tiedon arvioinnista pyytää päättöarvioinnin uusimista ja oikaisua Lukioasetuksen 810/1998 13§ mukaisesti. Pyyntö tehdään lukion rehtorille. Uudesta arvioinnista päättävät lukion rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Mikäli opiskelija on tyytymätön päätökseen, hän voi pyytää arvioinnin oikaisua lääninhallitukselta Lukioasetuksen 810/1998 13§ 2 mom mukaisesti.

8. Lukion antamat todistukset

Opiskelija saa jaksotodistuksen kunkin opiskelujakson päätyttyä.

Jos opiskelija on suorittanut lukiodiplomin jossakin oppiaineessa, hän saa siitä todistuksen. Lukiodiplomin suoritus merkitään päättötodistuksen lisätietoihin. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa puheviestinnän päättökoe ja toisessa kotimaisessa tai vieraisissa kielissä suullisen kielitaidon kokeita, joista kirjoitetaan erillinen todistus.

Päättötodistus annetaan opiskelijalle lukio-opintojen päättyessä. Päättötodistukseen merkitään opetussuunnitelman perusteiden kohdan 6.5 mukaiset tiedot.

Todistukset suullisen kielitaidon kokeen ja lukiodiplomin suorittamisesta annetaan päättötodistuksen liitteenä ja ne merkitään päättötodistuksen lisätietoihin

LIITTEET

HELSINGIN NORMAALILYSEON JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

Sääntö on voimassa koulussa, koulun välittömässä läheisyydessä ja koulunkäyntiin liittyvissä tilanteissa.

Oppilaat työskentelevät koulussa sopuisasti ja toisia kunnioittaen: ovat ystävällisiä ja kohteliaita toisilleen, opettajille ja muille aikuisille sekä huolehtivat koulutalon ja sen ympäristön siisteydestä. Samalla he noudattavat rehtoreiden, opettajien tai muun henkilökunnan antamia ohjeita.

Läsnäolo

Oppilaat käyvät koulua säännöllisesti ja ovat läsnä oppitunneilla, koulun tilaisuuksissa ja opintorekillä sekä suorittavat koulutyöhön liittyvät tehtävät.

Oppilas voi perustellusta syystä saada luvan poissaoloon. Enintään kolmeksi päiväksi luvan myöntää luokanohjaaja / ryhmänohjaaja, muutoin kouluasteen rehtori. Kirjallinen loma-anomus on jätettävä henkilökohtaisesti hyvissä ajoin ennen aiottua lomaa. Lomapäätös annetaan aina kirjallisesti.

Oppilas voi sairastuessaan kesken päivän poistua koulusta. Ennen lähtöään peruskoulun oppilas ilmoittaa siitä tunnin opettajalle, luokanohjaajalleen tai kouluhoitajalle.

Peruskoulun oppilas tuo luokanohjaajalleen poissaoloselvityksen heti kouluun tultuaan. Lukiolain mukaan lukion opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole siitä myönnetty vapautusta tai jollei hänelle ole myönnetty lupaa suorittaa kurssi itsenäisesti.

Välitunnit

Oppilaat viettävät välitunnit joko pihalla tai sisätiloissa. Omalla vastuulla oppilas voi viettää välitunnin myös koulun välittömässä läheisyydessä.

Tupakointi, päihteet ja huumeet

Tupakointi sekä päihteiden ja huumeiden käyttö tai niiden hallussapito on kielletty.

Työrauha

Oppilaat tulevat oppitunneille ajoissa ja työskentelevät oppitunneilla työrauhaa häiritsemättä. Lukion opiskelija jää pois oppitunnilta, jos hän myöhästyy.

Ruokailu

Oppilaat asettuvat ruokalaan tullessaan jonoihin siihen paikkaan, jonka saapumisjärjestys määrää. Oppilaat syövät kouluruokansa vain ruokasalissa, noudattavat hyviä pöytätapoja ja jättävät paikkansa siistiksi.

Kirjasto

Oppilaat käyttävät kirjastoa kirjojen ja lehtien lukemiseen sekä lainaamiseen tai muuhun tiedonhakuun ja opiskeluun.

Päällysvaatteiden säilytys

Oppilaat pitävät päällysvaatteensa kaapeissaan oppituntien ja ruokatuntien aikana sekä kirjastossa käydessään.

PÄIHDETYÖN TOIMINTAOHJELMA

Helsingin normaalilyseon tavoitteena on yhteistyössä kotien ja muiden tahojen kanssa antaa oppilaille sellaisia valmiuksia, että he eivät elämässään vahingoita päihteillä itseään eivätkä muita. Koulun päihdetyön toimintaohjelman tarkoitus on olla tukena terveiden elämäntapojen edistämisessä ja päihteiden väärinkäytön ehkäisemisessä. Samalla ohjelma sisältää ohjeita siitä, miten päihteiden epäiltyyn tai todettuun käyttöön, hallussapitoon ja välittämiseen puututaan. Ohjelman on valmistellut koulun oppilashuoltoryhmä ja valmisteluprosessissa on kuultu opettajakunnan, oppilaskunnan ja vanhempien näkemyksiä.

1. Tavoitteena on

- luoda ja ylläpitää turvallinen ja terveellinen oppimis- ja työympäristö, jossa korostuvat avoin ja myönteinen elämänsenonne, tulevaisuudenusko sekä vastuullisuus lähimmäisistä ja yhteisöstä. Näin pyritään ennaltaehkäisemään tilanteita, joissa esiintyy päihteiden tarjontaa tai niiden käyttöä.
- tiedottaa päihteisiin liittyvistä asioista kouluyhteisölle.
- osata ennaltaehkäistä päihdeongelmia.
- osata tunnistaa, auttaa ja puuttua tarkoituksenmukaisin keinoin päihdeongelmaan ja ohjata apua tarvitseva henkilö asianmukaiseen hoitoon.
- toimia yhdessä luottamuksella.

2. Tupakka- ja päihdelainsäädännön määräykset

2.1. Tupakkalaki

- Tupakkatuotteen sekä suora että epäsuora mainonta on kielletty (8§).
- Tupakkatuotetta tai tupakointivälinettä ei saa elinkeinotoiminnassa myydä eikä muutoin luovuttaa henkilölle, joka on 18 vuotta nuorempi (10§).
- Tupakointi on kielletty mm. (12§)
  - o oppilaitosten nuorille tarkoitetuissa sisätiloissa sekä niiden pääasiassa 18 vuotta nuoremmille tarkoitetuilla ulkoilualueilla
  - o virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatussa sisätiloissa
  - o työyhteisöjen yhteisissä ja yleisissä sekä asiakkaille tarkoitetuissa sisätiloissa.

2.2. Alkoholilaki

- Alaikäisen alkoholin käytön kieltää alkoholilaki (mm. 34§).
- Alle 18-vuotiaita koskevia säädöksiä:
  - o ei oikeutta pitää hallussaan mitään alkoholijuomia.
  - o ei saa anniskella eikä myydä alkoholijuomia.
  - o alkoholijuomien välittäminen korvauksettakin on kielletty: rangaistuksena sakkoa tai enintään 6 kuukautta vankeutta.
  - o alkoholijuomien välittämisestä korvausta vastaan sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta.

2.3. Huumausainelaki

Huumausaineen tuotanto, valmistus, maahantuonti, maastavienti, jakelu, kauppa, hallussapito ja käyttö on kielletty muihin kuin lääkinnällisiin, tieteellisiin tai huumausainerikosten ehkäisemistä tai tutkintaa edistävään tarkoitukseen on kiellettyä (3 § yleiskielto).

3. Koulun järjestyssääntö

Koulun järjestyssäännössä sanotaan:

”Tupakointi ja päihteiden käyttö sekä niiden hallussapito on kielletty koulussa, koulun välittömässä läheisyydessä ja koulunkäyntiin liittyvissä tilanteissa” (Opettajakokous ja johtokunta 5.10.2000).

4. Yhteistyötahoja

Päihdetyössä tarvitaan monien eri tahojen yhteistyötä ja kokemusta. Kotien ja koulun luokkatoimikuntien

kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi ainakin seuraavat tahot pyritään ottamaan huomioon ja käyttämään niitä resursseina Helsingin normaalilyseossa tehtävässä päihdetyössä.

Taho	Yhteystieto
Klaari	31043807
Nuorisoasiainkeskus	310 89 00
Sosiaalipäivystys klo 9-24	100 66 006
Lastensuojelu	310 44 11
Tuomiokirkko seurakunta	709 22 71 (Johanneksen kirkkopiiri)
Poliisi, erityisesti nuorisopoliisi, huumepoliisi	100 22
Kurvin huumepoliklinikka 24h/vrk	775 07 798
Helsingin terveystieteiden keskus	310 46 11 (eteläinen)
Mehiläisen työterveyshuolto	348 54 000
Terveyspalvelujen neuvontanumero 24h/vrk	100 23
Yleinen hätänumero	112
Helsingin yliopisto, yhteistyömahdollisuudet tiedekuntien ja laitosten kanssa	1911 (yliopiston vaihde)

5. Ennaltaehkäisy

Lapsilla ja nuorilla on oikeus saada tietoa päihdeistä, niiden vaikutuksista ja vaaroista. Valistustyössä pyritään asiallisuuteen.

- Päihdetietoutta annetaan eri oppiaineissa opetussuunnitelman mukaisesti. Lisäksi asiasta keskustellaan silloin, kun päihdeasiat nousevat esille esimerkiksi luokkatilanteissa tai julkisessa keskustelussa.
- Päihdetietoutta annetaan keskitetysti terveystiedon opetuksen yhteydessä sekä yläasteella että lukiossa.
- Yhteistyö vanhempien kanssa on päihdetyössä erityisen tärkeää. Koulun vanhempainilloissa ja luokkakokouksissa varataan kouluasioiden lisäksi aikaa avoimelle keskustelulle nuoren kehityksestä, perhe-elämästä, vapaa-ajan viettämisestä ja päihdekäytännöistä.
- Kouluterveydenhuollon terveystarkastuksien yhteydessä keskustellaan myös päihdeasioista. Terveystarkastusohjelma liite 1.
- Ulkopuolisia asiantuntijoita voidaan käyttää luokkaopetuksessa, vanhempainiltojen asiantuntijoina sekä opettajien ja muun henkilökunnan koulutuksessa.
- Koulun kotisivuille liitetään päihdetietoutta

6. Toimenpiteet päihdeidenkäyttötilanteissa

Päihdeiden käyttö, niiden hallussapito ja välittäminen on kielletty koulussa ja koulun järjestämissä tilanteissa. Tämän toimintaohjelman piiriin kuuluu myös koulun opettajien ja oppilaiden tietoon tullut päihdeiden käyttö koulun ulkopuolella.

Tieto päihdeiden käytöstä välitetään aina oppilaan huoltajalle tai oppilaan asoista vastaavalle viranomaiselle.

6.1. Päihtyneenä koulussa

Jos oppilas on päihtyneenä koulussa tai muussa koulunkäyntiin liittyvässä tilanteessa

- oppilas otetaan eroon muista oppilaista. Aikuiset eivät jätä oppilasta yksin. Mahdollisuuksien mukaan oppilas saatetaan terveydenhoitajalle.
- jos oppilas on vaaraksi itselleen tai myrkytysvaarassa, hänet toimitetaan hoitoon tilaamalla ambulanssi puh.112.
- jos oppilas on vaaraksi muille, ilmoitetaan poliisille puh. 10022
- tarvittaessa annetaan ensiapua.
- ilmoitetaan oppilaan huoltajalle, joka huolehtii oppilaan kotiin / hoitoon.
- oppilashuoltoryhmä neuvottelee ja sopii jatkotoimista.

6.2. Koulun ulkopuolella

Kun tietoon tulee jotakuta oppilasta koskeva koulun ulkopuolinen päihdeiden käyttö, on periaatteena tukea

oppilasta kertomaan asiasta jollekin kouluyhteisössä työskentelevälle aikuiselle. Asia tuodaan oppilashuolto-ryhmän tietoon, joka päättää jatkotoimista.

7. Toimenpiteet, kun oppilas tupakoi koulussa, koulun välittömässä läheisyydessä tai koulunkäyntiin liittyvässä tilanteessa

- Tupakointiin puututaan huomauttamalla tupakoinnista ja tiedottamalla siitä luokanvalvojalle ja/ tai rehtorille.
- Oppilaan kotiin lähetetään koulun oma tupakointia koskeva lomake.
- Oppilaalle tulee erilaisia seuraamuksia, esimerkiksi puhuttelu ja/ tai jälki-istunto.

Otteita turvallisuus- ja pelastussuunnitelmasta

Koko dokumentti on nähtävissä koulun kotisivuilla kohdassa "Säännöt, ohjeet ja julkaisut".

TOIMINTA HÄLYTYSTILANTEESSA, PELASTAUTUMINEN

Hätätilanteessa poistumista johtaa: Opettaja

Tarkistetaan: Opettajat tarkastavat että kaikki ovat poistuneet

Poistuttaessa on suljettava: Ovet ja sähkölaitteet

Kokoontumispaikka: Johanneksen kenttä, huonolla säällä Johanneksen kirkko tai Cygnaeus-koulu Ratakatu 8

HUOMIOI! Ulko-ovien vartiointi, etteivät asiattomat pääse sisälle.

Huolehdi myös mahdollisista liikuntaesteisistä henkilöistä.

HISSEJÄ EI SAA KÄYTTÄÄ HÄLYTYKSEN AIKANA

Hälytyksen sattuessa poistuminen aloitetaan heti ja ehdottomasti. Opettaja ottaa mukaansa kurssipäiväkirjan, sulkee luokan ikkunat ja oven ja merkitsee luokan tyhjennetyksi jättämällä muutaman kirjan kasaan luokan oven ulkopuolelle. Kirjastos sihteeri, terveydenhoitaja, psykologi ja erityisopettajat toimivat vastaavasti omissa tiloissaan. Opettaja kulkee viimeisenä. Kaikki poistuvat lyhintä tietä suoraan ulos Johanneksen kentälle. Kukaan ei käy kaapilla tai opettajanhuoneessa.

Kaikki muutkin rakennuksessa olevat noudattavat poistumiskäskyä välittömästi.

Johanneksen kentällä kukin opettaja kokoaa opetusryhmänsä ja varmistaa, että kaikki ovat paikalla. Kokoontumispaikan valvoja (oranssiliivissä) ilmoittaa paikalle tulleele palomestarille, että talo on tyhjennetty. Vahtimestarit siirtyvät välittömästi hälytyksen sattuessa paloilmoinlaitteelle Ratakatu 6A:n ala-aulaan. Sen jälkeen odotetaan lisäohjeita. Siivoojat ja keittiöhenkilökunta kokoontuvat koulun pihalle ja antavat tarvittaessa lisätietoja pelastuslaitoksen henkilöstölle. Tilanteen päättymisestä ja koulutyön jatkamisesta päättää rehtori tai hänen sijaisensa.

TURVALLISUUSPIKAOHJE

1. Turvallisuustoiminnan tarkoitus

- Ihmisten suojaaminen vahinkojen ja rikosten aiheuttamilta riskeiltä
- Omaisuuden suojaaminen vahinkojen ja rikosten aiheuttamilta riskeiltä
- Tärkeän tiedon suojaaminen tuhoutumiselta, katoamiselta, luvattomalta käsittelyltä ja luvattomilta henkilöiltä.

2. Palo ja pelastus

- Pelasta ihmiset ja hälytä palokunta 112
- Sammuta palo mikäli voit sen turvallisesti tehdä
- Sulje ovet ja ikkunat sekä poistu tiloista sovittuun kokoontumispaikkaan
- Käytä poistumiseen portaita, hissien käyttö on kiellettyä
- Opasta palokunta paikalle.

3. Uhka- ja hätätilanne

- Toimi rauhallisesti erillisohteiden mukaan (tulipalo, uhkaava käytös, varkaus tms.) Hälytä apua heti kun voit sen turvallisesti tehdä.

4. Tuntematon henkilö työtiloissa

- Kysy kohteliaasti minne henkilö on menossa
- Ilmoita epäilyttävissä tapauksissa vahtimestarille ja pyydä henkilöä odottamaan kunnes selvität asian
- Kirjoita tuntomerkit, aika ja paikka muistiin heti, jos henkilö poistuu ennen asian selvittämistä

5 Korjattavaa...

- On tärkeää, että ilmoitat heti jos huomaat jotakin turvallisuuteen vaikuttavaa korjattavaa, esim. ovi, ovensuljin tai lukko on rikki. Palo- tai vuotovaara vaativat myös heti toimenpiteitä.

6. Tärkeät puhelinnumerot

Hälytyskeskus: 112
Vahtimestari: 02941 2 81 56
Kiinteistöhuolto: 02941 44 100

